

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטעם (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, מעטעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

טובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

פסק ו כעין סדור שנחלק, יציין לימוד בקריאה עם פסק, ולימוד בקריאה ללא פסק, אחרי קיסר עשוי לציין כי המלה שלפני הפסק יש לקרואה פעם עם הפסוק הקודם, ופעם עם הפסוק שהיא בראשה או במלה שניה שבו.
קדמא מונח, כ-65 מופעים בתורה עם שתי הסיפות כמוצג **קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקא-קטן** בין שני קיסרים (אתנה סלוק, סלוק אתנה) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, **קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול** – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר.

1.1 בראשית נח וט, בראשית ו, טו – יז:

[טו] וַיְהִי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה אַרְבֵּי הַתְּבִיחַ חֲמִשִּׁים אֶמָּה רְחֵבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אֶמָּה קוֹמָתָהּ:
[טז] צִהְרוּ תַעֲשֶׂה לַתְּבִיחַ וְאֶל-אֶמָּה תִּכְלְמָהּ מִלְּמַלְכָּהּ וַיִּתַּח הַתְּבִיחַ בְּצִבְיָהּ תְּשִׂים תַּחְתָּיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:

בפסוק ט"ז ר"ת צלות"א אמ"ת והתשובה – על גויים רק לחזור בתשובה ולהתפלל כמו בנינוה, אין הם צריכים לתת צדקה.
 טעם מלת (טו, ו) **צִהְרוּ** – מונח לגרמיה (= מונח פסק), קריאה עם פסק היא כעין מדה סדור שנחלק והיא מדה י"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בן ר' יוסי הגלילי ודומה לאופן הלימוד של הרמב"ן ב-**בר' וישלח לו, יא**) ו**יהיו בני אליפז סימן אומר צפו וגעתם וקנו: יב**) ותמנעו היתה פילגש לאליפז, שכאשר תמנע מסיימת את הפסוק הקודם נלמד שזוהו שם של בן אליפז וכאשר תמנע נקראת ברצף בפסוקה זהו שם פלגש אליפז. לכן מוצע לומר כי גם כאן קריאה ברצף של סוף פסוק (טו, ו) ותחלת פסוק שאחריו (טו) **... וּשְׁלֹשִׁים אֶמָּה קוֹמָתָהּ: [טז]** **צִהְרוּ** – פסק, זהו כעין מדה סדור שנחלק.

המשמעות המתקבלת מתואמת עם (א) הדרשה ב-**בבלי סנהדרין דף קחב**, אמר רבי יוחנן: אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח: קבע בה אבנים טובות ומרגליות, כדי שיהיו מאירות לכס כזהרים; וגם עם (ב) הנאמר ב-**[פרקי דרבי אליעזר]** רבי מאיר אומר שאבן אחת של מרגליות היתה תלויה בתיבה והיתה מאירה לכל הבריות שבתוכה כנר שהיא מאיר בתוך הבית וכשמש הזה שהוא מאיר בצהרים. משמע משתי הדרשות שהיה אור בכל קומות התיבה כדי לאפשר טיפול בבריות ובסביבת מגוריהם. יתכן להוסיף כי צורת טעם הפסק עצמו מרמז על עמוד אור (מובא מ-תורה שלמה [קפב] המצטט את ילקוט שמעוני רמז נג) בקריאה ללא פסק מתקבל הפירוש שנה עשה חלון לתיבה.

[יז] וַאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת-הַמַּבּוּל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רֵיחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יִגָּע:

[טו] וַיְהִי – זקא-גדול, שלוש משמעויות ל-**שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה**, (א) אורך: שלוש מאות אמה, (ב) חלק בתורת הסוד גי' א-לקי"ם במילוי: אל"ף למ"ה ה"י יו"ד מ"ם עולה שלש מאות לתקן יצר הרע שמתבטא בנחש וסמא"ל (יצר רע = יצ"ר = גי' שלוש מאות) הגורם לשכינתא בגלותא, (ג) פרוטה. ראה פירוט ב-(י, ו) **[יז] וַאֲנִי הִנְנִי** – רביע תלישא-קטנה, אפשר כי בא ללמד ארבעה תפקידי תלישא,

(א) שיעור זמן ללמד ע"פ **מְבִיא** – קדמא ללא אזלא, משמע שהכתוב כאן אין זה מקומו בזמן אלא הוא שידך ל-**בר' נח ו, ג** שצווי זה נאמר לו שם ומשמעו מאה עשרים שנה של אזהרה לאנושות לחזור בתשובה ובתפילה כי אין עונשין בלי אזהרה קודם לכן. ע"פ **בתי מדרשות ח"ב לקוטי מדרשים כתבי יד (ו)** חמשים שנה עשה נח את התבה, וסוד גדול ניתן לו עד שידע איזה עץ שהוא צריך לעשות בארץ מאה ועשרים שנה והיה נוטעו מתחלת מאה ועשרים, איזה ארז מגביה חמשים אמה, ורוב הדעות כי החל בנין התבה 120 שנה קודם למבול. (ב) תלישא תפקיד מחיצה שהם גדול נשים ורכוש, היינו עברו מחיצות שלא להם, לכן במבול טיפות המים שינו מטבעם שאין טיפה נוגעת בטיפה אחרת, חזרו זו לתחום זו ונגרם המבול.

כלי יקר (בבא בתרא טז, א), שלכל טיפה יש דפוס בפני עצמה, וכמלא נימא יש בין כל טיפה וטיפה כדי שלא תכנס אחת בגבול חברתה. וזה הגדול ונכנס בתחום חברו דין הוא שיהפכו עליו גשמי ברכה למבול כי אז כל הטיפות מתערבין: כאן כיון שגדלו פרצו תחומים וגבולות לכן הביא הקב"ה עליהם עונש במבול הנגרם כאשר טיפת מים נכנסת אל תוך גבולה של טיפה אחרת. (ג) שיעור גזל בשוה פרוטה ומעלה, שיעור חמס בפחות משווה פרוטה, פרוטה"ה – גי' שלוש מאות, זה אחד המשמעויות של **[טו] וַיְהִי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת**, והם חמסו בפחות משווה פרוטה.

(ד) רמז ממבנה התבה לשיעור שקל-קדש של בית שני. ע"פ **"מדות ושעורי תורה" לרב ח"פ בניש** אחרי חורבן בית ראשון, כאשר שכניתא בגלותא, עמים זרים שלטו בכנסת ישראל, התקין יחזקאל הנביא ואח"כ אנשי כנסת הגדולה ששקל הקודש יתוסף בשתות מלבר, היינו ממשקל כסף השווה למשקל 320 גרגרי שעורה בינונית למשקל כסף השווה למשקל 384 גרגרי שעורה בינונית. החלטה זאת הייתה כדי לאפשר לבני ישראל לשקול שקלים למצוות שונות לפי המטבעות של המטבעה הצורית שעברה זמן מה אחרי חורבן בית ראשון להטביע מטבעות כסף במשקל 384 גרגרי שעורה ושעמים שונים השתמשו בהן (כגון היוונים). אפשר שהחלטת יחזקאל והכנסת הגדולה פתחה השפעה רוחנית שהשפיע על המטבעה הצורית להעלות רעיון זה. מקור אפשרי למספר 384 הוא בקרא **שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה**:-- דרגא מונח רביע, כעין ערך המרכב מקבוצת מספרים המתחברים זה אל זה (יותר מארבעה מספרים) שלוש מאות ועוד חמשים ועוד שלוש ועוד אחד (אל אמה תכלנה) ועוד תחתיים – אחד, שניים – אחד ושלישים – אחד, סה"כ 384 !!!

שקל-כסף קדש = סלע = 2 שקל-כסף חול = 4 דינר כסף (כל דינר רבע שקל ככתוב בשמואל) = משקל 320 גרגרי שעורה = 640 חצאי גרגרי שעורה (פסוק ארץ ארבע מאות שקל-כסף) = 640 פרוטה. משקל דינר כסף מקורי = 80 גרגרי שעורה = 160 פרוטה אחרי התיסוף של השקל-כסף בשתות מלבר אז סלע = 2 שקל-כסף חול = 4 דינר כסף = משקל 384 גרגרי שעורה = 768 חצאי גרגרי שעורה = 768 פרוטה.

משקל דינר כסף מיוסף = 96 גרגרי שעורה = 192 פרוטה, משקל שקל חול מיוסף = 192 גרגרי שעורה = 384 פרוטה (ה) רמז למחיצה בין החיים והמתים והוא קביעת שעת מיתה מהפסק תהליך/בקרת גזע המוח על הנשימה או שזה מ-**(ז, כב) כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו**

שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה - דרגא מונח רביע, פרט מיוחד שכל הפרטים האחרים נמשכים אחריו, אלו שיעורי יחסים של אורך, רוחב וגובה המומלצות לבנית ספינה.

שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה - דרגא מונח רביע, תיקון הקלוקל מהיצר הרע המרומז בתבנית טעמי(טו) **שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה** - דרגא מונח רביע, כתבנית (**בר' ג, ו**) **וְכִי תֵאָנֶה-הוּא לְעֵינַיִם** – הקרא הראשון המלמד על הקילקול ביצר הרע ועל תיקונו. הקילקול הוא **כי מלאה הארץ ח'מ'ס'**. במקורות הרשומים בהמשך דורשים כי מדות התבה הם תיקון היצר הרע המיוצג בס"מ הנחשב. ש"נ - שלוש מאות אמה וחמשים

ב"ה טוב טעם ודעת ולמנו (טו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבו; **מציא** – מוציא מפשוט; **מרכא** = מאריך, רבו; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ואו רבו /או מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

אמה ממתיקים עיקר הרע של הנחש המתבטא באות ח"ת שבמלת נחש (ח' במלת חמס) ע"י שמקיפים אותה, שלושים אמה ואמה אחת הם אותיות א"ל הממתיקות אותיות ס"מ ממילת סמא"ל ע"י הצטרפותן אליהן, והן אותיות מ' ס' במלת חמס).

ארבע מקורות: נר ישראל האדמו"ר מרוז'ין, הרה"ק רבי משה מסוואראן, הגאון הצדיק ר' אריה ליב מלאנצוט שהיה אבד"ק קעשינוב בעהמ"ח גבורת אריה עה"ת, הרב הקדוש המפורסם וכו' מקרלין.

[זין] ואני – רביע ע"י **לשחת כל בְּשָׁר** – מונח רביע, **כלי יקר** – מונח חז"ל (כתובות לא) אף על פי שבתלו ארבע מיתות בית דין דין ארבע מיתות לא בטלו מ' שנחייב חנק או טובע בנהר וכו', ומצא שדור המבול שנכשלו באשת איש שמיתתם בחנק דין הוא שיטבעו במים, ... טעם לדינם על דור המבול, לפי שחטאו בעבודה זרה וזנות וגול ... ואמר על הגול שבכפים כי ברא הקב"ה כל אצבע ואצבע לתשמישו כדאיא בגמרא (**כתובות זב**), ורצה הקב"ה שלא יכנס שום אצבע בגבול חבירו, וזה הגול מחלל קדושת ידיו. אפשר כי מדבר בשלוש עבירות ובחילול קדושת ידים.

לפחות ארבעה עבירות, מיתות בית דין פסקו אבל לא ארבעה המיתות, ע"ז, ג"ע, גדל, חמס – גדל בפחות מפרוטה, העופות והחיות השחיות ונזקקו שלא למינן, האדמה השחיתה ונענשה, שלוש מאות הוא מספר משלים למספר רע"ו למספר תקע"ו. רע"ו היא קליפה המופיעה גם בג' על **ו' תזריע יג** ... על צרעת! אפשר גם דיברו לשון הרע כי שלא כמו דור הפלגה שע"ז ומרדו בה' שעבירם הייתה חמורה לא פחות אבל היות וחיו בשלום זה עם זה ובאחדות, משמע שלא דיברו לשון הרע ולכן עונשם היה הרבה יותר קל.

רמזים לארבע מיתות בית דין בפסוק **[זין] ואני הנני מביא את-המבול מים-על-הארץ לשחת כל בְּשָׁר אֲשֶׁר-בו רוח חיים מתחת השמים כל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ ויגוע: בו רוח חיים** – ר"ת חר"ב – סייף לעובדי עבודה זרה, **מבול** – מיתת חנק לגלוי עריות לנשואות, **לשחת כל בְּשָׁר** – ר"ת כל"ב, **אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ ויגוע** – ס"ת ער"ץ, דבר קשה כגון סקילה באבן קשה – ברכת השם, כשפים, בועל ארוסה בהסכמה. **ואני הנני** – רביע **טרסא מביא את-המבול מים-על-הארץ** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, **לשחת כל בְּשָׁר** – מונח רביע **אֲשֶׁר-בו רוח חיים** – פשטא מונח זקף-קטן **מתחת השמים** – טפחא אתנה

(א) תבנית כללית רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן, רעיון עוצמתי מאד, עצמת שינוי הטבע במבול, ועצמת התיקון בעולם
(ב) **מביא את-המבול מים-על-הארץ** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, **כלי יקר (ישו)** **שָׁלַש מְאוֹת אָמָה אָרְךָ הַתְּבִיָּה** ... וכל מספר ט"ו אלו מורה שאע"פ שנחתם דינם על הגזל מ"מ עיקר ההתחלה היה אלא בעבור הזנות וחילול השם של יה העולה ט"ו. ... (וכתב לפני כן) לפי ע"י הזנות חללו קדושת שם של י"ה המתווך בין איש לאשה ובהתחלק מהם יו"ד ה"א נשאר אש ואש כמ"ש (**איוב לאב**), **כי אש היא עד-אֶבְדָּן תֵּאָכַל**. ... (וכתב אח"כ) שנאמר (**יש' נבד**) **כי בָּנָה ה' צִוּר עוֹלָמִים** ומזה למד שהעוה"ז נברא בה"א והעוה"ב נברא ביו"ד ...
וכל זה מורה כי מספר ט"ו תמיד מתווך בין איש ואשה כי כל זה נמשך מקדושת שם יה על כן היו כל מדות הללו של התיבה תמיד קרובים אל המספר ט"ו כאמור.

• לפי כלי יקר לכתחילה המבול כעונש על הזנות וחילול השם של יה שבו נברא העולם הזה והעולם הבא **ובפועל** נחתם דין דור המבול על הגזל

[רש"י] **ואני הנני מביא**. הנני מוכן (ש) להסכים עם אותם (ת) שזרוני ואמרו לפני כבר (**תה' תה**), **מה-אָנֹכִי כִי-תִנְקְרוּנִי**. **[שפת"ח]** (ש) דק"ל דלשון ואני משמע הוא רוצה וגם אני וכלפי מעלה לא שייך זה ח"ו שאחר יסייעו, ומתוך דאני קאי על הסכמת המלאכים שהסכימו כבר, כן אני מסכים עמהם ... (ת) ר"ל שנמלך במלאכים אם אעשה את האדם והיו אוימים **מה-אָנֹכִי כִי-תִנְקְרוּנִי** וגו' ועכשיו מסכים אני עמהם.

פי' **[אור החיים]** (**בר' נח ויב**) משפט אחרון בד"ה (**בר' נח ויא**) **ותמלא הארץ חמס** ... וטעם שהזכיר בפרשה זו שם אלקים הראה כי גם מדת רחמים נתהפכה למדת הדין לצד מעשה הרשעים.
אפשר כי **ואני** במידת הרחמים מסכים עם מידת הדין שלפניה דברו המלאכים ודברם הוא בעצם מחשבת ה' בבריאה שצפה שעלולים להיות עבריינים, ואעפ"כ לא נמנע מלברוא העולם.

[רמב"ן] רש"י למד מב"ר וא"כ תמה (שואל) והיאך מסכים עמהם (ט) רמב"ן תמה על פי רש"י היאך ה' מסכים עם המלאכים (השוללים בריאת האדם) והוא משאיר להם (לבני אדם) שארית לפליטה גדולה כנח ובניו וכל חי ... אולי היא הסכמה לדעתם כשלא יחמול עליהם, ועל האמת **ואני** כמו **ויסרתי אתכם אף אני** וכן **ואני בריתי אתך** ... יאמר אף אני תהיה ידי בהם על שהשחיתו את הארץ ולכך אמר **זאת אות הברית אשר אני נותן ימחך וידיו תרפינה והמשכיל יבין**. (רמב"ן מביא דוגמאות כי המלה **אני** בשני המקורות מרמזת לקב"ה ומזה ללמוד למלת **ואני** בפסוקו שהכוונה לקב"ה המעניש במידות כי לא יחפזן במות המת)

דרך לפרש הקושרת בין **ואני הנני** – רביע **טרסא מביא את-המבול מים-על-הארץ** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, דור המבול קלקלו בתלישת מחיצות איסורים של ע"ז, עריות, גדל וחמס עד כדי שגרמו לבלבול – שנוי – קלקול כל בעלי החיים על הארץ וקלקול הארץ עצמה, ונדונו במדה כנגד מדה בשנוי עצום בטבע הארץ והבריאה שהותנה מראש עם הטבע לכשיהיה צורך בו שיגרום לבלבול עצום בטבע הארץ, בתלישת כוכבים ממקומם (ע"פ **[בבלי ברכות נטא]**) **ועיש על בניה תנחם (איוב לה)**) כדי לגרום לירידת הגשם העצום, תלישת מחיצות בין טיפות הגשם שגרם למבול עצום **[בבלי בבא בתרא טזא]**, ושנוי בתנועת הארץ על צירה, המזלות לא שמשו שנה **[פדר"א]**. לבלול שגרם בסוף לתיקון.

מוצע הסבר לתבנית לכתחילה ובפועל ע"פ המסקנה שלמדנו בתבנית דומה ב-**(במ' שלה יז, מג)** **כִּי הַעֲמַלְקִי וְהַקְּנַעֲנִי שָׂם לִפְנֵיהֶם וּנְפַלְתֶּם בְּתַרְבֵּי-כִי-עַל-כֵּן שְׂבָתֶם מֵאֲתֵרֵי ה' וְלֹא-יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם**:
ע"פ **[תנחומא (ורשא) פרשת שלח סימן ט]** **הַעֲמַלְקִי וְהַקְּנַעֲנִי שָׂם לִפְנֵיהֶם וּנְפַלְתֶּם בְּתַרְבֵּי** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל. לפני ה' לכתחילה הכל צפוי **ובפועל** הרשות נתונה. ה' צפה לכתחילה שיהיו ספקנים באמונת ה', מוציא לשון רע ודיבה ולכן הכין בבריאה את עמלק (שתכונתו הטלת ספק) כרצועת מרדות לישראל אשר בפועל פועלת באמצעות גלות, צרות, מחלות ופגיעות מעמים שונים להעניש בהם את עוברי העבירה.
באופן דומה יוסבר (**בר' נח ויז**) **ואני הנני מביא את-המבול מים-על-הארץ לשחת כל בְּשָׁר** לפני ה' לכתחילה הכל צפוי **ובפועל** הרשות נתונה. ה' רצה לברוא עולם ולתת תורתו לבני אדם ויעשו בה טוב. ה' צפה לכתחילה שעלולים להיות בני אדם שישחיתו דרכם וה' שם בפי המלאכים לומר זאת לפני מידת הדין בלי להזכיר ה' ישירות (הבנה ברש"י ע"פ ב"ר כפי שמסבירו שפת"ח). ואעפ"כ לא נמנע מלברוא העולם, והתנה עם הטבע שכאשר יהיה צורך הטבע יגלה בפועל תכונות כפי שהתגלו במבול. ואכן **בפועל** כאשר בני אדם השחיתו דרכם הטבע יגלה תכונות לתיקון ההשחחה במבול ותכונות אלו ממשיכות להתקיים להעניש בהם עוברי עבירה אבל ה' מגביל את פועלתן לקיים בריתו לנת.

ב"ה טוב טעם ודעת (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגלוג, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גלול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גלולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.2 בראשית נח ו,ט (התשע"ב)

בראשית נח ו,ט: פרשה סגורה

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו

את האלהים התהלך-נח:

אלה תולדת נח - יתיב מונח זקא-קטן

אלה - יתיב - אכן כך הדבר, נח ותולדותיו שונים מהנמנים לפניו

תולדת - מונח נח - זקא-קטן, כעין שתי תולדות, תקופה (א) שבה את-האלהים התהלך-נח

תקופה (ב) שהחלה כאשר (בראשית נח ט,ג) נחל נח איש האדמה ויטע פרים: כפי' רש"י (כ) נחל נח - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת (ראה ב"ר לו,ג).

נח - רביע, אולי מרמז לבן רביעי שהיה אמור להיות לו. כפי' רש"י לפסוקים (בראשית נח ט,כב) ונרא חם אבי כנען את ערנת אבי

וינדר לשני-אחיו פחויץ: (בראשית נח ט,כח) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהנה לאחיו:

ופי' רש"י (כה) ארור כנען - אתה גרמתה לי שלא להוליד בן רביעי לשמשני, ארור בנך הרביעי להיות משמש את זרעם של אילו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה (ראה ב"ר לו,ז). ומה ראה חם שסרסו? אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בניו היו לו, ובשביל ירושת העולם עמד זה והרג את זה; ואבינו זה יש לו שלשה בנים, ועודנו מבקש בן רביעי.

איש צדיק תמים הנה - מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים בנושא ואינם שוים בהלכה או בקשר שלהם לנושא שהוא כאן האמונה בא-לקים. וזה מתאים לנאמר ב-(בר' נח ז,1) מפני מי הפבול רש"י - אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולכנס לתיבה עד שדחקהו המים.

טט - מצד אחד כפי' רש"י רש"י אלה תולדת נח איש צדיק, הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' (משלי י) זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים:

טט - מצד אחר תולדת חסר וכאילו אמר משהו חסר בהן ופוגם בנח, כגון בנו חם, שאשתו פגמה וחם פגם כדי לחפות עליה והיו תולדותיו פגומים.

בדרתיו, (סנהדרין קט) יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום:

טט - אולי הדורשים בהשוואה לאברהם נסמכים על

א' טעם התביר הממעט מ בדרתיו

ב' בדרתיו - חסר שני "ו" מחזק החסרון

את-האלהים - מקף טפחא, טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו התהלך-נח - סלוק, מגביל

מלת את במקף אחריה ושם עצם אחריה וכן תבנית טעמים כמו בשר המשקים (בראשית מקף מא,ט) ויבבר שר המשקים את-פרעה לאמר - אתנח, בתפקיד מגביל היינו אמירה מוגבלת לא ישירה

אפשר כי כמו שנדרש בשר המשקים שלא דיבר ישירות לפרעה אלא דרך אחרים, היינו ריחוק, כך גם כאן מלמד על קשר מרוחק בעבודת האלקים, כגון שלא הפיץ האמונה בכורא כמו אברהם אבינו, אלא הגביל זאת לעצמו.

האלהים - גי' הוי' אדנות - והוא המתקת הדין, אם תהיה ראוי תקבל ואם לא תהיה ראוי לא תקבל (ע"פ רש"י בברכת יצחק לעשו) וכך אפשר להבין (בראשית לך לז,יח) ויאמר אברהם אל-האלהים לו ישמעאל וינה לפניך: - אם ראוי יהיה לפניך, ויש גירסה כפי' רש"י יחיה לפניך - יחיה ביראתך,

בראשית נח ו,יב:

ונרא אלהים את-הארץ והנה נשחתה

כי-השחית כל-בשר את-דרך על-הארץ: ס

בפסוקים בראשית ו,ג - ח מופיעים ביטויי שבר בשלבים ביחס ה' לאדם בגלל מעשיו. והם מלווים בשם הוי' - מידת רחמים מלאה בפסוקים בראשית נח ו,ט - יא מופיעים ביטויי שבר המלווים בשם הא-לקים - גי' הוי"ה אדנ"י, שמשמעו רחמים בדין.

מפסוק (ו,יב) ביטויי השבר מלווה בשם א-לקים - מידת גבורה ומשמעו כאן צד מידת הדין שבגבורה, או ללא כל שם כי ה' לא רוצה שהעונש יהיה נראה קשור אליו.

(יג) ונרא הפסוק פותח בטעם דרגא כמצביע על ההתפתחות ההשחתה והשבר של יחס ה'מסוף פר' בראשית עד כאן

(יג) ונרא אלהים את-הארץ - דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין ו/או כל אחד מצטרף לענין אחד, זאת קבוצת שלבי השבר ביחס ה' לאדם במדרגות של שביעה, מרחמים לרחמים בדין ולדין עד שטפחה לגורת מחיה, כאשר אין לדין אלא מה שענינו רואות כי ונהנה נשחתה - מונח אתנח, רבוי והגבלה, הקב"ה ארך אפיים ריבה להם שלבים מוגבלים של השחתה לאפשר להם חזרה בתשובה, והם השחיתו עד שלא נשאר מה להשחית עוד.

והשחתה זאת פעלה גם על כי-השחית כל-בשר את-דרך - דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין והם בעלי החיים ש-על-הארץ: - סלוק, הגבלה ללמד שהשחתה לא היתה בבעלי החיים המימיים.

כאן מסתיימת פרשה סגורה שבה מופיעה המלה האלקים - גי' הוי' אדנות - המתקת הדין, אם ראוי תקבל אין לדין אלא מה שענינו רואות. תוצאת הראיה מעבר לשם אלקים - גבורה בדין בבחינת העובדות כאן מסתיימת פרשה סגורה, וב(ו,יג) מופיע שם א-לקים, במובן של מידת הדין, ורחמים שהפכו לדין (אור החיים).

בראשית נח ו,יג: ויאמר אלהים לנח קח את-בשר כל-בשר בא לפני כי-מלאה הארץ חמס מפניהם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תביר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

והנני משהייתם את-הארץ:

פתיחת פרשה סגורה ארוכה והיא גזר הדין וביצועו עד תם שנת חמה מלאה 365 יום **בראשית נח ה'יד** יבשה הארץ.

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו'

גזר הדין הכרוז בשם אלקים - מידת הדין

פ"ל [אור החיים] **(בר נח ויב)** משפט אחרון בד"ה **(בר נח ויא)** **והתמלא הארץ חמס**... וטעם שהזכיר בפרשה זו שם אלקים הראה כי גם מדת רחמים נתהפכה למדת הדין לצד מעשה הרשעים.

טט - מפסוק **(בר נח ויג)**

- פועלת מידת הדין הקבועה מצד גבורה
- ופועלת מידת הדין מצד מדת רחמים שנתהפכה למדת הדין
- כגון מעיינות תהום במבול אולי ממדת הגבורה וגשמי המבול ממדת הרחמים, שנתהפכה למדת הדין. בסוף הגשמים פסקו אך חלק מהמעיינות ממשיך לנבוע מים חמים.

בראשית ו, ו - ז: [ו] וַיִּנְחַם ה' כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בְּאָרֶץ נִיְתַעֲצָב אֶל-לְבוֹ: [ז] וַיֹּאמֶר הו' אֲמַחָה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתִם:

בראשית נח ח, כא: [כא] וַיִּרַח הו' אֶת-רִיחַ הַנִּיחָח וַיֹּאמֶר הו' אֶל-לְבוֹ לֹא-אֶסְף לְקַלְלָל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יַצַּר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל-חַי פֶּאֶשֶׁר עָשִׂיתִי:

בראשית נח ט, ח: ס [ח] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ וְאֶל-בְּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר:

בראשית נח ט, יב: [יב] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אֲתִכֶּם לְדֹרֹת עוֹלָם: [טז] וְהָיְתָה הַקִּשְׁתׁ בַּעֲנַן וְרָאִיתִיהּ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

(בראשית ו, ג) וַיִּנְחַם ה' - מונח זקא-קטן בתפקיד שתי מידות כפי' **רש"י** ... דבר אחר וינחם, נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדין, **(בראשית ו, ז)** וַיֹּאמֶר ה' - מרמז שמדת הדין שבכסא הכבוד (המרומז בתבנית הטעמים של וַיֹּאמֶר ה' - מונח רביע בתפקיד ארבע צדי כסא) אמרה הגזרה, ומדת הרחמים (שם הו"ו"ה) הסכימה עמה ולזה תרמוז תבנית הטעמים של **(בראשית ו, ז)** אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל - פשטא פשטא, בתפקיד זה וזה גורם

(בראשית נח ח, כא) ... וַיֹּאמֶר הו' אֶל-לְבוֹ - קדמא ואולא רביע, כאן שם הו"ו"ה הוא מדת הרחמים האומרת למדת הדין לבטל גזרת מבול מוחה הכל (ע"פ אור החיים עשוי להיות מבול מוגבל).

אפשר כי מלת וטעם **לבו** - רביע מרמזים אל מדת הדין שעל כסא הכבוד. לשם כך ניעזר ב-(א) גי' כס"א (ההאות ה"ה) כעין כסא עם חמש גבורות עולה אלהים, ועוד ניעזר ב-(ב) גי' כס"א הכבוד"ד עולה ל"ב אלהים" ומלת א-לקים לפעמים משמעה מדת הדין (כס"א וחמש גבורות).

(בראשית נח ט, ח) לֵאמֹר - סלוק, לעיין

(בראשית נח ט, ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים - מונח רביע, פתיחה להבטחתן אות הברית - קשת בענן, וב-**(בראשית נח ט, ט)** פ"ל **רש"י** ... בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה - אלא זה מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרטג עליכם (לחייב אתכם) אני רואה את האות ונזכר. לכן אפשר לומר כי **(בראשית נח ט, ב)** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים - מונח רביע, מלמד על מדת הדין שעל כסא הכבוד (או שלפעמים כסא הכבוד הוא כסא דין) שמגבילה עצמה ע"י הבטחתן אות הברית - קשת בענן שלא יהיה שוב מבול מוחה כל.

בראשית נח ו, יט: [יט] וּמִכָּל-חַיֵּי מִכָּל-בָּשָׂר שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ לְהַחֲיִת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִיוּ:

[כ] מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שֶׁנִּים מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיִת: **בבלי עבודה זרה ה, ב**

אנן דשכיחי מומיין דפסלי אפילו בדוקיין שבעיין - בעינן תלתין יומין, אינהו דמחוסר אבר אית להו - בתלתא יומי סגי, דא"ר אלעזר: מניין למחוסר אבר דאסור לבני נח? דכתיב: **(בראשית ו, יט)** וּמִכָּל-חַיֵּי מִכָּל-בָּשָׂר שֶׁנִּים מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיִת: הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה. האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא! טריפה מלחיות זרע נפקא. **תוספות ע"ז ה, ב**

מנין למחוסר אבר וכו' - פירוש להקריב לגבוה בבמה שלהן דאילו בבית המקדש אפי' בדוקיין שבעיין נמי אסור דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו ומייתי ליה ומכל החי דהזהיר הקב"ה לנח להביא מחוסר אבר בתיבה מפני שעתידי להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו. 1) ... **מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח** - יש לדקדק מלשון אסור שהוא איסור גמור ובן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה בהדי ז' מצות שנצטוו ויתחייבו עליו מיתה כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסניני לישראל נאמרה ולא לבני נח נשנית בסניני לזה ולזה נאמרה [וע"ע תוס' ובחים סח: ד"ה ושניסמית].

דמצרכינן מן העוף (הכוונה כנראה לנאמר [כ] **מִהָעוֹף**) ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע רגלה

[יט] וּמִכָּל-חַיֵּי - תלישא-גדולה בתפקיד עקירה - המהווה העברה למחיצת איסור, תוס' לומד מהעוף מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

מִכָּל-בָּשָׂר - כעין יצא מענינו ולפי טעמי המשכו **שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ** - דרגא תביר מרכא טפחא, יצא לידון בענין אחר ולכן יצא להקל ולהחמיר. וע"פ תוס' יצא להקל לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' וי"ל דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם יצא להחמיר לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' ולבני ישראל במשכן ובמקדש לאסור מחוסר איבר אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרין לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראויין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקריבה.

שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל **לְהַחֲיִת אִתָּךְ** - מונח אתנה, כנאמר בבבלי ע"ז שהחיות צריכות להיות שלימות כמו נח להחיות זרע אחרי המבול.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואור רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית נח וט (התשע"ג)

בראשית נח וט: ומפל-תחי מכל-בשר שנים מכל תביא אל-התבה להחית אתה זכר ונקבת וחי;
בראשית נח זג: גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על-פני כל-הארץ;
בראשית נח וט: אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו ויקרא אג, אם-עלה קרבנו מן-הקָר זכר תמים יקריבנו מלאכי א,ח: וקרי-תגישונו ענר לזבח אין רע וכי תגישו פסח וזולה אין רע הקריבתו נא לפחתך הורצך או תישא פניך אָמַר ה' צְבָאוֹת:

רש"י ומפל-תחי. אפילו שדים, מזיקין שאין מהלכן ען בני אדם. ומפל-תחי מכל-בשר – תלשא גרשיים.
טט – כאלו כתוב "ומפל-תחי התלוש (תלשא) והמגורש (גרשיים) מכל-בשר", אילו שדים? האם הם הנקראים מזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר, ושמהלכן עם בני אדם אבל מגורשים מהם (היינו שאין מהלכן עם בני אדם)

בבלי עבודה זרה ה,א אמר ר"ל: בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הן לא חטאו – אנו לא באנו לעולם (רש"י שהיו כמלאכים ולא הולידו בנים), (תהלים פב,ו) **אני-אמרתני אל-הים אתם ונני עליון כלכם**: חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותו וגו'.
בראשית רבתי פרשת בראשית עמוד 30 אלא מלמד כיון שנפלו המלאכים ממקום קדושתם מן השמים שלט בהם יצר הרע כבני אדם וקומתם נעשה כבני אדם ולבשו גוש עפר, שנאמר לבש בשרי רמה וגוש עפר וגו' (איוב ז' ה'). א"ר צדוק מהם נולדו הענקים אשר הולכים בזרון לבם [ובגובהן] ומשלחים ידיהם בכל גזל וחמס ושפיכות דמים, שנאמר ושם ראינו את הנפילים וגו' (במדבר י"ג ל"ג) ואומר הנפילים היו בארץ (ו' ד'). תני שמחזאי הוליד ב' בנים ושמותם הייא ונשאו נשים והולידו סיחון ועוג.
כאן נסביר את תבנית הטעמים על דרך אגדה. **ומפל-תחי מכל-בשר** – מקף תלשא מקף גרשיים.

ומפל-תחי – מקף, ענין בעל מצבים אחדים, כאן בריות בעלי סוגי חיות שונים.
ומפל-תחי – תלשא, במשמע תלוש, היינו בריות בעלות חיות התלושות מבשר, אילו שדים, כנראה הם המזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר (מסכת אבות), ועוד בריות הם עוג שהוא בן אחיה בן המלאך שמחזאי, וסיחון אחיו או בן דוד של עוג (שאשת חם הייתה מעוברת עמו) ושניהם בעלי חיות מיוחדות.
וטעם מקף במלים **מכל-בשר** מלמד על ענין בעל מצבים אחדים, כאן בשר שנברא בכריאת העולם, בשר המלאכים שנפלו מהשמים ולבשו גוש עפר.
וטעם גרשיים במלים **מכל-בשר** מלמד (א) שאף שהמזיקין מהלכן בין בני אדם (שהם בעלי בשר) אבל הם מגורשים מבני אדם שלא רוצים בנוכחותם, היינו שאין מהלכן עם בני אדם. (ב) רמז לנפילים בני מלאכים שגורשו (נפלו מהשמים) ונהיו לבשר.

הסבר הילכת

בבלי עבודה זרה ה,ב אנן דשכיחי מומין דפסלי אפילו בדוקין שבעין – בעינן תלתין יומין (אנו, עם ישראל שרבתה לנו התורה מיני מומים הפוסלים בהמה ואפילו מיני יבלות קטנות בקרום העין, צריכים לבחירת בהמה לחג 30 יום כנדרש מצויו משה בפסח ראשון לקראת פסח שני), אינהו דמחוסר אבר אית להו – בתלתא יומי סגי (העמים האחרים האסורים רק מלהביא קרבן חסר אבר לשם בכמה שלהם מספיק להם 3 ימים לבחירת בהמה), דא"ר אלעזר: מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח? דכתיב: (בר' נח וט) **ומפל-תחי מכל-בשר שנים מכל** וגו', אמרה תורה: הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה. האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא (היה לתורה למעט טריפה)! טריפה מ-(בר' נח ז,ז) **לחיות זרע** נפקא.

תוספות ע"ז ה,ב מנין למחוסר אבר וכו' – פירוש להקריב לגבוה בכמה שלהן דאילו בבית המקדש אפי' בדוקין שבעין נמי אסור דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו ומייתי ליה ומכל החי דהזיהר הקב"ה לנח להביא מחוסר אבר בתיבה מפני שעתידי להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו.) אמר דהזיהירו נמי מלהביא אל התיבה זקן וסריס ולא נאסרו לבני נח ועוד קשיא דקרא גבי בהמה טמאה כתיב שהם שנים שנים דכתיב ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא וגו' והנהו לאו בני קרבן נינהו אף לבני נח כדמשמע פרק בתרא דזבחים (דף קטז.) וי"ל דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראויין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקרבה.
מתיבתא – ביאורי התוספות – סיכום: מזה שהקב"ה צוה לנח שלא יביא אל התיבה זקן וסריס, אין ללמוד שפסולים לקרבן לבני נח, אלא שלא יחיו מהם זרע. וזה שהקב"ה צוה שלא יביא בעלי מומין, הוא משום שפסולים לקרבן (כי הם ראויים להוליד). מכך לומדים שמחוסר אבר פסול לקרבן, ואף על פי שנכתב אצל בהמה טמאה, יש ללמוד זאת לבהמה טהורה, כי טמאה בלאו הכי פסולה להקרבה.

תוספות ע"ז ה,ב מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח – יש לדקדק מלשון אסור שהוא איסור גמור ובן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה בהדי ז' מצות שנצטוו ויתחייבו עליו מיתה ואין לומר משום דאזהרתיה לא כתיבא בהדיא הא מכלל הן אתה שומע לאו כדרשינן מכל עץ הגן אכל תאכל ולא גזל ודבק באשתו ולא באשת חברו אלא י"ל דהאי קום עשה הוא דמאיש איש מרבינן שהעובדי כוכבים נודדים נדרים ונדבות כישראל ואם נדר מחוסר אבר אמרינן ליה קום והבא קרבן שלם וקום ועשה לא קחשיב והא דאמרינן פ"ק דקדושין (דף כד:) דמצרכינן מן העוף (טט) – (ויקרא א,יז) **ואם מן-העוף** ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע רגלה ל"ל פשיטא דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וי"ל דס"ד כיון ששאר מומין הפוסלין בבהמה הותרו בעוף כדאמרינן תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף, ובבהמה אין חילוק בין במומין בין במחוסר אבר (טט) – ושניהם פסולים) בעוף נמי נימא כיון שהותרו המומין מחוסר אבר נמי נשתרי קמ"ל (טט) – שיעוף בעל מום מותר לקרבן אבל חסר אבר פסול) מן העוף ועוד י"ל דאי לא כתיב מן העוף לאסור מחוסר אבר לישראל הוה אמינא דבני נח משתרו והכתוב בא לאסור לישראל אע"ג דכתיב גבי בני נח כדאמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסני לישראל נאמרה ולא לבני נח נשנית בסני לזה ולזה נאמרה [וע"ע תוס' זבחים סח: ד"ה ושניסמית].

ב"ה טוב טעם ודעת (ט"ו) – כ"י במצוותך האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"פ.

מתיבתא – ביאורי התוספות – סיכום: הקשו, אם מחוסר אבר אסור לבני נח אז מדוע הוא לא נמנה בביתא המונה מצוות דבני נח. ויישבו שכיון שזאת מצות "קום עשה", כלומר שכן נח נדר להביא קרבן, והביא בעל מום, אומרים לו שביא קרבן כשר, ולכן לא נמנה בביתא שמונה רק מצוות לא תעשה של בני נח.

עוד הקשו התוס' שאם מחוסר אבר אסור לבני נח, מדוע מצריך הכתוב למעט עוף מחוסר אבר לישראל, והרי כל האסור לבני נח, אסור לישראל. וענו שתי תשובות: (א) כיון שאין חובת תמות וזכרות בעופות לישראל, הוה אמינא דכמו בבהמות אין חילוק בין מומים למחוסר אבר ופסולים לקרבן, כן בעופות שכשר במ בעל מום אז לא יהיה חילוק וגם חסר אבר יהיה כשר. לכן בא למעט חסר אבר בעופות.

(טט – אפשר כי קשור (ג, א) **גם מעוף השמים**). (ב) ועוד שאם לא היה נכתב מיעוט בעוף, הוה אמינא שהלימוד שמחוסר אבר פסול להקרבה, מלמד על עוף של ישראל, כיון שלא נשנה בסיני, נאמר כאן גם לישראל אף שנכתב לבני נח. קמ"ל (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף עלה קרבנו** למעט מחוסר אבר לישראל גם בעוף, ולכן דרשינן מיעוט **ומכל הבהמה** לבני נח.

דמצרכינן מן העוף (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף**, (**בר נח ז, ב**) **מהעוף** (**בר נח ז, ב**) **גם מעוף** אפשר שיש כאן כעין היקש בין מלות "העוף" ללמוד בין המסופר בנח ובין הצווי בויקרא. (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף** – מקף מלמד על ענין בעל מצבים או חלקים אחדים, אפשר שהוא הרמז לכך שבעופות לא צריך תמות וזכרות (היינו בנוסף לעוף תמים), **העוף** – תביר או מלת **מן** ממעט עופות חסרי אבר או אבר יבש, בלשון התוס' ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע וגלה.

תוס' אלא למאן דאמר טריפה יולדת מאי איכא למימר: יבואר היאך מעטינן למ"ד טריפה יולדת מקרא מכל החי. **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: למ"ד טריפה אינה יולדת ממעטינן מחוסר אבר מ-**ויט** **ומכל הבהמה** וממעטינן טריפה מ-**לחיות זרע**, אבל למ"ד טריפה יולדת אי אפשר למעטה מ-**לחיות זרע**, וצריך למעטה מהכתוב מ-**ויט** **ומכל הבהמה** כי לא תחיה י"ב חדשי המבול, ואז אי אפשר למעט מחוסר אבר מהקרא **ויט** **ומכל הבהמה**. ומפרשים כי מכל החי משמעו שכל בעל חי שיקח יהיה בריא וזרין ולא חולה וטריפה כי אלו מתמעטים והולכים עם הזמן. ואם כן מהיכן מתמעט מחוסר אבר?

תוס' (בר נח ז, ט) **אתקף בדומיין** לך. **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: למ"ד טריפה יולדת. לפירוש (א) של התוס' מ-**ויט** **אתקף** ממעטינן טריפה שאינו ראוי לקיום העולם אבל לא ממעטינן מחוסר אבר ובעל מום שראויים לקיום העולם. והקשו התוס' כי למ"ד טריפה יולדת הם ראויים לקיו העולם. ולכן פירש הר"י כי ממעט מחוסר אבר **ומכל הבהמה**, ומ-**אתקף** ממעט טריפה.

תוס' (בר נח ז, ט) **תמים** כתיב ביה: **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: יש לחלק בין אדם לבהמה, דבהמה העומדת לקרבן יותר מסתבר למעט בעל מום מדכתיב (**וי א, ג**) **תמים** יותר משיש למעט מיניה טריפה. חזא כיון דבעל מום ניכר טפי. ועוד, משום דבקרא גופיה משמע ד-**תמים** אתא למעט בעל מום כנאמר ב-**(מלאכי א, ח)** **וכי-תנישון עגרי לזבח אין רע**. מה שאין כן תמים דכתיב לגבי נח, דלא מיירי בקרבן, דמיניה יותר מסתבר למעט טריפה מאשר בעל מום. ולמד"א טריפה אינה יולדת למאי איצטריך **אתקף**? לנח נאמר שביא מכל החי לתיבה אתך, ודרשינן 'אתך', שיהו בעלי החיים טפלין לך, כדרשינן נמי (בב"מ סב, ב) מקרא (**וי בהר כהלו**) **ותי אתקף עמך**: שיהיו חיך קודמין לחיי חבירך. והכי נמי דריש בבראשית רבה מדכתיב והיה לך ולהם לאכלה, דהם היינו בעלי החיים שבתביה טפלים לך, לנח, ואי אתה טפל להם.

הפסוק (**ויט**) מוסבר בשכבות אחדות. מפסוק שענינו בעיקר בעלי לא טהורים מעביר לענינים הקשורים בקרבן מטהורים לבני נח ולישראל.

(א) בסיפור נח מדובר בהבאת **ומכל הבהמה** אל התיבה **שנים מכל תביא אל-התבה** וצריך להתקיים גם המטרה שלשמה הובאו **להחנת אתקף**, היינו **לחיות זרע** שלא יהיו טריפה למאן דאמר שטריפה לא חיה שנים עשר חודש וגם טריפה לא יולדת. ולמאן דאמר טריפה יולדת החשש שלא יתקיים גם **ומכל הבהמה** שלא יהיו בריאות אלא הולכות ומתנוונות. (מ-**ספרא** (תורת כהנים) **מצורע פרשה (יב)** על (**וי מצ' י, ד**) **שתי-צפרים חיות טהרות** – יש ללמוד כי טריפות חיות).

טעם מקף במלים **ומכל הבהמה** ירמז לענין בעל מצבים אחדים כאן (א) בעל חיים בריא (ב) טריפה שיוולדת אבל הולכת מתנוונת (ג) טריפה לא חיה שנים עשר חודש וגם לא יולדת **שנים מכל תביא אל-התבה** – דראג תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, ושעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה, כאן הענין שחל על כל זוג ממין חי כלשהו שיהיו בריאים **להחנת אתקף** – **לחיות זרע**, ולכן לא יביא זקן וסריס לתיבה כי לא יחיו מהם זרע.

(ב) בבלי ע"ז ה"ב דורש בפסוק אלו בעלי חיים יכולים בני נח להקריב לשם בבמותיהם. "הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה." מזה הלימוד שמחוסר אבר אסור לבני נח גם לאכילה. ב-(א) כבר נלמד על אי הבאת טריפה לתיבה ומזה מובן שלא יוקרב ממנה לשם, ובנוסף **מכל** – תביר **תביא אל-התבה** – מרכא טפחא, יתור לרבות בבאים אל התיבה, כאן הבאה אל התיבה של כל מיני חי מבשר ושלא מבשר, אבל הלא טהורים שביניהם וגם אלו שאינם מבשר אין מביאים מהם קרבנות לשם בבמת בני נח. אבל הקל על בני נח שיוכלו להקריב גם זקן וסריס בבמה שלהם לשם כי אינם חסרים אבר. ומ-**להחנת אתקף** שאינם טריפה ילמד אל ההבאה שלא תכלול חי טריפה, ואז גם מן הטהורים שהם טריפה לא יביא לקרבן לה' בבמותם (ולא כל שכן במזבח ישראל לה') ואפשר שאם אין ניכר מומה כן יוכלו להביא, אף שאינו קרבן מכובד.

(ג) בבלי ע"ז ה"ב דורש בפסוק (א) לקרבנות לבני ישראל **ויט** **ומכל הבהמה** – מונח תלשא, בתפקיד לבחירת בהמה לחג 30 יום כנדרש מצווי משה בפסח ראשון לקראת פסח שני לקרבן בבית המקדש, ומזה לימוד הלכות יום טוב ומועדים כלשהם 30 יום קודם ליום טוב. (ב) לא למכור לנכרים בהמה שלושה ימים קודם לימי אידיהם כדי שלא יודו בה לע"ז.

הסבר הילכתי ומכל הבהמה – מקף תלשא, מקף כבורר לקרבן בעל חי תם ולא תלוש איבר ולומד זאת מלא תביא תלוש אבר לתבה, מזה לימוד לאיסור קרבן של מחוסר אבר לבני נח ולא כל-שכן לישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב **מדות דר'** אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

התוס' לומד מהענין מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

מְכַלֵּךְ-בְּשֵׁר ... מְכַלֵּךְ – גרשיים ... תביר כעין יצא להקל ולהחמיר,

מְכַלֵּךְ-בְּשֵׁר – כעין יצא מענינו ולפי טעמי המשכו **שְׁנַיִם מְכַלֵּךְ תְּבִיא אֶל-הַתְּבָה** – דרגא תביר מרכא טפחא, אפשר כי יצא להקל ולהחמיר. וע"פ תוס' **יצא להקל לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה'** וי"ל **דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראוין לקיום העולם להקל לבני נח שרק מחוסר אבר אסור להקרבנה לה'** בבמה שלהם. ושאר מומים מותרים ואפשר אפילו טריפה שלא ניכר מומה, וכן זקן וסריס.

יצא להחמיר לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' ולבני ישראל במשכן ובמקדש לאסור מחוסר איבר, כפי **תוספות ע"ז ה,ב** אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראוין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקרבנה. **להחמיר לישראל אסור אפילו דוקין שבעין (וכל שכן זקן וסריס).**

שְׁנַיִם מְכַלֵּךְ תְּבִיא אֶל-הַתְּבָה – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל **להתנת אֶתְךָ** – מונח אתנה, כנאמר בבבלי ע"ז שהחיות צריכות להיות שלימות כמו נח להחיות זרע אחרי המבול. **להתנת** – מונח מרבה שגם החיות יהיו בעלות יכולת לפרות ולרבות כמו נח המרומוז במלת **אֶתְךָ** – אתנה מגביל, שיהיו תמימות (שלמות) בכל איבריהם כמו נח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף-פסק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.4 בראשית נח ז,ט (התשע"ד)

בראשית נח זא – ב: [א] וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא-אִתָּה וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֶּבֶת, כִּי-אֶתְּךָ רֵאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:

[ב] מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

כִּי-אֶתְּךָ רֵאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה: – סלוק מִכֹּל פסק. תבנית טעמים העשויה ללמד על מידת דרשה סדור שנחלק וכאילו גם נכתב כִּי-אֶתְּךָ רֵאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה מִכֹּל הַאָדָם.

(זא) וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ – אמירה משם הוי"ה שבתורה הוא מדת רחמים, אם כן מדוע תבנית טעמים מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות שבלפחות אחת מהן מוציא מפשט הכתוב? **(א) ע"פ ב"ר נח פר' לבב,** בטבע שבעולם אין אדם אוהב את בן אומנתו, אבל אפשר שמהפך פשטא מרמז להוציא מדרך הטבע וכשם שהקב"ה אוהב את בן אומנתו, כך החכם אוהב בן אומנתו; **(ב) ע"פ רבינו בחיי** פרשה זאת רומזת על הקרבן ומורה שכוננת הקרבן היא רק לשם המיוחד יתברך המייצג בתורה מדת רחמים. באה אמירה משם הוי"ה שהיא מדת רחמים ותבנית הטעמים מהפך פשטא מוציא מהפשט שאומות העולם מקריבים קרבנות "לפי"ם כביכול את אליהם ואילו נח ואח"כ בני ישראל נצטוו להקריב קרבן לשם המיוחד ובכך לא נותן פתחון פה לבעל דין לחלוק.

(זב) וּמִן-הַבְּהֵמָה – פזר – תנהו להכא ולענין אחר, והוא וכמאמר רבי יהושע בן לוי שענין זה הוא כלל לשון נקיה בכל התורה כולה, ע"פ **פסחים גא,** דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר מן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה ... **וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה**

אֲשֶׁר – תלישא-גדולה (תלשא), עשויה להידרש אלפניה ולאחריה בתפקידי תלשא. **(א) אלפניה** בתפקיד עקירה כי זאת הפעם הראשונה בתורה שעקם הכתוב והוסיף אותיות ללמד לשון נקיה. **(ב) לאחריה** שיעור בהמות להקרבה ולחיות זרע כפי **זקוני בראשית זב, מִכֹּל הַבְּהֵמָה ...** ומתוך שריבה הכתוב בטוהרות זכרים ונקבות הבין נח שהקב"ה חפץ שיקריב לו מהן קרבן שכן משפט עולה באה זכר כדכתיב אם עולה קרבנו זכר תמים יקריבנו. ומה שלקח מכל מין טהור שבעה זכרים, כדי להקריב מהם **חמש** עולות לו ולאשתו ולשלת בניו, ונשתיירו **שנים** זכרים לחיות זרע:

(זג) לֹא – מונח, מרמז לדרוש את הכתוב הבא פעמים אחדות **טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם –** מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים השייכת לנושא ואשר אינם שווים בהלכותיהם או במשהו אחר לגבי הנושא. אחת מהן כפי **רד"ק** וכאשר הזוגות שוות באיכות אחת, יאמר "איך אל אחיו" **(במ' יד, ד); "אשה אל אחותה" (שמ' כו, ג);** וכאשר אינם שוות באיכות אחת, וראויים להזדווג זה עם זה כמו זכר ונקבה, יאמר איש ואשתו.

(זד) וּמִן-הַבְּהֵמָה – פזר אֲשֶׁר – תלישא-גדולה (תלשא) **לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם –** מונח מרכא תביר טפחא

פזר תלשא – תלשא בתפקיד שיעור למאן דאמר שהיו חמישה פרים להקרבה, מחיצה להבדיל בין זכר לנקבה, ראש, מקור ללמד מכאן לדבר בלשון נקיה, תפקיד עקירה של הכלל לעולם יתפוס אדם לשון קצרה כאשר יש לומר דבר מגונה עדיף לאמר בדרך ארוכה ונקיה מבדרך קצרה ומגונה, הפזר מפזר זאת לכל התורה כולה, ובכלל: **לעולם יספר אדם בלשון כבוד.**

בראשית נח זי – יג:

[י] וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמַּבּוּל הָיָה עַל-הָאָרֶץ: [יא] בַּשָּׁנָה שֶׁ-מָאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָל-מַעְיְנֵת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: [יב] וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: [יג] בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וַתֶּם נִפְתַּח בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָס וְשָׁלַשֶׁת נָשִׁי-בָנָיו אִתָּם אֶל-הַתֶּבֶת: [יא] בַּשָּׁנָה – קדמא ללא אזלא ... [יג] בַּעֲצֵם – קדמא ללא אזלא, בשני המופעים רוצה לומר כי כתוב שלא על סדר הזמן כי בעלי החיים התכנסו קודם ובתחילה הגשם היה נראה כגשמי ברכה ורק אח"כ כיון שהאנשים לא חזרו בתשובה הפכו למי מבול.

בראשית נח זיז: וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאֵל אֶת-הַתֶּבֶת וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ:

וַיְהִי הַמַּבּוּל – דרגא תביר, היה נמשך במהותו ממקום עליון ככתוב **(איוב לח, זב) הַתִּצִּיא מַזְרֹת בְּעֵתוֹ וַעֲשֵׂה עַל-בְּנֵיהֶם תִּנְחָם:**

מדרש: הקב"ה הזיז שני כוכבים בכימה וגרמו למבול ועיש עדיין מבקשת להשיבם לה.

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים ביחד, רצף רבוי המים ללא הפוגה.

הַמַּבּוּל – תביר, מחלק על-הָאָרֶץ – אתנה, למתיחס ל-אַרְבָּעִים יוֹם – מרכא טפחא, וללא מתיחס. אם לא מתיחס, משמע שהיה מקום או מקומות שם לא היה מבול או גשם וזהו בארץ-ישראל. ולכך יש תמיכה בקרא **(חזקאל כבד) בְּ-אֲדָם אֶמֶר-לָהּ אֵת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה הִיא לֹא גִשְׁמָה בַּיּוֹם זֶעַם:**

בראשית נח זיח: וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד – מרכא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואינם שווים בהלכותיהם או במשהו אחר לגבי הנושא. תקופת גשמים תקופת מי תהום. הגשם פגע באופן אחד, מי תהום פגעו באופן אחר,

הַמַּיִם – תביר בין מרכא ובין מרכא טפחא, כאילו מחלקים בין **וַיִּנְגְּבוּ** ובין **וַיִּרְבּוּ מְאֹד** ואלו שתי תקופות שונות ביחס על-הָאָרֶץ,

(א) [יא] בַּשָּׁנָה שֶׁ-מָאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָל-מַעְיְנֵת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: [יב] וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: תקופת גשם ומי מעינות תהום

(ב) [כד] וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם יוֹם: תקופת מי מעינות תהום ללא גשם, גברו והתרבו כאילו מעצמם

בראשית נח זכב: כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאֲפִיּוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחַרְבָה מֵתוֹ:

כָּל – פזר אֲשֶׁר – תרסא נשמת-רוּחַ חַיִּים – קדמא ואזלא בְּאֲפִיּוֹ – רביע **תורה שלמה [צא]** ת"ד עד היכן הוא בודק (המפקח את את הגל) **עד חוטמו, ויש אומרים עד לבו וכו' דתניא מהיכן הולד נוצר מראשו וכו', אבא שאול אומר מטיבורו ...** דכל מידי ממציעתיה מיתצר, אבל לענין **פקוח נפש** אפילו אבא שאול מודי, מדעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב **כָּל – פזר אֲשֶׁר –** תרסא נשמת-רוּחַ חַיִּים – קדמא ואזלא בְּאֲפִיּוֹ –

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

רביע (בבלי יומא פה,א)

- טט - **אָשֶׁר** – תרסא מלמד שיעור בדיקה לענין פקוח נפש בשבת כי עיקר חיות באפיה של אדם. ע"פ **בבלי סוטה מת,ב** אם בדק הלב קודם בודק חוטמו האם נושם אבל בדק חוטמו קודם ולא נושם אינו צריך לבדוק לבו דזימנין דאין חיות ניכר בלבו וניכר בחוטמו אבל להיפך לא עלי פירש"י
- טט - **כָּל** - פזר **אָשֶׁר** - תרסא מלמד על שיעור למקום אחר **תורה שלמה [צב] בכורות מ,ב**, אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים, מ"ט **כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ**, כל היכא דנשמט רוח חיים באפיו, הוא דחשיב רישיה, אידך לא חשיב רישיה. ע"פ פירושו [צב] בן ח' (חדשים) שהוציא ראשו חי והחזירו וקדמו אחיו ויצא הוא בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו. **רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ** מי שהוא בן חיים הלך אחר אפיו דהיינו ראשו אבל אי לאו בר קיימא לא חשיב אפיה (רש"י)

ש"ע או"ח הל' שבת סימן שכט סעיף ד ... מפקחין ובודקים עד חוטמו; אם לא הרגישו בחוטמו חיות, (י) אז ודאי מת ... (י) **משנה ברורה** (י) אז ודאי מת – דכתיב **(בר' נח ז,כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ** משמע דהרוח חיים תלוי באפיו:

כב כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים – פזר תלישא-קטנה קדמא אזלא ... כעין בנין אב המפזר הפזר לדברים אחרים הדומים לענינו.

פזר – ע"פ ספר **טוב טעם – הרב יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** בפירושו על **רבינו בחיי בר' נח ז, (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוֹ**: מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... מפזר ונוסף עוד וצורתו כחץ < ... הנותן לה (לנשמה) השפע ... שמפזרת לפרנסת העולם. אפשר לומר כי החץ מוליך השפע – הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה. אפשר העברה לענין קביעת מותו של אדם לצורך השתלת איברים מאדם מת; ועדה בראשות הרב שאול ישראלי זצ"ל מטעם הרבנות הראשית לישראל למדה מפסוק זה, שכאשר בקרת הנשימה בגזע המח נפגעת באופן בלתי הפיך האדם מת. דעה זאת גובשה עם פוסק הדור הרב משה פיינשטיין זצ"ל. דעת הרב אלישיב זצ"ל שע"פ נשימה זה רצח ויש לקבוע ע"פ פעילות הלב (שמעתי מחבר הכנסת הרב ליצמן יעקב הי"ו (התשע"ה)). להוסיף כאן דעת הגר"א.

תלישא-קטנה בתפקיד אומדנה של קביעת זמן מיתה. פזר – העברת תכונה זאת לנושא קביעת בכורה, ולנושא השתלת איברים מאדם מת. אפשר שגם מסייע לאומדנה למיתות משונות שבפרשת מסעי במיתות משונות הנלמדות מהכהן באבן יד או בכלי עץ. ראה (בפרק פזר תלישא) **117. במדבר מסעי לה,יז: וְאִם בְּאֶזְנֵי גֵד אָשֶׁר-נִלְמְוֹת בָּהּ הִקְהוּ נִלְמְוֹת רֶצֶק הָיָה מוֹת יוֹמַת הָרֶצֶק**: ראה (בפרק פזר תלישא) **118. במדבר מסעי לה,יח: אוּ בְכָלֵי עֵץ-גֵד אָשֶׁר-נִלְמְוֹת בּוֹ הִקְהוּ נִלְמְוֹת רֶצֶק הָיָה מוֹת יוֹמַת הָרֶצֶק**:

רבינו בחיי בראשית ז (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ. מכאן שהנשמה יוצאה מן החוטם במות האדם, ומשם נכנסת גם כן, כענין שכתוב: (בראשית ב, ז) "ויפח באפיו נשמת חיים", ושם הארכתי במקומו. וע"ד הקבלה: **כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ**, מלת **כָּל** רמז למדת "כל" אשר בה נתברך אאע"ה, והיא הספירה העשירית, ומשם פורחות הנשמות, וזה שתקנו רבותינו ז"ל לומר ביום שבת "נשמת כל חיי", וזהו: (שמות לא, יז) כי בו שבת וינפש, והוא מעין הברכות ויסוד החיים, וזהו: (בראשית ב, ג) ויברך אלהים את יום השביעי, ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ**, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים, ורמז המדה שהיא סבת חיי כל החיים. ויש התעוררות גדול בטעמו כי הוא **בפזר גדול אחד (הערה ד), ואין זולתו במקרא, והבן זה**:

פירוש טוב טעם – הרב יום טוב ליפמאן הלוי העלר (בעל תוספות יום טוב) (הערה ד) בטעמו כי הוא בפזר עיין בפרדס רימונים ושער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב) תמצא כי הת"ת (התפארת) או היסוד נקרא פזר גדול כי הוא מפזר ונוסף עוד. וצורתו של הטעם הזה הוא כחץ < רמז שהיסוד יורה הזרע כחץ אל המלכות ע"כ. והיינו הנשמות הנשפעות אליה מלמעלה ולכן כאן מדבר מן הנשמה רמז מקום בואה שהוא מקבל בזמן שעומד עליה הפזר הנותן לה השפע כנ"ל והבן ולכן בשבת שהוא זיווג העליון הנשמות נשפעות אם אומרים נשמת כל חי, עכ"ל הרב מור"י מהר"א, ובפי' מהר"ה (ספר נפתלי, סי' ב') כתב שכל רמז אל עטרה, ופזר הוא רמז שמפזרת לפרנסת העולם, עכ"ל.

וזהו פי' דעת רבינו ז"ל כפי הנלע"ד מלת **כָּל** רמז למלכות העשירית ובה נתברך אברהם לקמן פ' חיי שרה (רב"ח, בראשית כד, א. וע"ד הקבלה, ובהערה ב' שם) ומשם פורחות הנשמות לעזה"ב וזהו שביום שבת שהוא מלכות (רב"ח, שם) אומרים נשמת כל חי. וזהו שנאמר בשבת כי בו שבת וינפש לשון נפש ונשמה והוא ר"ל יום השבת הוא מעין הברכות יסוד החיים ולכן נאמר בו נשמת כל חי וזהו ויברך אלהים [א-ה-י-ה] שהוא מעין הברכות ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים**, לפי שהמדה היא יסוד חיים וכלל ג"כ בזה הפסוק האדם אשר בו נשמת חיים, והבהמה אשר בו רוח חיים, וזהו נשמת רוח חיים והודיענו בזה כלל כל החיים, גם רמז מאיזו מדה יוצאות הנשמות והטעם מורה על זה שהוא פזר גדול, אם כדעת מוהר"ה אם כדעת מור"י, ולי נר' טעם פזר שהוא מפסיק [נ"ל].

פזר – ע"פ פירוש **טוב טעם – הרב יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** על **רבינו בחיי בר' נח ז, (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוֹ**: מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... מפזר ונוסף עוד וצורתו כחץ < משפיע השפע. (ע"כ מדבריו). ואפשר לומר כי החץ מוליך השפע – הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה.

נְשַׁמַּת-רוּחַ – מקף בתפקיד רב-מצב, ע"פ **רבינו בחיי** הכתוב נשמת-רוח הוא תיאור של שני דברים רוחניים (א) נשמת חיים (ב) רוח חיים (א) האדם אשר בהם **נשמת חיים**, (ב) ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם **רוח חיים** לא "נשמת חיים" **נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים** – קדמא ואזלא, כעין כלל בעלי נשמת חיים ונפש תנועה, **רבינו בחיי** ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ**, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים,

מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוֹ – תביר מרכא טפחא סלוק. **מְכַל** – ניקוד חולם חסר, יש אומרים משמע שלא הכל, **מְכַל** – תביר ממעט כי נח ומשפחתו ובעלי החיים שהתכנסו לתיבה לא מתו. המדרש אומר שנוסף עליהם לא מתו עוג שרכב על התיבה וגם זוג חיות ענקיות ששחו מאחורי התיבה. וזווג? מזיקין. **אָשֶׁר בְּחֶרְבָה** – מרכא טפחא, יתור לרבות על האדם בעל נשמת חיים, החי בהרבה את שאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", ואולי גם כלל המזיקין (שדים) שאין להם גוף ויש להם תנועה (אך האם זאת רוח חיים או משהו אחר). **מְתוֹ** – סלוק מגביל, צ"ע.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטוב (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ג: תמצית ההשקפה; תנ"ך, סוף-סוף (נקראים קיסרים ותקדימים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעיה לנדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 בראשית נח וט, (התשע"ו)

בראשית נח ט, יג: אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: אַת-קַשְׁתִּי

– מקף כרב-מצב של תפקיד הקשת ע"פ סוף תורה שלמה [פ] (טט – א) אַת-קַשְׁתִּי שהוא מידת הדין הנתונה בענן בעת הדין (טט – ב) תהיה לְאוֹת בְּרִית . טט: מידת הדין בהופעתה בקשת מעידה באנושות שתחזור בתשובה לעבוד את ה', ובו בעת מעידה שלא ישוב מבול מכחיד.

אַת-קַשְׁתִּי – מקף כרב-שלב הקשת ע"פ תורה שלמה [פא] (שלב – א) קשת נבראה בששת ימי בראשית, בערב שבת בין השמשות, כי אין כל חדש תחת השמש (ב"ר לומד זאת ממלת נַתַּתִּי בזמן עבר) ועדיין לא היתה כאות ברית, ובמדרש הגדול כתב שעלתה במחשבה מששת ימי בראשית; (שלב – ב) והוא אות ומופת בימי נח והייתה לאות ברית מכאן ואילך.

על קביעת הקשת לאות ומופת בימי נח מברכים בכל ראית קשת בענן. וזה מרומז ב-אַת-קַשְׁתִּי – זקף-גדול, בתפקיד של שלוש, לשלושה דברים המוזכרים בנוסח הברכה: על הקשת, ברוך איאמ"ה וזכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו. וסימונם משולב במקורות הבאים. הצעת בתי ש"ב הי"ו אַת-קַשְׁתִּי – גי' 1211 עולה מכאן (111) ילמד"ו (90) שלש"ה (635) חלק"י (148) ברכ"ה (227) = 1211 שוב ראיתי ב-מדרש תנחומא (בובר) פרשת נח סימן ז ...

[למדנו רבינו מי שהוא ראה את הקשת בענן, מהו צריך לברך, כך] שנו רבותינו מי שהוא רואה הקשת בענן צריך לברך, מאי מברך ברוך (טט – א) וזכר הברית (טט – ב) ונאמן בבריתו (טט – ג) וקיים במאמרו, הרי מן המשנה, מן התורה מנין, תלמוד לומר (בר נח ט, יג) אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית.

בבלי ברכות נט, א ... ואמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: הוואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו (רש"י: לפי שהוא מראה כבוד ה'), שנאמר (יחזקאל א, כח) כִּמְרָאָה הִקְשַׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְעֵנָן בְּיָמֵינוּ הַיּוֹם הַזֶּה מִכִּי הָיָה מִרְאָה הַזֶּה מִרְאָה קְדִמָּת כְּבוֹד ה' וְאֶרְאֶה אֶפְסֵל עַל-פְּנֵי וְאֲשַׁמַּע קוֹל מְדַבֵּר: ס לייטי עלה במערבא, משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא (בא"י מקללים את הנופל על פניו שנראה כעובד לקשת). אבל ברוכי ודאי מברך. מאי מברך - ברוך וזכר הברית. במתניתא תנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: נאמן בבריתו וקיים במאמרו. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו (מצרפים שני הנוסחים לברכה אחת) ברוך (טט – א) וזכר הברית (טט – ב) ונאמן בבריתו (טט – ג) וקיים במאמרו.

רמב"ם הל' ברכות פ"י, ה"ז הוואה קשת בענן מברך מ ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם (טט – א) וזכר הברית (טט – ב) ונאמן נ בבריתו (טט – ג) וקיים במאמרו,

הגהות מיימוניות הל' ברכות פ"י, ה"ז [מ] וכן פותח ככולן בברוך בשם ומלכות כאשר כתב רבינו המחבר ע"כ: [נ] ר"י פירש שצ"ל (טט – א) נאמן בבריתו (טט – ב) וקיים במאמרו (טט – ג) וזכר הברית ובערוך כתב בא"י אמ"ה (טט – א) וזכר הברית. (טט – ב) נאמן בבריתו (טט – ג) וקיים בשבועתו ור"י אלפס כתב כבעמוד ע"כ:

טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכט
(א) הוואה הקשת אומר בא"י אמ"ה (טט – א) וזכר הברית (טט – ב) ונאמן בבריתו (טט – ג) וקיים במאמרו (ב) ואסור להסתכל בו הרבה. **פרישה אורח חיים סימן רכט אות א** (א) הוואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם וזכר הברית וכו'. זה לשון מורי ורבי (מהרש"ל בחדושי לטור) ותימה על מה שנהגו לומר נאמן בבריתו וקיים במאמרו ברוך אתה ה' וזכר הברית ולכל הפוסקים אין חתימה בברכה זו ונראה לי שטעו במה שראו בתלמוד (טט – בבלי ברכות נט, א) שאומר אמר רבי יהושע בן לוי הוואה קשת בענן אומר ברוך וזכר הברית במתניתא תנא נאמן בבריתו וקיים במאמרו

שו"ע אורח חיים הלכות ברכת הפירות סי' רכט סעיף א* (א) הוואה הקשת, (ב) אומר: בא"י אלהינו מ"ה = מלך העולם = זכר הברית (ג) א [א] <א> נאמן (ד) בבריתו וקיים במאמרו; (ה) ב ואסור להסתכל בו ביותר. ר רב פפא הילכך נימרינהו לתרוייהו ופירשו לומר מתחלה נאמן בבריתו וקיים במאמרו כדברי הברייתא ואח"כ יאמר ברוך אתה ה' וזכר הברית ודוגמת חתימת ברכת ראש השנה שמסיים ברוך אתה ה' וזכר הברית וטעות הוא כי בודאי יש ברכה בפתיחה ולא בחתימה שהרי אינה סמוכה לחברתה ודו"ק. ועוד האריך לפרש מהיכן נתפשט הטעות אבל העיקר מדבריו כתבתי:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק א (א) הוואה הקשת וכו' - ואין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוציא דבה [ח"א]: **ס"ק ב** (ב) אומר וכו' - ובכאן אם ראה אותו עוד הפעם אפילו בתוך למ"ד יום חוזר ומברך ולא לכל הני דקיי"ל בהו דפעם אחת בחודש די לברוכי דכאן הקשת שבירך עליו חלף והלך לו ודמי לברכת רעמים [שע"ת בשם ברכ"י]: **ס"ק ג** (ג) נאמן וכו' - ברמב"ם וטור הנוסח ונאמן:

מגן אברהם סימן רכט ס"ק א (פמ"ג) (מחה"ש) נאמן - והאומרים נאמן וכו' קודם הברכה טועים הם (כ"ה): **שערי תשובה סימן רכט ס"ק א** [א] [א] נאמן. עבה"ט ומח"ב כ' שבתוך ל' יום צריך לחזור ולברך ולא דמי להנך דפעם אחת בחודש דים דכאן הקשת שבירך עליו חלף הלך לו, וכמו בברכת הלבנה וברעמים מופסקים ע"ש: **ט"ו אורח חיים סימן רכט** (א) (פמ"ג) נאמן בבריתו כו'. - בגמ' אית' מאי מברך ברוך וזכר הבר' במתני' תנא נאמן בבריתו כו' אר"פ הלכך נימרינהו לתרוייהו כו' והעולים טועי' לומר תחלה נאמן בבריתו ואח"כ בא"י וזכר הברית וזה שלא כהלכה דאין כאן חתימה כלל אלא צריך להתחיל בא"י אמ"ה וזכר הברית ואח"כ נאמן בבריתו וכו':

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ד (ד) בבריתו - ר"ל שלא יעבידנו אף על פי שרבו הרשעים וקיים במאמרו אפילו לא היה הברית כיון שאמר בדבור בעלמא (בר נח ט, יג) וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ כרוך הוא שיקיים מאמרו [אבודרהם]:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ה ואסור להסתכל וכו' - והמסתכל בו ביותר ענינו כחות [חגיגה ט"ז] אלא רואהו ומברך: **מגן אברהם סימן רכט ס"ק ב** (ב) (פמ"ג) (מחה"ש) ואסור להסתכל - והמסתכל בו ביותר ענינו כחות (של"ה): (טט – א) אפשר מפני הדמיון לכבוד ה', ולכן אין להסתכל בו ביותר, ודומה לכך שלא מסתכלים בכהנים המברכים, וכן הנהנים מכסים כפיהם)

מלבי"ם בראשית ט, יג ... (טט – א) אבל אחרי המבול נשתנה טבע הארץ ונחלש כח גסותה וחמירותה, עד שהגשם יורד כדרכו כמו עתה בכל עת שימלאו העבים גשם יריקוהו תיכף על הארץ, (טט – ב) והעננים הזדככו ונעשו קלים וזכים ולא יתקבצו אדים רבים עכורים ועפרורים עד שיכסו כל כדור הארץ, וכ"ש עד שיהיו למבול לשחת כל בשר, (טט – ג) וכן הוחלש כח הגופים ויתחזק כח הרוחני והנפשי כו"ל, (טט – המלבי"ם חזר ומסביר) (טט – א) עד שאין טבע הארץ מוכן אל המבול, (טט – ב) כי נשתנה טבע העננים. (טט – ג) וכן אין סיבה לזה מפני החטא, כי גבר ענין הרוחני על החומרי,

וזה היה אות הקשת בכלל, שזה היה הוראה שהוסר גשמיות הארץ ועמירותה, ושמתה לא יגבר החומר כ"כ עד שישחת המין כולו במעשים חמריים מתועבים ומגואלים. וז"ש (בר נח ט, יג) אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: שזה סימן

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ים בתושב"ע"פ.

ואות (טט - המלבי"ם חוזר ומסכם) (טט - א) שנשתנה טבע הארץ (וטט - ב נשתנה) הגשמים (וטט - ג נשתנה) הגשמיים והחמריים חלף חלף לך לך:

בראשית נח ט, טז: והיתה הקשת בענן

וְרֵאִיתִיהָ לְזִכָּרְךָ בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכֹל-בְּשָׂר אֲשֶׁר-עַל-הָאָרֶץ:

וְרֵאִיתִיהָ - רביע **לְזִכָּרְךָ בְּרִית עוֹלָם** - פשטא מונח זקף-קטן **בֵּין אֱלֹהִים** - מונח זקף-קטן **וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה** - פשטא מונח זקף-קטן, תבנית טעמים - רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... זקף-קטן, כעין שלוש זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין אתגה וסלוק). תבנית המבטאה דבר עצמתי, כאן (א) הקשת מבטאה עצמת ההגנה וארך אפים של מדת הרחמים מפני מדת הדין; ועל כך ברכתה, ובהקשה ממנה אל (ב) מעשי בראשית (תופעות טבע) עצמתיים עליהם מברכים לבורא (ראה להלן) **רש"י (טז) בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה** - בין מדת הדין של מעלה ובנינים, שהיה לו לכתוב "ובין כל נפש חיה". אלא זהו מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם (לחייב אתכם) (כפ'רש"י **בר' נח ט, ז**) **בְּעֲנַנֵי עָנָן** - כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם:) אני רואה את האות ונזכר.

וכמסקנה מפ' מלבי"ם (בר' נח ט, ז), הקשת מרמזת שנשתנה טבע הארץ, העננים, והגשמיים והקשת היא אות לבני האדם על כך, ומפני שטבע גשמיים נשתנה לטובה, עליהם להיות עובדי ה' ולהודות לו על המשך קיומם. טט שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים. אפשר שמדת הדין מנסה מידי פעם לקטרג **בְּחֻזְקָה** ובכל פעם (**בר' נח ט, ט**) **וְאָנֹכִי** - הקב"ה שמנהיג המדות להנהגת הבריאה (ראה **בר' נח ט, ט**) **וְאָנֹכִי** - זקף-גדול), רואה את האות ושלוש התחייבויות לנח ובניו (טט - א) וזכר הברית (טט - ב) ונאמן בבריתו (טט - ג) וקיים במאמרו. ולכן נדחה קטרוג מדת הדין.

הקשה מברכת הקשת לברכות ראייה ושמיעה על מעשי בראשית

תורה שלמה [פט] כשנגלה הקב"ה ליתן תורה לישראל הרעיש את העולם כולו על יושביו שנאמר (תה' כט, ג) קול ה' על המים אל הכבוד הרעים. כששמעו בבליים את הקולות נתקבצו כולם אצל בלעם אמרו לו כמדומים אנחנו שהמקום מאבד את עולמו אמר להם והלא כבר נאמר ולא יהיה עוד המים למבול, אמר לו אם כן ה' יברך את עמו בשלום. (**ספרי דברים שמ"ג**)

מכאן יש ללמוד שכשם שה' מברך את עמו בשלום כך עם ישראל יברך את ה' על הבריאה וכל תופעותיה. **ב-בבלי ברכות נט, א** נדרש שהרעמים באים לפשט עקמומיות שבלב. גם הקשת כאות מידת הדין באה לפשט עקמומיות שבלב. לכן מוצע להקיש מהקשת אל תופעות הטבע. כמו שרבנן קבעו ברכת הקשת שרמז אליה נמצא בפסוק (בר' נח ט, ג) כך גם יש לברך ברכות הראיה והשמיעה על תופעות טבע הנלמדות באותו דף בגמרא.

מוצע לומר כי היות ולברכת הקשת יש מקור בפסוק (**בר' נח ט, ג**) **אֶת-קִשְׁתִּי נִתִּיתִי בְּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית**, וברכה זאת נידונה ב-**בבלי ברכות נט, א** אז גם המקור האפשרי לברכות "עושה מעשי בראשית" ו-"שכוחו וגבורתו מלא עולם" על תופעות טבע שונות הנידונות באותו דף בגמרא מקורם בהקשה מהקשת. מקור הדין ב-**משנה ברכות פ"ט, מ"ב** ומלת (**בר' נח ט, ט**) **וְרֵאִיתִיהָ** מרמזת לברכות ראייה, וטעם רביע במלת **וְרֵאִיתִיהָ** מרמז לארבע קבוצות של תופעות טבע שסימונם משולב בתוכן המשנה והגמרא [*] (טט - א) על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם (טט - ב) על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה מעשה בראשית ר' יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואה אותו לפרקים (טט - ג) על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב (טט): ואגב שמועה טובה לימד על ברכת שמועה נוספת) ועל שמועות רעות אומר ברוך דייני האמת: (טט - ד) וב-**בבלי ברכות נט** מלמד שמברכים "עושה מעשה בראשית" על מחזוריות גרמי השמים השמש והירח הכוכבים והמזלות, אשר בשנת המבול לא שמשו וחזרתן לתפקד היא כעין מעשי בראשית.

המקור ללמוד אותם הוא בהיקש מהפסוק בראשית נח ט, טז: והיתה הקשת בענן

שבחלקו השני **וְרֵאִיתִיהָ לְזִכָּרְךָ בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכֹל-בְּשָׂר אֲשֶׁר-עַל-הָאָרֶץ**: תבנית טעמים מכילה תבנית זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים, שבין תפקידיה כעין בנין אב או היקש. וההיקש יהיה לברך על מעשי בראשית עצמתיים למיניהן כשם שמברכים על הקשת שגם היא מעשה בראשית עצמתי שהקב"ה משתמש בה להעיד באנושות על שיפור דרכה וגם להגן עליה מפני הכחדה.

ראה רביע, **שלוש זקף בין שני קיסרים, זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים**

בראשית נח ט, יז: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זאת אות-הברית אשר הקמתי ביני ובין כל-בשר אשר על-הארץ: פ

ודומה לו מבחינת התוכן **בראשית ט, יב:**

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זאת אות-הברית אשר-אני נותן ביני וביןכם ובין כל-נפש חיה אשר אתכם לדרת עולם:

(יז) **זאת אות-הברית אשר הקמתי** - מהפך פשטא זקף-קטן

ביני - גי' המלה שם ע"ב **ביני** - זקף-גדול אפשר שקשור לפירוש מלת

וְאָנֹכִי - זקף-גדול, **בראשית נח ט, ט**: **וְאָנֹכִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זַרְעֲכֶם אֲחֲרֵיכֶם:**

אָנֹכִי - זקף-גדול, **בראשית לך-לך יז, ד**: **אָנֹכִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהָיְתָה לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם:**

רש"י הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי

טט - וכך בכל פעם שנראית הקשת אומר הקב"ה לבריותיו "הרי האות שאמרתי" ומקיים **ברית עולם** שכרתי לנח ולבניו. וזה מרומז בצירוף **הקמתי ביני** - זקף-קטן זקף-גדול. גי' הטעמים עולה "תקעו", גי' המלים עולה $72 + 555 = 627$ זכרת = תזכר

טט - **הקמתי ביני** - זקף-קטן זקף-גדול, ודומה לו לענין הקמה (**דב' תצא כה, ה**) **תִּלְדוּ יְלָדִים שְׂגִי' הַמְלִים הָאֵלֶּה עוֹלָה "תקעו יד"** כאן הקמת ברית להקמת האדם מחדש שלא יאבד מן העולם, ב-**תלד יקום** - הקמת שם המת על נחלתו שלא יאבד מן העולם.

(**דב' תצא כה, ה**) **וְהָיְתָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדוּ יְלָדִים עַל-שֵׁם אֲחִיו הַמֵּת וְלֹא-יָמְתָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:** ראה **זקף-גדול**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש - גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.6 בראשית נח וט (התשע"ז)

בראשית נח זג: גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לתחית זרע על-פני כל-הארץ;
בראשית נח ויד: עשה לך תבת עצי-גפר קנים תעשה את-תבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר;
בראשית נח ויט: ומכל-החיי מכל-בשר שנים מכל תביא אל-תבה לתחית אתך זכר ונקבה יהיו;
בראשית נח וכו: מהעוף למינהו ומן-הבהמה למינהו מכל רמש האדמה למינהו שנים מכל יבאי אליך לתחיות;
בראשית נח ונא: ואתה קח-לך מכל-מאכל אשר יאכל ואספת אליו והנה לך ולחם לאכלה;
בראשית נח ונב: ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים בן עשה;

(בר' נח ונב, ונעש נח) - (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה, כתבנית **(דב' וא' וד)** שַׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: כמו שלמדנו בפר' ואתננו, בעת צרה צריך להתחזק בקבלת עול מלכות שמים וזה עושים ע"י אמירת "שמע ישראל" כמו שעשה משה רבנו ב- **(דב' וא' גכג)** וְאֶתְּסַנֵּן אֶלֶיךָ בַּעַת הַקָּוָה לְאִמְרִי: (עותק מלא של שמע ישראל פרט לפסק בסוף).
(בר' נח ונב, ככל) - תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפניו ולכתוב אחריה. אפשר שכאן בתפקיד שיעור מזון של כביצה לכל יום או לכל השנה לכל בעל חיים כפי שהביא **[איילת השחר]** בשם **[קול אליהו]** בפירושו ל-**(בר' נח, ונא)**
(בר' נח ונב, ככל) - תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפניו ולכתוב אחריה. אפשר שכאן טעם תלשא בתפקיד מחיצה **[כפ' ורש"י]** ע"פ **"בר' לא, יד]** זה בנין התיבה (היינו מחיצות). בתפקיד **בעל בחינה נעלה**, כיוון לדעת עליון (ראה להלן). שזה כעין מחיצה לעצמו. מניין ידע נח לבנות מחיצות התיבה, אלו בעלי חיים להכניס, איזה מאכל או מאכלים להכין לכולם?
[תורה שלמה (=תו"ש)] ספר בראשית ב ע' תיב תורה שבע"פ [רטו] ע"פ **[ספר נח (בר' נח ונח)]** וְנָח מֵצָאן חַי אֱשֵׁרֵי הָיָה: פ ואז נשלח אליו רפאל הקדוש ויאמר אליו אני שולחתי אליך בדבר אלהים אליך לרפאות את הארץ ולהודיע מה יהיה ומה יעשה וימלט אז נתן אליו הספר הקדוש הזה ויבינהו כיצד ינהג בו ומה מלאכתו ומה קדושת טהרתו. ... בחכמת הספר הזה היה נח מתנהג והודיע לשם בנו כי ממנו היה מבין בתיבה ושם בנו נהג בו והחזיק בו כך אחריו בקדושתו ושם מסרו לאברהם ואברהם ליצחק ויצחק ליעקב ויעקב ללוי ולוי למשה ומשה לאהרן ואהרן לפנחס ופנחס לבנו וכל הדורות זה אחר זה.
[תו"ש רטז?] ספר נח נדפס בראש ספר רזיאל. ... וזה לשונו: זה הספר מספרי הרזים שנתן לנח בן למך כו' מפי רזיאל המלאך בשנת ביאתו לתיבה לפני כניסתו ונכתב על אכן ספיר באר הטיב וממנו למד מעשה פלאים ורזים וערכי בינה ומחשבות עונה ועשתונות עצה לעמוד על חקך מעלות מרומים, ולשוטט כל אשר בשבעה מעונות כו' ומחכמת הספר למד נח לעשות תיבת עצי גופר, ולהסתיר מימי שטף ומימי המבול, להביא עמו שנים ושבעה ולהכניס מכל אוכל ומכל מאכל ויתנהו בארון זה ויביאהו תחלה לתיבה לידע ממנו עתות יום ועתות לילה ובאיזה עונה יעמוד להפיל שועה ובעת מותו מסרו לשם ואברהם כו' עד שעמד שלמה המלך כו' אשרי עין שראה ואזן ששמע ולב שהבין והשכיל חכמתו.

אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים

אֲשֶׁר - קדמא, מלת אשר מרבה, טעם קדמא בתפקיד מקדים ואפשר גם כעין כלל הצריך לפרט וזה אשר הבאנו מ-**[תו"ש רטו, רטז]** שקדמא למסופר בתורה הדרכה אלהית ע"י המלאך רפאל והמלאך רזיאל ולימוד בספר או ספרים שנתנו לנח כדי שיוכל לבצע **אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים** - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ההכנה לכניסה לתיבה והשהייה בה ושהלכותיהם או עניניהם שונים זה מזה. רעיון זה לתפקיד אותה תבנית טעמים מתאים גם לנאמר **(בר' נח ונא)** וְהָיָה לְךָ וְלִחְמָם - מרכא תביר טפחא.
הסבר זה מתאים לנאמר ב-**[בראשית רבה (וילנא) נח לא, יד (בר' נח ונא)]** וְאֶתְּהָ קַח-לְךָ מִכָּל-מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכְל, ר' אבא בר כהנא אמר הכניס עמו דבילה, תני משום רבי נחמיה רוב מכנסו דבילה, רבי אבא בר כהנא אמר הכניס עמו זמורות לפילים, חצובות לצבאים, זכוכית לנעמיות. ר' לוי אמר הכניס עמו זמורות לנטיעות, יחורים לתאנים, גרופית לזיתים, על דעתיה דר' אבא בר כהנא וְהָיָה לְךָ וְלִחְמָם דבר שהוא לך וְלִחְמָם, ועל דעתיה דרבי לוי וְהָיָה לְךָ וְלִחְמָם, אתה עיקר והם תפלים לך, וְאֶסְפַּתְּ אֵלֶיךָ, אינן אדם כונס דבר שאינו צריך לו, **(בר' נח ונב)** וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים בְּנֵי עֹשֶׂה: זה שיוכין לעשיית התיבה.

בראשית נח זב:

מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה הַקָּח-לְךָ שְׁבַעֶה שְׁבַעֶה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנָיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:
אֲשֶׁר - תלישא-גדולה לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנָיִם - מונח מרכא תביר טפחא **אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:**

בראשית נח זח: מן-הבהמה הטהורה ומן-הבהמה אשר איננה טהרה ומן-העוף וכל אשר-רמש על-האדמה:

[בבלי פסחים גא, ...] ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי? - לישנא מעליא הוא דנקט. וכדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר **(בר' נח זח, מן-הבהמה הטהורה ומן-הבהמה אשר איננה טהרה, רב פפא אמר: תשע (טט: אותיות) שנאמר (דב' תצא כנא, כיי'היה בך איש אשר לא-יהיה טהור (טט: בשלוש מלים אלה 10 אותיות, לפי ההמשך נראה שבגרוסתו חסר ו'1) מקרה-גלילה. רבינא אמר: עשר (טט: אותיות), וי"ו ד-טהור. רב אחא בר יעקב אמר: שש עשרה, שנאמר (שמ"א כנב, כ' אָמַר מִקְרָה הוּא בְּלִפְי טְהוֹר הוּא פִּיִּילָא טְהוֹר: (טט: אולי החל ממלת "בלתי" וללא מלת "הוא" יש 16 אותיות) תניא דבי רבי ישמעאל: לעולם יספר אדם בלשון נקיה, שהרי בוב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר: (איוב טו) ותבחר לשון ערומים ואומר (איוב לג) ודעת שפתי ברור מללו. וגו'**

[בבלי פסחים גא, כתב אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה] במקום הטמאה, 5 = 12 = 7 ומנחת שי אומר כי זה המסורה הנכונה ואילו המסורה לכתוב טהורה (וא"ו מלא) לא נכונה, אבל חשבון בבלי פסחים כנראה מבוסס על טהורה חמש אותיות, 5 = 13 = 8 כנגד שמונה נפשות שניצלו (נח בניו ובני ביתם). עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו **[מהרש"א חידושי אגדות מסכת פסחים גא,]** שהרי עקם הכתוב ח' כו'. מלבד שהאריך הכתוב עיקם לכתוב שלא כדרכו דהיינו איננה טהורה שהוא השלילה מהטמאה והל"ל הטמאה כי אורחיה בכתוב וק"ל:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחל"ם בתושב"ע"פ.

אַשְׁרֵי אֵינְנָה טְהֵרָה וגו'. בכל ספרים שלנו כתיב טהרה חסר וא"ו וא"כ לא הויין רק ז' אותיות ואפשר דה"מ למכתב טמאה בלא ה"א ראשונה והקשה החזקוני אמאי לא מייתי קרא דלעיל מינייה בפרשה זו דעיקם ביה נמי ח' אותיות דכתיב **וּמִן-הַהִבְהֵמָה אֲשֶׁר לָא טְהֵרָה הָוּא וגו'** ונראה ליישב דע"כ הני תרי קראי לא צריכי למאי דמסיק דדווקא דכי הדדי ניהו משתעי בלשון נקיה לכך עיקם בחד קרא דאל"כ מהיכא תיתי לן דאפי' בכי הדדי ניהו מ"מ בתרי קראי לא הוי ליה לעקם אבל איך קרא אתי לאשמעינן דלא יספר אדם בגנות בהמה כדאמר' ב- [פ"ח דב"ב] אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב **וּמִן-הַהִבְהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהֵרָה וגו'** ואי לאו תרי קראי לא הוי ילפינן הני ב' דרשות הך דהתם דלא יספר אדם אפי' בגנות בהמה וכו' והך דהכא דיספר אדם בלשון נקיה אלא חדא מיניהו אבל מתוך שני המקומות נלמדה דרשה דהכא ודהתם ומהך דרשה דהתם ליכא למפרך וכי לא כתיב טמאה בבהמה די"ל כי הכא דדוקא כי הדדי ניהו לא יספר בגנות בהמה טמאה ודו"ק:

טט – נתפוס ההסבר של ה- [מהרש"א בפ"ח דב"ב] אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב **(בר נח ז, ת), וּמִן-הַהִבְהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהֵרָה וגו'** ונאמר כי פסוק זה מדריך לא לדבר בגנות בהמה בכלל. ולפי המשך [בבלי פסחים ג, א] המביא עוד דוגמאות לענין לא יוציא אדם דבר מגונה מפיו,

אפשר לתרץ ע"פ טעמי **(בר נח ז, ב), וּמִן-הַהִבְהֵמָה אֲשֶׁר לָא טְהֵרָה הָוּא**

וּמִן-הַהִבְהֵמָה - פזר אֲשֶׁר - תלישא-גדולה (תלשא) **לָא טְהֵרָה הָוּא שְׁנַיִם** - מונח מרכא תביר טפחא

פזר תלשא - תלשא בתפקיד שיעור למאן דאמר שהיו חמישה פרים להקרבה, מחיצה להבדיל בין זכר לנקבה, ראש. מקור ללמד מכאן לדבר בלשון נקיה, תפקיד עקירה של הכלל לעולם יתפוס אדם לשון קצרה כאשר יש לומר דבר מגונה עדיף לאמר בדרך ארוכה ונקיה מבדרך קצרה ומגונה, הפזר מפזר זאת לכל התורה כולה, ובכלל: **לעולם יספר אדם בלשון כבוד.**

ראה **פזר תלישא, מרכא תביר טפחא**, מונח מרכא תביר טפחא ירמו על שתי קבוצות פרטים שבכל אחת יש פרטים שלא חל עליהם הענין או ההלכה הנדונה. הסברנו רק אחד מהם.

בראשית נח ט, כד: נִיבְקַן נַח מִיַּיְנוּ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

בראשית נח ט, כה: וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו:

וַיֵּדַע – זקף-גדול, ענין של שלוש, ידיעה שלא יוליד עוד בן רביעי כפי' **רש"י (כה) אָרוּר כְּנָעַן** - אתה גרמתה לי שלא להוליד בן רביעי לשמשני, ארוור בנך הרביעי להיות משמש את זרעם של אילו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה (ראה ב"ר ל, ז). וגו' **יונתן (בר נח ט, כד), וְאֶמְצָע נַח מִן חֲמִרְיָה וַיֵּדַע בְּאֲשַׁמְעוּת חֲלָמָא יַת דְּעָבְדָא לִיה חָס בְּרִיָּה דְהוּא קְלִיל בְּזוּמָא דְגָרְס לִיה דְלָא יוֹלִיד בְּרַב רְבִיעִי: כְּתַר יוֹנָתָן (תרגום) (כד) ויעור נח מיינו וידע בסיפור חלומו את שעשה לו חס בנו שהוא קל בזכויות (מצוות) שגרם לו שלא יוליד בן רביעי:**

וַיֵּדַע – זקף-גדול, ענין של שלוש ידיעות בנבואה

ידיעה (א) ובה שלושה דברים (א) ידע בנבואה מי העושה (חם או כנען) ובתוך כך עוד שני דברים (ב) שרבעו (ג) שסרסו ידיעה (ב) הדד"ק פי' ראה בנבואה כי כנען רע יהיה הוא וזרעו עד עולם (וע"פ תיב"ע קל במצוות - בזוי) ידיעה (ג) ולכך יתוסף פי' ראב"ע כי ידע בנבואה כי כנען אמור להיות מקולל בעבודות לאחיו, ראה **זקף-גדול**

תורה שלמה כרך ח' מילואים מאמר כא ערום - עכו"ם - ע"ז - גוי – כותי

(שמות וארא ט, כט) (צו) כְּצִאתְךָ אֶת-הָעֵיר וגו' - בשם שמו"ר פי"ב - ז מכאן שלא היה משה חפץ להתפלל בתוך מצרים שהיתה מטונפת בגלולים ושיקוצים.

... פוסק ב-[ש"ע אורח סי' נ"ה סק"כ]: וי"א שצריך שלא יהיה מפסיק טינוף או עכו"ם. והמג"א סקט"ו כותב: ... אבל עובד ע"ז אינו מפסיק ... (ע' 141) ובכל זאת מספרת לנו התורה על הזהירות של בני נח **(בר נח ט, כג) וְעָרְנָת אַבְיָהֶם לָא רָאוּ** שהיו נוהרין שלא להסתכל בערות אביהם, מכאן גלוי מילתא בעלמא שהסתכלות בערוה מגונה אפילו שלא בשעת תפלה, ואפילו בזמן שיש בני אדם שהולכין ערומים. (טט: ומביא עוד מקורות).

(בר נח ט, כג) וַיִּקַּח שֵׁם נוֹפֶת אֶת-הַשְּׂמֵלָה - תלישא-קטנה קדמא ואזלא רביע, אפשר כי תלישא-קטנה בתפקיד חציצה ושיעור הרחקה של ארבע אמות ממנה לכל דבר שבקדושה והארבע הם ערום, צואה - טינוף, עבודה זרה, עכו"ם, הרחקות נוספות כרבינו חננאל פתח זונה, וי"א מינות והרשות . טט – ראה **(בר ויגש מו, יט) לְמָה נָמוֹת לְעֵינֶיךָ** – דרשת הבן איש חי (תחת השם יחזקאל כחלי) על הרחקה של ארבע אמות שהם רשות לעצמה.

בראשית נח ט, כט: וַיְהִי כָל-יְמֵי-נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְחָמְשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ

שָׁנָה וַיָּמָת: - אתנה סלוק, ללא טפחא!

רמב"ן (כו – כז) ... ונכתב ענין היין בנח, כי יש בו אזהרה ממנו יותר מ'פרשת נזירות' (ראה במ' ו, א-כא), כי הצדיק תמים אשר צדקו הציל כל העולם, גם אותו החטיא היין, והביא אותו לידי בזיון וקללת זרעו.

שָׁנָה וַיָּמָת – אתנה סלוק. בד, כ יש טפחא לפני הסלוק ואז משמעו שהסלוק מאפיין את הטפחא וגורם כעין שנוי משמעות. אבל ללא טפחא אפשר שמשמעו רק ההגבלה הנובעת מתפקיד הסלוק, רוצה לומר שלא היה בנח חטא פרט לשתיית היין והביא אותו לידי בזיון וקללת זרעו.

הפסוקים המלמדים על אורך חייהם של אדם הראשון והאנשים הנמנים משת עד נח פרט לחנוך, שתי המלים האחרונות בפסוק הן: **שָׁנָה וַיָּמָת** – אתנה סלוק. אפשר מעיד שלא חל בהם שנוי, כגון לא חל בהם זיקנה, נשארו צדיקים לעומת בני דורותיהם.

ב"ה טוב טעם ודעת ומצויות למוט (כ"ב במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג; תמצית ההשקפות; אתגן, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוציא מפשוט – מרכב = מאריך; רבוי; דואג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממשי; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכב טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דואג תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכב תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכב טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקי – סדור שנהג, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – פשוט, א – זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.7 בראשית נח וט (התשע"ח)

בראשית נח זח, ו: וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ ה':

(זח, ו): וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ ה': הפסוק כמעט כולו בטעמי פסוק "שמע ישראל" ומעיד על התחזקות נח בקבלת עול מלכות שמים.

בראשית נח זז, ז: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיִּמְיָ הַמַּבּוּל הָיָה עַל-הָאָרֶץ:

(זז, ז): וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים – טפחא מונח אתגן, כעין תבנית "בראשית ברא א-לקים", מהבריאה התנה ה' עם הבריאה שתשתנה לפי רצונו כמו במבול, שהמבול עצמו מרומוז ב-(בר' א, ב), ראה (בר' נח ח,א), להלן.

דיון ב-(ירושלמי מגילה פ"ג,ה"א) על קדושת חומשים שנכתבו על קלף ועל קריאה בהם בצבור וביחיד. ומפרש [קרבן העדה] כבאשית. אם (ט: חומש) כתובה (מבאשית) עד מעשה המבול שהוא ענין בפני עצמו שעד המבול הוא מעשה בראשית: (ט: חומש כזה יש קדושה ואין קורין בו בציבור).

[בבלי ראש השנה יא,ב] ואזדר לטעמייהו (טע"ע"פ רש"י: לכל תנא נימוקו על תחילת המבול קשור להסברו על תאריך בריאת העולם, רוצה לומר איפה נטלו הכוכבים ביחס לאיך הם נראים מכדור הארץ), דתנאי: (בר' נח ז,א) בַּשָּׁנָה שֶׁ-מֵאֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע-עָשָׂר

יֹום לַחֹדֶשׁ. רבי יהושע אומר: אותו היום שבעה עשר באייר היה, יום שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין, ומתוך ששינוי מעשיהן – שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית, והעלה מזל כימה ביום, ונטל שני כוכבים מכימה, והביא מבול לעולם. רבי אליעזר אומר: אותו היום שבעה עשר במרחשון היה, יום שמזל כימה עולה ביום, ומעינות מתגברים.

[רש"י בבלי ראש השנה יא,ב] ואזדר לטעמייהו - רבי אליעזר ורבי יהושע, דלרבי אליעזר בתשרי נברא העולם, דמתשרי מתחילין מנין שני הדורות, לפיכך מבול על כרחך במרחשון ירד, ושנים עשר חדש היה, ובחדש השני בשבעה ועשרים שיבשה הארץ – במרחשון היה לשנה הבאה, ...

ויש פותרין: ואזדר לטעמייהו, מדאמר רבי אליעזר בחדש שני מרחשון - אית ליה בתשרי נברא העולם, והוי מרחשון שני לחדש שהתחילו בו שנת שני מאות, דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני, אם לסדר חדשים - הא אמרינן ניסן ראש השנה לחדשים, ולא מילתא היא, דאי מדקרי ליה שני שמענין דבתשרי נברא העולם - אם כן מאי פריך לקמיה בשלמא לרבי יהושע היינו דכתיב שני, אלא לרבי אליעזר מאי שני, הא מהכא יליף שני לבריאת עולם, הכי גרסינן בסדר עולם: רבי יהושע ברישא והדר רבי אליעזר, רבי יהושע אומר:

אותו היום שבעה עשר באייר היה, יום שמזל כימה שוקע ביום, רבי אליעזר אומר: אותו היום שבעה עשר במרחשון היה, יום שמזל כימה עולה ביום, גלגל חמה עגול הוא, חציו למעלה מן הקרקע וחציו למטה מן הקרקע, ושנים עשר מזלות קבועין בו, וזה סדרן: טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים, וסימנין: טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד, ששה מהן שוקעין למטה,

וששה מהם למעלה, וכשהגלגל מגלגל - זה עולה מצד זה, והראשון שבצד האחר שוקע, וכך לעולם, ושתי שעות שווה המזל בעלייתו, וכן שכנגדו בשיקועו, שיהו כולן משמשין בעשרים וארבע שעות של יום, ובניסן לעולם טלה מתחיל לעלות לאור הבקר מע"ק גד"ד למעלה בלילה טש"ת סא"ב למטה לאור הבקר מתחיל טלה לעלות ומאזנים לשקוע, לסוף שתי שעות טלה כולו עולה ומאזנים כולו שוקע, אחר שתי שעות מתחיל שור לעלות ועקרב לשקוע וכן כולן כל חדש ניסן, באייר שור מתחיל לשמש ביום כל ימי אייר, ובשתי שעות הראשונות גומר עלייתו, שניות תאומים, שלישית סרטן, רביעית אריה, חמישית בתולה, וששית מאזנים, וכן כולן, (ט: לר' אליעזר באייר) נמצא טלה עולה בשתי שעות אחרונות בלילה, (ט: ובמשך) וכל היום הוא שוקע (ט: מתקדמ אל המערב ואינו נראה כי יש אור שמש), וכימה הוא זנב טלה, והמבול ביום ירד (ט: כשלא רואים את טלה וכימה), ודרך נקב שתי כוכבים שנטלו מכימה, שהוא מזל שיש בו כוכבים הרבה, ומניין שהמבול התחיל לירד ביום – שנאמר (ז"ז) בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ והוא מקטני אמנה היה, ולא נכנס לתיבה עד שירדו מים ודחקוהו ליכנס, שנאמר (ז"ז) מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל

אבל פירש [ישועה בישראל הלכות קידוש החודש פרק יז] ... ואחר העינין עמדתיה תהלה לאל על האמת דרש"י דייק לשון הגמרא דקאמר לר' יהושע יום שמזל כימה שוקע (ט: נמצא מתחת לאופק בליילה) והקב"ה שינה עליהן מעשה בראשית והעלה כימה ביום. ר"ל שהשינוי היה שבימי המבול סבבו המזלות אחרונות כמו שאמרנו בגמרא ד(ט: בבלי סנהדרין ק"ח פרק) חלק (ז"ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וגו' מלמד ששינה הקדוש ברוך הוא עליהן מעשה בראשית וזרחת החמה במערב ושקעה במזרח וכו'.

[ילקוט ביאורים, מתיבתא ר"ה ט – עוז והדר (אוצר החכמה)] מנהיגותם של כסיל וכימה. ונטל שני כוכבים מכימה כתב רבי יוסף טוב עם הלם הו"ד בשטמ"ק ב"בא מציעא קו ו"ל ומכל מקום תחילת גשמי שנה מכ"א בתשרי הוא והוא זמן ממשלתה של כימה שכימה וכסיל הם שני ממונים המנהיגים את העולם כסיל בימות החמה וכימה בימות הגשמים וכל אחד ואחד מושל ששה חדשים בשנה ומנא לן דכימה מושלת בימות הגשמים כדתניא (בראשית) בַּשָּׁנָה שֶׁ-מֵאֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק ... אתגן) בתפקיד דבר החוזר וקורה, כאן התחלפות ההנהגה בין ימות החמה וימות הגשמים בין שתי קבוצות כוכבים כסיל וכימה.

(ז"ז) בַּשְּׁבַע-עָשָׂר – מקף כרב-מצב התאריך שבו החל המבול (א) דעת ר' יהושע י"ז אייר (ב) דעת ר' אליעזר י"ז מרחשון (ז"ז) לְחַיֵּי-נֹחַ – מקף כרב-מצב של אמונת נח. נראה שברוב הפעמים בכתוב מקדים מקף לשמו של נח. אפשר שזה מלמד על אמונתו של נח. כפ' [רש"י בבלי ראש השנה יא,ב] והוא מקטני אמנה היה. ומפרש כך דווקא בכתוב בַּא נֹחַ כאשר לפני נח אין מקף כלומר אין מצב של בורר במקום זה ונח אכן מקטני אמנה היה.

בראשית נח זח, ז: וַיַּעַשׂ כָּל-בְּשָׂרוֹ הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: פסוק (זח, ז) נראה כעין כלל ופרט וכלל ע"פ תכנו. תבנית הטעמים הבאה מלמדת להוציא מן הכלל.

וַיַּעַשׂ – גרשיים, כעין יצא לידון בענין אחר וע"פ תבנית הטעמים של ההמשך כָּל-בְּשָׂרוֹ הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ מונח לגרמיה מונח רביע, יוצא ללמד על עצמו או על הכלל. ולפי שפירט פרטים רבים בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: אפשר שיצא ללמד על עצמו

בראשית נח זח, ז: כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בָּאֶפְיֹ מִכָּל אֲשֶׁר בְּחַרְבָה מָתוּ:

(כהמשך משנת התשע"ד) נְשַׁמַּת-רוּחַ – מקף בתפקיד רב-מצב, ע"פ [רבינו בחינ] הכתוב נשמת-רוח הוא תיאור של שני דברים רוחניים (א) נשמת חיים (ב) רוח חיים (א) האדם אשר בהם נשמת חיים, (ב) ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים" נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים – קדמא ואזלא, כעין כלל בעלי נשמת חיים ונפש תנועה, רבינו בחינ' ולכך אמר אֲשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בָּאֶפְיֹ, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים, מִכָּל אֲשֶׁר בְּחַרְבָה מָתוּ – תביר מרכב טפחא סלוק. מִכָּל – ניקוד חולם חסר, יש אומרים משמע שלא הכל, מִכָּל – תביר ממעט כי נח ומשפחתו ובעלי החיים שהתכנסו לתיבה לא מתו. המדרש אומר שנוסף עליהם לא מתו עוג שרכב על התיבה וגם זוג חיות ענקיות ששחו

doc:02-בראשית-ח.ת.ת.2007/ZZFisher © 14/31 29-Oct-24 ח"ז-תשרי-התשפ"ה

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמת הורי והורי רעייתו לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן חיים אריה ויהודית

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221 http://www.Taamei-Hamikra.co.il

ב"ה טוב טעם ודעת (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סְלוֹק – סוּף פְּסוּק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מוֹנָח – רבוי; מוֹצֵיא מִפְּשֵׁט – מוציא מפשט; מֵרַכָּא – מאריך, רבוי; דִּרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַרְחָא = טרָחָא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מֵרַכָּא טַפְחָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מֵרַכָּא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מֵרַכָּא טַפְחָא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מֵרַכָּא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פֶּסְק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגוּל – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פֶּשְׁטָא – פשוט, 1; זִרְקָא-קֶטָן – 2; זִרְקָא-גָּדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; מוֹנָח רְבִיעַ – לפחות 4 ...; זִרְקָא-קֶטָן ... זִרְקָא-קֶטָן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תְּלִישָׁא-קַטְנָה = תֵּרַסָּא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: פֶּזֶר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

מאחורי התבה. וזוגי מזיקין. **אֲשֶׁר בַּחֲרִיבָה** – מרכא טפחא, יתור לרבות על האדם בעל נשמת חיים, החי בחרבה את שאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", ואולי גם כלל המזיקין (שדים) שאין להם גוף ויש להם תנועה (אך האם זאת רוח חיים או משהו אחר). **מָתַי** – סלוק מגביל, צ"ע.

בראשית נח ז, כג: וַיִּמַח אֶת-כָּל-הַיְקוּמוֹס אֲשֶׁרוֹ עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחֶה מִן-הָאָרֶץ וַיִּשְׂאָר אֶדְ-נֶחַ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּיָבָה:

וַיִּמַח אֶת-כָּל-הַיְקוּמוֹס אֲשֶׁרוֹ עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה – אזלא-גרש מונח פסק מונח פסק **על-פני האדמה** – מונח רביעי ... **וַיִּשְׂאָר אֶדְ-נֶחַ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ** – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה או אותו ענין.

וְאֲשֶׁר אִתּוֹ – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שאלו זוג הראמים שנקשרו לתבה ושחו במים. אפשר שזוהו עוג שרכב על התבה מבחוץ. **בַּתְּיָבָה** – סלוק. התביר מחלק **בַּתְּיָבָה** לשייך ל- **וְאֲשֶׁר אִתּוֹ** וללא שייך

אֶדְ-נֶחַ – מקף כרב-מצב, נראה שרוב אזכרות של נח עם מלת יחס היא עם מקף. אולי מלמד על קטנות אמונה (ראה כפ' **רש"י בבלי ראש השנה יא,ב**) בפסוק **(ז, יא)** (התגברות יצר הטוב של נח על היצר הרע, התחזקות באמונה ובשליחות. טענת העורב על נח קשורה לעבירות שעשו בני האדם קודם המבול, ונח היה מתחזק שלא לעשות כמותם.

[בבלי סנהדרין קח, ב] (בר' נח ח, ה) וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרְבָב, אמר ריש לקיש: תשובה ניצחת השיבו עורב לנח, אמר לו: רבך שונאני ואתה שונאתני. רבך שונאני - מן הטהורין שבעה, מן הטמאים שנים (ט): **(בר' נח ז, א, ב)**. ואתה שונאתני - שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים, אם פוגע בי שר חמה או שר צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת? או שמא לאשתי אתה צריך? אמר לו: רשע: במותר לי נאסר לי - בנאסר לי לא כל שכן.

(בר' נח ז, ב) מְלֹא הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּשְׁחָלֶנּוּ שְׂבָעָה שְׂבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהָרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: **(ג)** גַּם מִעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׂבָעָה שְׂבָעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְסִגְוֹת זָרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ: **[בבלי סנהדרין קח, ב] (בר' נח ז, ב)**

מְלֹא הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּשְׁחָלֶנּוּ שְׂבָעָה שְׂבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, אישות לבהמה מי אית לה? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאותם שלא נעבדה בהם עבירה. מנא ידע? - אמר רב חסדא: שהעבירין לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו - בידוע שלא נעבדה בהם עבירה, וכל שאין התיבה קולטתו - בידוע שנעבדה בה עבירה. רבי אבהו אמר: מאותן הבאין מאיליהן.

תִּשְׁחָלֶנּוּ – מקף כרב-מצב מי לקח (א) נח והתיבה אמר רב חסדא: שהעבירין לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו (ב) רבי אבהו אמר: מאותן הבאין מאיליהן.

תִּשְׁחָלֶנּוּ שְׂבָעָה שְׂבָעָה – תביר מרכא טפחא, מרכא טפחא מלמד על כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ואלו החיות הרבות שעברו על פני התיבה, תביר מחלק וממעט את החיות שלא נעבדה בהם עבירה. ולר' אבהו, ה' חילק ושלח רק את מי שלא נעבדה בו עבירה.

בראשית נח ח, א: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֶחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּיָבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׂפּוּ הַמַּיִם:

[תרגום יונתן] (בר' נח ח, א) וזכיר יי פמימריה נת נח נת פל חמא ונת פל פערקא דעמיה פמיבוקא ונאעבר יי רוס רמין על ארעא ונאשפכו מנא: **[כתר יונתן] (א)** ויזכר יי את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה שעיימו בתיבה ויעבר יי רוח רחמים על הארץ ושקטו המים: **[בראשית רבה (וילנא) פרשה ב] ג** רבי יהודה בר סימון פתר קריא בדורות, **(בר' א, ב)** וְהָאָרֶץ הִיָּמָה תִּהְיֶה נְבֵהוּ, זה אדם הראשון שהיה ללמה ולא כלום, נְבֵהוּ זה קין שבקש להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, וְהָאָרֶץ הִיָּמָה זה דורו של אנוש על שם (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי וגו', על-פני תְּהוֹם, זה דור המבול שנאמר **(בר' נח ז, א, ב)** בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקַעוּ כָּל-מַעְיֵנֹת תְּהוֹם, **(בר' א, ב)** וַיִּרוּחַ אֱלֹהִים מִרְחַפֶּת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם על שם **(בר' נח ח, א)** וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ,

בראשית א, ב: וְהָאָרֶץ הִיָּמָה תִּהְיֶה נְבֵהוּ וְהָאָרֶץ עַל-פְּנֵי תְּהוֹם וַיִּרוּחַ אֱלֹהִים מִרְחַפֶּת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: **[רש"י] (בר' א, ב)** ויאמר אלהים יקו - כמו שפי' למעלה ע"י הרוח, כי לכך נא: **וַיִּרוּחַ אֱלֹהִים מִרְחַפֶּת** [כמו] בבקיעת ים סוף. שכשם שחלק מים העליונים והבדיל מן התחתונים ע"י מעשה של ריקוע, כן מים שעל הארץ הקוה ע"י מעשה של רוח: **[אבן עזרא בראשית שיטה אחרת] (בר' א, ב)** – והטעם שהרוח רחפה ויבשה מכדור המים,

[רש"י] (בר' נח ח, א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים – זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים, ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית ו ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמחה, והוא שם מדת רחמים: ויזכור אלהים את נח וגו' - מה זכר להם לבהמות, זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא שמשו בתיבה:

וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ – רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: **עַל-הָאָרֶץ** – על עסקי הארץ:

[רבינו בחינ] (בר' נח ז, א) ד"ה נבקעו ... ומן הענין הזה היה שלא הזכיר הכתוב: ויביא אלהים מבול על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה, כי לא רצה להזכיר הש"י בפורענות, והדבר ידוע כי הוא המביא, שכבר אמר לו: (בראשית ו י) ואני הנני מביא, אבל התורה אשר כל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, כה משפטה שתכנה הש"י בענין הפורענות ולא תזכירנו. וכן מה שאמר: וימח את כל היקום, ולא אמר: וימח אלהים את כל היקום, אבל בהצלה ורחמים הזכיר את הש"י, הוא שכתוב: ויסגר ה' בעדו, וכתוב: **(בר' נח ח, א)** וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ. וכן מצינו כשהעניש לאדם וחווה אמר הכתוב סתם: (בראשית ג, טז - יז) "אל האשה אמר", ו"ולאדם אמר", ולא הזכיר את ה' יתברך בקללתם, אבל במדת רחמנות כאשר רחם עליהם והלבישם, הזכיר בהם את השם יתברך, הוא שכתוב: (בראשית ג, כא) "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם."

[דעת זקנים מבעלי התוספות] - וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ. אותו רוח שנאמר בו **מִרְחַפֶּת (בר' א, ב)** הולך על המים בשעת המבול והחזיר המים לכשהיו בתחלה (שכיסו בבריא את הארץ) ואותו רוח העביר עכשו ונחו המים. כעין מהמכה באה הרפואה, **וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ **[בראשית רבה] לכתחילה ככר ב- (בר' א, ב)** מרומז המבול, וכבר לכתחילה רוח א-לקים היתה להביא המבול אף שבמבול לא מוזכר ע"י מי אע"פ שבא ממדת הדין שהיא ענין של מדת גבורה המרומז בשם א-לקים. ובפועל רוח א-לקים, מדת גבורה נעשית מדת רחמים, ואז מוזכר שם שמים, ומגבילה את התפשטות המבול וכבמעשי בראשית מים שעל הארץ הקוה ע"י מעשה של רוח (ראב"ע, רשב"ם)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' יממעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע פ.

1.8 בראשית נח וט, (התשע"ט)

בראשית נח וט, – יא:

[ט] אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צִדִּיק תָּמִים הָיָה בְּרִרְתּוֹ אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְחַלֵּךְ-נֹחַ:

[ו] וַיֻּלְדוּ נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנָיִם אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת:

[יא] וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:

[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור א] (בר' הלב) וַיְהִי־נֹחַ בְּרִחְמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְדוּ נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת: וכך מלמד'ר' חייא בשם ר' אחא אמר כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו שלא יוליד, שלא יהיה לו בן של מאה שנה בדור המבול ויאבד עמהם, לפי שבית דין של מעלה אין עונשין אלא מן מאה שנה ואילך, ואילו היה בן מאה שנה, היה נאבד עמהם. אמר ר' שמעון בן יוחי עתיד הקדוש ברוך הוא לעוקרה לימות המשיח, שנאמר (ישעיהו סה, ב) כִּי הִצַּעַר בְּרִמְיָא שְׁנָה וְתַחֲוִטָא בְּרִמְיָא שְׁנָה יִמְלֹל: ואם תאמר שהיה בדור המבול פחות מן מאה שנה ואבדו, אומר אני שזהו שהיו בעון אבותיהם ונענשו (ט: אבל בני נח היו צדיקים וגם ניצלו בצדקת אביהם), שנאמר (בר' ויג) כִּי־יִשְׁחָתוּ כָּל-בְּעֹרֵי אֶת-דָּרְכָם. דבר אחר למה כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו, שלא יוליד וירבה זרעו ויאבדו עם דור המבול, והוא מתעצב עמהם, ואם תאמר שיהיו צדיקים, היה צריך לעשות תיבות הרבה, לכך כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו עד חמש מאות שנה. ופ' [רש"י] (בר' ה, כט) כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול דכתיב (ישעיה סה, ב) כִּי הִצַּעַר בְּרִמְיָא שְׁנָה יָמֹת, וראוי לעונש לעתיד, וכן לפני מתן תורה:

פסוקים (י, ו)-ו(יא) פותחים בתבנית טעמים דומה (ו, י) וַיֻּלְדוּ נֹחַ – (סלוק) מרכא טפחא (ו, יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ – (סלוק) מרכא טפחא אפשר שבתפקיד כעין מידת סמוכים, שהיא כעין פתוח מהמידות (כב) ו/או (כג) מל"ב מידות של רבי אלעזר בריה"ג מידה (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, מידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, רמז ללמוד מענין מסוים בחצי פסוק או פסוק (א) אל פסוק (ב) ולפעמים ירמז ללמוד מ-(ב) ל-(א).

אפשר כי מ-(ו, יא) ילמד אל (י, ו) ע"פ [שוחר טוב] שכדי שבני נח לא יהיו ברי עונשין אם ישתפו ב-(ו, יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לכן כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו (של נח) שלא יוליד, שלא יהיה לו בן של מאה שנה בדור (בשנת) המבול ויאבד עמהם. אפשר כי מ-(ו, ט) ילמד אל (ו, י) ע"פ [שוחר טוב] מפני שנח היה צדיק לעומת כל הארץ לכן זכותו הגינה על בניו (לפחות על חם ואשתו) אם עברו עבירות, לעומת שאר הצעירים ממאה שנה, שנענשו בעון אבותיהם. אפשר להוסיף מהכתוב ב-(בר' נח ט כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יָשָׁם (בר' נח ט כו) יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת כי צדקת נח עברה לבני נח: שם ויפת. וזה עשוי להסביר את מיקום חם בין שניהם (ו, י) אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת שהוא לא היה צדיק כאחיו וזכותם מגינה עליו.

בראשית נח וי: וַיֻּלְדוּ נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנָיִם אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת:

[תורה שלמה קמא ע"פ מדרה"ג נח] וַיֻּלְדוּ נֹחַ מה ת"ל והלא כבר נאמר (בר' הלב) וַיְהִי־נֹחַ בְּרִחְמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְדוּ נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת: אלא ללמדך שלא היו לו בנים זולתן ומשלשלתן נבנה העולם. ובהסבר כתב ע"פ פס"ז (פסיקטא זוטרתא?) כנגד שלושה בני אדם קין הבל ושת, ובכתב יד "חמאת החמדה" הוסיף שנח היה אמור להקים עוד זרע מבראשית.

וַיֻּלְדוּ נֹחַ – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ המקורות שהביא [תורה שלמה קמא] נח יודע לבנות את העולם מבראשית כמו אדם הראשון רק מ-שְׁלֹשָׁה בָנָיִם – מונח בתפקיד רבוי, אתנח בתפקיד הגבלה, סה"כ רבוי הגבלות, שרק מהם יבנה העולם שוב. אמנם לאדה"ר היו עוד בנים ובנות אבל הם כבר לא נחשבים כבוני העולם הראשונים, וכן אם נח היה מוליד עוד ילדים הם כבר לא היו נחשבים כבוני העולם מחדש.

בראשית נח ויא: וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:

ע"פ [תורה שלמה קמב, קמג, קמד, קמה] המלים וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ מרבות עבירות שונות ובראשן גלוי עריות, עבודה זרה ושפיכות דמים. וכל אחד מהם באופנים רבים.

לִפְנֵי הָאֱלֹהִים – תחילה בצנעה וחשבו שאלקים לא יודע מכך כביכול הָאֱלֹהִים – אתנח בתפקיד הגבלה שאלקים לא יודע על כך, ולבסוף בגלוי ועל כך מעיד טעם לִפְנֵי – מונח בתפקיד רבוי מעבר מצנעה לגלוי.

הָאָרֶץ – טפחא בתפקיד שנוי כתוצאה מהתפקיד כעין פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים – מונח בתפקיד רבוי, אתנח כמגביל בסה"כ רבוי הגבלות. מידת הדין גובה עדויות על המתרחש ומאריכה אף ועל כך מעיד הכתוב הָאֱלֹהִים – גי' הוי"ה אדנו"ת רחמים בדין, עד אשר וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ועוד הָאָרֶץ – טפחא בתפקיד כעין פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה חָמָס: שלא היה מקום בכל הארץ שלא היו בו עבירות בגלוי (זוהר חלק א סב).

חָמָס: – סלוק בתפקיד הגבלה של כמות העבירות הנסבלת, רוצה לומר כי על עבירה זו התמלאה הסאה ויצאה גזרת המבול לפועל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

בראשית נח יא,כט:

וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת-אַבְרָם שְׁרַי וְשֵׁם אֵשֶׁת-נַחְוֹר מְלֵכָה בַת-הָרָן אֲבִי-מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה:
וַיִּקַּח – קדמא, קדמה פעולת הקיחה של אברהם הגדול מנחור, ולקח את שרה אשר הייתה צעירה ממלכה.

[מדרש תהלים קיח [יא] [טוב לחסות בה' מבטוח באדם]]...ותרח יפה היה רואה במזלות מזלו של הרן שהוא נשרף ומזלו של אברהם שהעולם נתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. ושרי היתה בתו של הרן שנאמר **(בר' נח יא,כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת-אַבְרָם שְׁרַי וְגו'** **בַת-הָרָן אֲבִי-מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה:** ויסכה היא שרה ונתמלא כל העולם ממנה: **אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם** – דרגא תביר טפחא – כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מפרטיה חל אותו ענין או הלכה. טפחא גם בתפקיד כפותח טפח להיות קבוצה זאת מאופיינת ע"י **נָשִׁים** – אתנח. אפשר כי זה הבסיס לנדרש כי שרה היא יסכה ושתייהן בנות הרן כי אין זה ברור מפשט הכתוב.

בראשית נח יא,לא: **וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנֵוֹ וְאֵת שְׂרַי כְּלָתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאֲוֵר כְּשֵׁדִים לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁם:**

[תורה שלמה קי] בני דור הפלגה עמדו להרוג את אברם, עמד תרח ויצא משם לשם שמים ... שכרו שיצא משם, זכה והמליך הקב"ה את אברהם בנו בחייו שלשים וחמש שנה (מדרש אליהו רבה פ"ה) ועוד ארבעים שנה אחרי מותו של תרח (ילקוט שמעוני לך רמז עז) ובהמשך נאמר תרח היה רואה במזלות רואה מזלו של הרן שהוא נשרף ומזלו של הרן שהעולם מתמלא הימנו. ... ותרח אביו (של הרן) יפה ראה שהעולם מתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. שרי היתה בתו (בני בנים כבנים) שנא' **(בר' לך יא,כט) בַת-הָרָן אֲבִי-מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה: ונתמלא כל העולם ממנה:**

[תורה שלמה קיא] ולא עוד אלא שהסכימה דעתו של תרח לבחור את ארץ ישראל, ער שלא נצטווה שנא' (בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ (מדרה"ג נח)

ע"פ **[תורה שלמה קיב] וַיֵּצְאוּ אִתָּם** היה צריך להאמר ויצאו אתו, כי נאמר **וַיִּקַּח תָּרַח** מהו **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה שהם העיקר, לצאת מבין החייבים, וכיוון שראה תרח שאברהם בנו ניצל מהאור, התהדר לעשות רצון אברהם, לכן **וַיֵּצְאוּ אִתָּם ... לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנַעַן** שזה היה רצון אברהם ושרה. מכאן יש ללמוד כל המתעורר להזדכות מסייעין ליה **(זח"א עז,ב)**

(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח – קדמא ואולא ... **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** – קדמא ואולא, כעין כלל מקיף וכלל פרטי, או כעין מידה ז' מ"ג מידות של ר' ישמעאל בריה"ג, כלל הצריך לפרט ומפרט הצריך לכלל, או כעין מידה י"ג מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, ופרטיו אחריו,

(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח – קדמא ואולא, כעין כלל מקיף כל המתעורר להזדכות מסייעין ליה, כיצד יעשה? **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** – קדמא ואולא, כעין כלל פרטי המפרט את הכלל המקיף. כלל בדרך התשובה: ידבק בצדיקים ללמוד מהם, לשמשם, יעשה רצונם, ילך למקום שהצדיקים הולכים כי המקום מסוגל לזכות. **(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח** – בעודם בארץ כשדים בה תרח היה שר בממלכה הוא היה כביכול בעל היכולת לעשות, לכן פותח ואומר שהליכתו של תרח הייתה לסייע לאברהם אבינו בנו ובעבור שרה בת בנו. כיוון שראה במזלות שהעולם מתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. ע"פ **[מדרש תהלים קיח]** העולם מתמלא מאברהם, ע"פ **[ילקוט שמעוני לך רמז עז]** העולם מתמלא מהרן, מן הנשים מלכה ויסכה בנות הרן. **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** בהגיעם לחרן מתברר כי רק אברהם ושרה רצונם **לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנַעַן**, מאברהם ושרה יתמלא העולם בעובדי ה', מנחור ומלכה יתמלא העולם באומות שאינן בינתיים עובדי ה'.

את-אַבְרָם בְּנוֹ - מונח רביע, לפחות ארבעה ענינים או אנשים

ובמנינם אתה מוצא רק שלושה, (א) אברם לעיל, (ב) **וְאֵת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנֵוֹ** - מהפך פשטא זקא-קטן, (ג) **וְאֵת שְׂרַי כְּלָתוֹ** - פשטא מונח זקא-קטן **אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ** - טפחא מונח אתנח (ד) יש להסביר **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** נחור בן תרח אחי אברהם ומלכה אשת נחור אחות שרה, ואפשר שגם נחור אבי תרח, כי יש לימוד ב-**(בר' ויחי מח,טו) הַמֶּלֶכֶת הַגְּזֵאלָא אֵי ... וְשֵׁם אֲבִי אַבְרָם וַיִּצְטַק** ולא תרח שחזר בתשובה ובמותו נכנס לגן-עדן והכניס עמו את נחור אביו ובהיותם באור כשדים מן הסתם לא יכלו לחזור בתשובה. והם הגיעו לחרן **וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן**- מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, מוצע לומר שנוספו על משפחת תרח יוצאים אחרים אם מאמונה בדרך אברהם ואם מסיבות אחרות. **וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁם** – מרכא סלוק, רבוי הגבלה, רוב היוצאים הגבילו עצמם ליציאה מאור כשדים עד חרן. מיעוט המשיך עם אברם, שרה ולוט לארץ כנען.

כתובים התומכים בהצעה כי נחור אחי אברהם יצא עמם מאור כשדים והגיע לחרן. אומר אברהם לעבדו ב-**(בר' ח"ש כד,ד) כִּי אֶל-אַרְצֵי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי מִלֶּךְ וְלִקְהַל אִשָּׁה לְבָנִי לִיְצַטַּק:** ואין כוונתו לאור כשדים כי אם כנאמר ב-**(בר' ח"ש כד,ז) וַיִּקַּח הָעֶבֶד ... וַיִּלְכֶּה אֶל-אַרְצֵם וְגַבְרִים אֶל-עֵיר נַחְוֹר:** ועיר זאת היא כפדם ארם או זה שמה כנאמר ב-**(בר' תל' כח,ב) קוּם לך פְּדָנָה אֲרָם בֵּיתָה בְּחוּמַל** (טט: בן נחור) **אֲבִי אֲנִי (בר' תל' כח,ז) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אֲבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיִּלְכֶּה פְּדָנָה אֲרָם:** ושמה גם חרן כנאמר ב-**(בר' ויצא כט,ד) וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲנִי מֵאִין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנּוּ:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור) ל"ח כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.9 בראשית נח וט (התש"פ)

הסבר נוסף לרישא של הפסוק

בראשית נח וז: ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים מפחת השמים כל אשר בארץ ינוע:

(בר' נח וז) **ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ**

(בר' נח וז) **ואני** – רביע, ארבעה לימודים או דברים. רביע – **כלי יקר** ואמרו חז"ל (כתובות ל א) אף על פי שבטלו ארבע מיתות בית דין דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר וכו', נמצא שדור המבול שנכשלו באשת איש שמתתם בחנק דין הוא שיטבעו במים,

רביע – **כלי יקר** ... טעם לדינם של דור המבול, לפי שחטאו בעבודה זרה וזנות וגזל ... ואמר על הגזל שבכפים כי ברא הקב"ה כל אצבע ואצבע לתשמישו כדאיתא בגמרא [כתובות זב], ורצה הקב"ה שלא יכנס שום אצבע בגבול חבירו, וזה הגזול מחלל קדושת ידיו. אפשר כי מדבר בשלוש עבירות ובחילול קדושת ידים.

הנני – תלישא-קטנה בתפקיד של מחיצה, (כלי יקר) נאמר ב-[בבא בתרא טזא], שלכל טיפה יש דפוס בפני עצמה, וכמלא נימא יש בין כל טיפה וטיפה כדי שלא תכנס אחת בגבול חברתה. וזה הגזול ונכנס בתחום חבירו דין הוא שיהפכו עליו גשמי ברכה למבול כי אז כל הטיפות מתערבין: כאן כיון שגזלו פרצו תחומים וגבולות לכן הביא הקב"ה עליהם עונש במבול הנגרם כאשר טיפת מים נכנסת אל תוך גבולה של טיפה אחרת.

(בר' נח וז) **מביא את המבול מים על הארץ** – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה נשמע שהמבול יבוא מיד במאמר. בפועל נח הזהיר את העולם 120 שנה לחזור בתשובה, תוך שהוא בונה את התיבה,

(כלי יקר) (בר' נח וז) **ואני הנני מביא את המבול מים**, טעם לדינם של דור המבול, לפי שחטאו בעבודה זרה וזנות וגזל, כי בעבודה זרה כתיב (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים. בעוון גילוי עריות, כי הבא על אשת איש מיתתו בחנק, ואמרו חז"ל (כתובות ל א) אף על פי שבטלו ארבע מיתות בית דין דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר וכו', נמצא שדור המבול שנכשלו באשת איש שמתתם בחנק דין הוא שיטבעו במים, וכמו שנאמר (תהלים לב, ו) **על-זאת יתפלל פליהסידו אליך לעת מצא** ודרשו חז"ל [ברכות ח א] זו אשה, וסמוך ליה (תהלים לב, ו) **רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו**: מכלל שבהפדר האשה מאחר שניצול מעבירה יגיעו אליו שטף מים רבים. בעוון הגזל, לפי שכל גזול נכנס לתוך תחום חבירו על כן דין הוא להביא עליהם שטף מים רבים כי אז כל טיפה נוגעת בחברתה ונכנסת אל תוך גבולה, לפי שבגשמי ברכה נאמר (איוב לח

כה) **מייפגל לשטף תעלה**, מכאן למידן [בבא בתרא טזא], שלכל טיפה יש דפוס בפני עצמה, וכמלא נימא יש בין כל טיפה וטיפה כדי שלא תכנס אחת בגבול חברתה. וזה הגזול ונכנס בתחום חבירו דין הוא שיהפכו עליו גשמי ברכה למבול כי אז כל הטיפות מתערבין: ועל זה מסיק במסכת [תענית ז, א] אמר רבי אמי אין הגשמים נעצרים אלא בעוון גזל שנאמר (איוב לו לב) **על-כפיים פסה אור**. ... וקרוב בעיני לומר שרבי אמי בדור המבול ידבר ואמר על הגזל שבכפים כי ברא הקב"ה כל אצבע ואצבע לתשמישו כדאיתא בגמרא [כתובות זב], ורצה הקב"ה שלא יכנס שום אצבע בגבול חבירו, וזה הגזול מחלל קדושת ידיו וגו'

(בר' נח וז) **מביא את המבול מים על הארץ** – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה בני נח אזהרתם מלאו בלבד זוהי מיתתם. בפועל נח הזהיר את העולם 120 שנה לחזור בתשובה, תוך שהוא בונה את התיבה,

ועוד לכתחילה בני נח נהרגים על ארבע לאווים מהשבע שנצטוו עליהם, בפועל על כל שבעה המצוות שנצטוו ועוד בפועל נהרגים רק על מצוות שה' ציווה לנביאייהם. אבל המצוות שלא ציווה לנביאייהם, אלא שכתוב בתורה שבני נח מצווים עליהן, אינם נהרגים עליהן, (בר' נח וז) **ואני** – רביע, לרב ששת ארבע עבירות עליהן נהרג בן נח שפיכות דמים, גלוי עריות, ברכת השם, עבודה זרה. רב הונא ורב יהודה וכל תלמידי רב אמרו שעל כל שבע המצוות בן נח נהרג, שכיון שגילתה התורה באחת מהן, בשפיכות דמים, שנהרג, הוא הדין לכלולן⁴¹⁰. הלכה שנהרג בכלולן⁴¹¹.

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בן נח [המתחיל בעמוד שמח טור 22]

עונשם ושרסם. נחלקו אמוראים על איזו מהמצוות בן נח נהרג: רב יוסף בשם בי רב אמר על שלש מצוות, על שפיכות דמים, על גילוי עריות ועל ברכת השם. על שפיכות דמים, שנאמר: שפך דם האדם באדם דמו ישפך⁴⁰⁵, על גילוי עריות וברכת השם, שכן נאמר בהם בפרשת חייובם של ישראל: איש איש⁴⁰⁶, לרבות הנכרים שיהיי במיתה כישראל⁴⁰⁷. רב ששת בשם בי רב אמר אף על עבודה זרה נהרג, שגם בעבודה זרה נאמר: איש איש⁴⁰⁸, לרבות הנכרים למיתה⁴⁰⁹. רב הונא ורב יהודה וכל תלמידי רב אמרו שעל כל שבע המצוות בן נח נהרג, שכיון שגילתה התורה באחת מהן, בשפיכות דמים, שנהרג, הוא הדין לכלולן⁴¹⁰. הלכה שנהרג בכלולן⁴¹¹. וזוהי שאמרו: בני נח אזהרתם זוהי מיתתם⁴¹², שישאל לפעמים יתחייב קרבן ולפעמים מיתה ולפעמים אינו מתחייב כלום אלא שעבר על מצות המלך ונשא עונו, אבל בני נח כשיעברו על כל אחת ממצוותיהם יתחייבו לעולם מיתה⁴¹³, אלא שנחלקו ראשונים אם אזהרתם מלאו בלבד זוהי מיתתם, ולא על ביטול עשה שבמצוות אלו, או שכל מה שהזהירו חייבים מיתה⁴¹⁴. ויש מפרשים "אזהרתם זוהי מיתתם", שכל מקום שאמרו חכמים בבני נח שהם מזהירים נתכוונו לומר שהם חייבים מיתה⁴¹⁵. ולא אמרו אזהרתם זוהי מיתתם אלא באזהרה שהזהירו הם ולא באזהרה שלנו⁴¹⁶, שאם אנו למדים החיוב לבן נח מריבוי שיש באזהרה של ישראל, ובישראל עצמם אין חיוב מיתה, אף הם אינם חייבים⁴¹⁷, ולכן אינם חייבים מיתה על עשיית עבודה זרה כשלא עבדוה, שישאל אינו נהרג בעשייה זו אלא לוקה ואין מלקות לבני נח⁴¹⁸, וכן ר' יצחק אינם חייבים בברכת השם בכינוי, להסוברים שישאל אינו חייב בכינוי, ולר' מייאשא שמחייב הזכרונה לריבוי מן הכתוב על זה⁴¹⁹. על שאר איסורים של בני נח, כגון על הכלאים ועכו"ם ששבת או שלמד תורה או שהכה את ישראל⁴²⁰, אינם נהרגים, לפי שאינם נהרגים אלא על שבע המצוות בלבד⁴²¹. ויש שהסבירו שאין בני נח נהרגים אלא על אותן מצוות שציוה ה' לנביאייהם וציוה שבניהם ישמרו אותן, והודיע אחר כך למשה שכבר נצטוו על ידי נביאייהם, אבל המצוות שלא ציוה לנביאייהם, אלא שכתוב בתורה שבני נח מצווים עליהן, אינם נהרגים עליהן, ולכן עכו"ם ששבת, שלימוד איסור השביתה הוא מיום ולילה לא ישבותו⁴²², ולא נזכר שה' אמר זה לנח, אלא ויאמר ה' אל לבו⁴²³, וכן לימוד תורה והרכבה והרבעה והכאת ישראל, שלא מצינו שה' ציוה עליהן לנביאייהם, אינם נהרגים⁴²⁴. ויש מהראשונים שכתב שאף על השביתה נהרגים, שהרי הוזהרו בלאו של לא ישבותו, ואמרו על לאו זה אזהרתם זוהי מיתתם⁴²⁵.

ציוה משה רבנו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בהן בני נח, וכל מי שלא יקבל אותן יהרג⁴²⁶.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

בראשית נח ו,יח: וַהֲקַמְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתִי אֶל-הַתְּבֹהַה אִתְּךָ וּבִנְיָדָה וְאַשְׁתְּךָ וַנְּשִׂי-בְנֵיךָ אִתְּךָ:

אֶל-הַתְּבֹהַה אִתְּךָ – גי' 31 + 412 + 406 = 848 הפרש מ"תקעו" 576 – 848 = 272

ע"פ אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל. ער"ב שנה (272) לפני תום האלף הששי בשנת התשכ"ח מסתים שלב ימות חבלי משיח, מתחיל שנות הגאולה. לבדוק ב-(שמות בשלח טז,ו) **לָרֹב וַיִּדְעֶתְמָם**. ב-848 הי"א אר"ן ישראל"ל

(שמות בשלח טז,ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָרֹב וַיִּדְעֶתְמָם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

בראשית נח ו,יט: וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֹהַה לְהַחֲיוֹת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי:

בראשית נח ו,כ: מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת:

בראשית נח ז,ב: מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת בראשית - נח ו]

(בר' נח ו,כ) **מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ**. מלמד שאפילו העופות והבהמות אסר עליהם פריה ורביה: שלשה שימשו בתבה וכולן לקו. חם, ועורב, וכלב. חם לקה בעורו. עורב שאין משמש כשאר העופות אלא רוקק הזרע בנקבה. כלב נקשר בשימוש עם הנקבה: ד"א (בר' נח ו,יט) **וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל**. יכול אפילו טהורים יבואו שנים, ת"ל שבעה שבעה, אם כן למה נאמר שנים מכל, זוגות מכל, שאפילו הטהורים היו זוגות שבעה שבעה שהן שבעה זוגות:

רש"י (כ) מהעוף למינהו – אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו, ז וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה:

[רבי אליהו מזרחי פר' בראשית - נח פ"ו] (בר' נח ו,כ) **מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ** אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו. דאם לא כן **לְמִינֵהוּ** למה לי. ופירוש "ולא השחיתו" שלא נעברה בהן עבירה, כלומר שלא היו אלו מאותן שהרביעו עליהם "בהמה על חיה, וחיה על בהמה, והכל על אדם", שבפרק חלק (סנהדרין קח) אמרו בפירוש, "שלא נעברה בהן עבירה": ומאליהן באו וכל שהתיבה קולטתו כו'. בפרק חלק (סנהדרין קח ב). דאם לא כן מנא ידע.

[בבלי סנהדרין קח,ב] (בר' נח ז,א) **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ**, אישות לבהמה מי אית לה? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאותם שלא נעבדה בהם עבירה. מנא ידע? - אמר רב חסדא: שהעבירין לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו - בידוע שלא נעבדה בהם עבירה, וכל שאין התיבה קולטתו - בידוע שנעבדה בה עבירה. רבי אבהו אמר: מאותן הבאין מאיליהן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; **אתנה** – סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מפך** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא** טפחא – קב" ששעיה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סודור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **רבוע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים ככל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיו נושא/ים אחרים בתושבע"פ.

1.10 בראשית נח וט (התשפ"א)

בראשית נח ז, ב:

מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהַרְהָ הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

[תורה תמימה] (א,ז) **אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ** - אישות לבהמה מי אית לה (האם לבהמות יש חיי משפחה כמו לבני אדם?), א"ר אבהו, [אמר קרא (בר' נח ז,ב) **וּמִן-הַבְּהֵמָה**] מאותן שבאו מאליהן^(א) [סנהדרין ק"ח ב']^(ב): מסביר [תורה תמימה הערה א] כונת הקושיא אישות לבהמה מי אית לה, משום דנקבה אחת נזקקת לכמה זכרים (ממינה עד שתתעבר, וגם אין לה קביעות מעונה לעונה), וממילא לא שייך בהו חיי אישות. ומשני ר' אבהו, מאותן שבאו מאליהן אל התבה, וידע נח שאלה חיים חיי איש ואשתו, היינו שאינן מזדווגין לזולתן, ולכן באו זוגות זוגות, והיתה זה בהשגחת ה' שבאו רק אלה. ונראה שחסר כאן בדברי ר' אבהו המלות אמר קרא **וּמִן-הַבְּהֵמָה**, שכן בסמוך פסוק ח' דריש ג"כ מאותן שבאו מאליהן, ומסמיק שם על לשון **וּמִן-הַבְּהֵמָה** שבפסוק ט"ז, שכן משמע לי' לשון זה שהיו שבאו מאליהן, יעו"ש, ולכן הוספנו במוסגר כאן אמר קרא **וּמִן-הַבְּהֵמָה**. ובגמרא כן איתא עוד תירוצים לקושיא זו אישות לבהמה וכו' והעתקנו דרשת ר' אבהו שהוא בתרא וגם הוא מסמיק על לשון הפסוק:

(א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע, תבנית הטעמים מונח לגרמיה מלמדת על כעין שתי קריאות

(א) קריאה ללא פסק **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה**, (ב) קריאה עם פסק (א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה**

(א) קריאה ללא פסק **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה**, צריכה להילמד בשלבים.

(שלב א) הכתוב **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** המנותק ע"י הפסק ממלת (א,ז) **מִכְלָל** מצורף למלת (א,ז) **מִכְלָל** וכאילו כתוב (א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה**.

הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה

(שלב ב) מלת (א,ז) **מִכְלָל** מנוקדת בחולם חסר כי היא הייתה מנותקת מהכתוב **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** ובאה ללמד שאכן (א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** שבארץ באו רק שבעה זוגות. טעם פסק כאילו בסוף כתוב זה, מייחד את שבעה הזוגות האלו שהיה להם קביעות של זכר ונקבה, כעין חיי משפחה של האדם. הקב"ה נתן בהם תכונה זאת כהכנה לתפקידם אחרי המבול ובגלל תכונה זאת באו מאליהם והתיבה קלטה אותם ולא את שאר **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה**.

(ב) קריאה עם פסק (א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** מלמדת על שאר הבהמה הטהורה שבארץ שקרו לה תקלות אחדות כתוצאה מהשחתת האדם את מידותיו, אפשר שהן חלק מהלימודים המרומזים בתבנית הטעמים של (א,ז) **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים.

(א) **[מדרש אגדה (בובר)]** מזימה שבא (בהמה) על שאינו מינו: (ב) הצעת טט: מתקלה (א) נפסלת הבהמה הרובעת ונפסלת הבהמה הנרבעת (ג) **[סנהדרין ק"ח ב']**: **[פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב)]** (א,ז) **אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ**. (באו) מאותן שלא נעבדה בהן עבירה ... נאמר בבהמה (א,ז) **אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ** לפי שהיו נרבעים (ע"י אדם ולכן לא בא).

(ד) **(וי' אח"מ יח, כג)** וּבְכָל-בְּהֵמָה לֹא-תִתֵּן וּשְׂכַבְתָּהּ לְטַמְּאָהּ-בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא-תַעֲמַד לְפָנָי בְּהַמָּה לְרַבְעָה תַּכֵּל הוּא: רישא של הפסוק מזהיר איש שלא יעבור על מה שעשו לבהמות לפני המבול, סיפא של הפסוק מזהיר אשה שלא תגרומ לבהמה מכשלה. לפני המבול נפסלו הבהמה הנרבעת ע"י אדם והבהמה הרובעת איש או אשה.

(ה) הצעת טט: אפשר שמתרבת גם הבהמה הנעבידת.

(ו) דבר נוסף שאפשר ללמוד מתבנית טעמים זאת **וַיִּלְקוּט שמעוני תורה פרשת נח רמז נג]** ועד שלא באו ימי המבול היו הטמאין מרובין מטוהרין צוה הקדוש ברוך הוא להרבות הטוהרין ולמעט הטמאין וא"ל (א,ז) **מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** וגו'.

בפירושו הצוי לנח נאמר: **[רבינו בחיי] (בר' נח ז,ב) מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה**....היה מספיק שיקח שנים שנים לקיום המין, אבל צוהו שיקח מהם שבעה לצורך קרבן. והנה החשבון הזה מוכרח בסוד הקרבנות. וכבר ידעת מחכתמו של בלעם, שאר"ל **(דב' ו'ח"ב לד)** ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ומנו בלעם, צוה **בלבלק** ואמר **(במדבר כג)** בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים, ואמר עוד **(במדבר סח)** את שבעת המזבחות ערכתי: **[התורה והמצוה]** מרחיב ההסבר על הקרבנות על עולות וחטאות על חם ואשתו

בטעמים פזר תלישא עסקנו בשנים קודמות. בעקבות העיון בפסק מצאנו את הדבר הבא העשוי להיות קשור לטעם פזר. **[פירושו ר' עובדיה מברטנורא על רש"י (עמר נקא)] (בר' נח ז,ב) מִכְלָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** למדנו שלמד נח תורה. קשה שהרי אמרינן בזבחים העבירים לפני התבה וכו' דמשמע דלא היה ידע טמא וטהור אלא מתוך קליטת התבה וי"ל דהתם (בהעברה לפני התבה) מיירי בדבקים במינים ושאינן דבקים במינן והיינו טמאים וטהורים שכן מצינו לשון טומאה גבי עריות כדכתיב בסוף פרשת עריות **(וי' אח"מ יח, כד)** **אֵלֶּי-תִּטְמָאוּ בְּכָל-אֵלֶּה** (טט: **[בבלי סנהד' פא, א]**) אמר ליה רבי עקיבא ... באחת מכל אלה) ולעניין זה הוצרכה קליטת התבה אבל טומאה וטהרה דאיסורי מאכלות מן התורה ידע אותן והבחין ביניהם שלמד נח תורה כדפי' רש"י: אפשר שיש כאן עוד לימוד לטעם פזר שמי שאינו דבק במינו מטמא עצמו רוחנית וזכור זה בנוסף על טומאת קרי.

בראשית נח ז, ג: **גַם מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה לַחַיִּוֹת זָרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:**

[בראשית רבה (וילנא) פרשת נח פרשה לב סימן ד] ... גַם מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה, אם תאמר ז' מכל מין נמצא אחד מהן שאין לו בן זוג, אלא שבעה זכרים ושבעה נקבות, לא שאני צריך להם, אלא (א,ז) **לַחַיִּוֹת זָרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:**

[תורה שלמה כ] (א,ז) גַם מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה כן בפס"ז כאן, ועי' לעיל פ"ו מאמר רי (על פסוק (בר' נח ויט) **וּמִכְלֵי-הַיָּמִי מִכְלֵי-בַיִשׁוֹ שְׁנַיִם מִכֵּל תְּבִיא אֶלֶּי-הַתֶּבֶה לְסִחְתָּת אֶתְךָ זָכָר וּנְקֵבָה יָחַד**] **[תנ"ש רה] (ב"ר לא)** א"ר הושעיא אפילו רוחות נכנסים עם נח אל התיבה, שנאמר **(בר' נח ויט) וּמִכְלֵי-הַיָּמִי** מאותן שנבראו להם נפשות ולא נברא להם גופין

(ויט) וּמִכְלֵי-הַיָּמִי – מקף כבורר בין טהורים ובין שלא טהורים, מקף כבורר בין בעלי גוף ובין נפשות ללא גופין, תלשא בתפקיד (א) עקירת מחיצת הגוף, (ב) בתפקיד שיעור הראם כהמשך **"ב"ר לא]** ר' יהודה אומר ראם לא נכנס עמו ... נח נחמיה אמר לא ראם ולא גוריו, אלא קשרו נח בתיבה והיה מתלים תלמים כמן טבריא לסוסיא (כל רוחב ים כנרת ועוד 2 ק"מ מזרחה) **[תנ"ש רי]** ... יכול

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** – **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – **להגביל**; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בדר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

אפילו טהורים יבואו שנים? ת"ל (ג,ז) שְׁבַעַה שְׁבַעַה אם כן למה נאמר (ויט) **שְׁנַיִם מִכֶּלֶל** זוגות מכל שאפילו הטהורים היו זוגות

(ג,ז) שְׁבַעַה שְׁבַעַה, שהן שבעה זוגות. [פס"ז נח]

בפער"ז הקשה בשם רבינו בכור שור למה ז' זכרים הלא יספיק זכר א' לכמה נקיבות וכ"ש בעופות וי"ל שמכח זה הבין נה להקריב עולות דווקא שבאות דווקא זכרים ועי' לקמן (נח ח,כ)

(בר' נח ויט) שְׁנַיִם מִכֶּלֶל תְּבִיא אֶל־הַתְּבָה – דרגא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, כאן זוגות זכר ונקבה בבעלים חיים טהורים ובעלי חיים שאינם טהורים, חיות בהמות, עופות, וכנראה גם חסרי הגוף.

ועוד יש ללמוד מתבנית הטעמים של **(בר' נח ויט) מִכֶּלֶל בְּשֵׁר שְׁנַיִם מִכֶּלֶל תְּבִיא** – גרשיים ... תביר בתפקיד כעין יצא להקל ולהחמיר. אפשר שהלהחמיר הוא שהקרבנות לה' של נח היו עולות זכרים בלבד,

ולתקל שלדורות קרבנות בני נח הם כנאמר ב-**[תוספתא מסכת שקלים (ליברמן) פ"א,ה"ז]** לוקחין מן הגויים קרבנות צבור בכסף ומקבלין מהן עולות ושלמים עופות ומנחות עצים ולבונה ומלאח דברי ר' יוסה הגלילי אמ' לו ר' עקיבא אפי' אתה יושב דורש כל היום אין מקבלין מהן אלא עולה ושלמים בלבד אין מקבלין מהן נדבה להקדיש בודק הבית ואם הקדישו הקדישו הקדש העולה היא כליל למזבח ואין לבעלים בה שום חלק.

שלמים יש גוי **[תוספתא מסכת שקלים (ליברמן) פרק פ"ג,ה"א]** גוי שהביא שלמיו נתנן לישראל אוכלן נתנן לכהן הכהן אוכלן גר שמת וביבזו ישראל את נכסיו ואחר כך נודע שהן של הקדש מוציאין מידן.

(ג,ז) גַּם – מונח עשוי לרמז ללמוד את תבנית הטעמים הבאה יותר מפעם אחת **מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה** – דרגא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, אפשר שזה כמו הלימוד ב-**(בר' נח ויט)**, כאן זוגות זכר ונקבה בעופות טהורים ועופות שאינם טהורים, אפשר שהלימוד הנוסף בעופות הוא בקרבנות שכל העופות הטהורים לקרבן פטורים מתמות (יכולים להיות בעלי מום) ומזכרות (יכולים לבוא נקבות). **(ג,ז) הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל חלק מהם לא חל ענין או הלכה מסוימת, כאן עופות לא באים כקרבן נדבת צבור. ראה **[ויקרא, דבורא דנדבה פרשה ו סוף פרק ז, כל הפרק ובפרט משנות ה – ט]**

(ג,ז) זָכָר וְנִקְבָּה – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות בעופות כגון שרק אלו שחיו עם בני מינם, לא בעלי מום, תמים (=שלמים, שאינם חסרי איבר) שבמצוות הבתורה לישראל מותר להביא עוף בעל מום אבל לא חסר איבר.

[בבלי קידושין כד, ב][בבלי זבחים קטז,א] ותנא תונא: **תמות** וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות; יכול יבשה גפה, נקטעה

רגלה, נחטטה עינה? ת"ל: מן העוף – ולא כל העוף. **תמות [רמב"ם איסורי מזבח פ"ג, ה"א]** אין המומין פוסלין בעוף וכן אחד הזכר ואחד הנקבה בעוף שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד, בד"א במומין קטנים אבל עוף שיבש גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל, וכן אם נולד בו אחת מן הטריפות שאוסרין אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן.

[תורה תמימה (בר' נח ז,ז) לַחֲיֹת זָרַע - למעוטי זקן וסריס^{ים} [ע"ז ו' א']:

[תורה תמימה הערה ב] שאין יולדין. ואף על פי דבסוף פרשה הקודמת כבר ממעטינן מלשון להחיות אתך שלא יביא טריפה, וקיימא לן דטריפה אינה יולדת, וא"כ אנו יודעין שלא יביא זו שאינה יולדת, ולמה לי עוד המעוט **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע**, אך י"ל דאי מאתך הוה אמיאנא דמעוט טריפה אינו משום דאינה יולדת אלא משום דאינה חיה י"ב חודש [שיעור זמן המבול] ואפשר שתמות בתבה, והלשון אתך משמע שתהי' אתו בצות' חדא והיינו זה שחי ומתקיים, אבל זקן וסריס כיון שחיים הם יקח אתו ואף על פי שאין יולדים, קמ"ל **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע**, ומכיון דאינם בכלל לחיות זרע הרי הם כטריפה ולא יקח אותם. וע"ע בתוס' בסוגיא: וב-**[בראשית רבה (וילנא) נח פר' לבח, (בר' נח ז,ז)]** ... אמר רבי אלעזר בשם רבי אסי לחבריה, פרט למורטיא ולקטעיא שהן פסולין לקרבנות בני נח, והבאים זכר ונקבה, א"ר אסי פרט לסרוחין ולמחוסרי איברים שפסולים לקרבן בני נח, נח נצטוו לקחת בעלי חיים טהורים למטרת קרבנות ולמטרת פריה ורביה בלבד. ולקחת בעלי חיים לא טהורים לפריה ורביה בלבד. תבנית הטעמים **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע** – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, היינו שבעלי החיים שבאו אל התיבה יפרו וירבו מאד מיד אחרי המבול. הקב"ה הוליד את בעלי החיים האלו ובנוסף הקב"ה צוה לנח לקחת רק בעלי חיים שיתקיימו מעבר לשנת המבול, שיחיו בריאים ושלמים בגופם בודאות אחר המבול, שכן יהיו צאצאיהם, ורק למטרה זאת ולא לחברה לנח.

[ריב"א (מבעלי התוספות)] (ג,ז) מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה זָכָר וְנִקְבָּה וגו'. אמר הר"ר אליקים כל כך לא כתוב בעוף לשון אישות כדכתיב גבי בהמה דכתי' **(ג,ז) מִכֶּלֶל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּשְׁחָלֵץ שְׁבַעַה שְׁבַעַה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ**. לפי שולד הבהמה נולד חי ושלם באבריו כילד אשה מה שאין כן בעוף שאין בביצה שנולדה חיות:

אלא העופות דוגרים על הביצים **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע** על-פני כַּל-הָאָרֶץ: להשלמת התפתחות הגוזלים או האפרוחים בתוך הביצים. כדי שזו יקרה המקום צריך להיות מתאים לעופות לחיות בו. בענין מקום ראוי לחיות מצאנו מדרש ב-**[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צא]** והרעב היה על הארץ היה לכתוב, למה נכתב **(בר' מקץ מא,ו)** וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל-פְּנֵי הָאָרֶץ, אלא אמר ר' שמואל בר נחמני לא התחיל הרעב תחילה אלא בעשירים, בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות את חבריו, היינו עשירות באה במקום ראוי לחיות וכך גם מקום לעופות לחיות.

(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע על-פני כַּל-הָאָרֶץ – מקף מרכא מקף סלוק.

(ג,ז) על-פני כַּל-הָאָרֶץ – התוכן הזה כתוב בתנ"ך אחד עשר פעם. חלקם לטובה חלקם למוטב. כאן על-פני – מקף כבורר את הטוב **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע** העופות לאחר המבול ב- **כַּל-הָאָרֶץ** – מקף כבורר בין מקום המתאים לחיות בו ובין מקום שלא מתאים לחיות בו. הימצאות עופות במקום מסוים הוא עדות למקום שאפשר גם לאדם לחיות בו. לפיכך יתפרש **(ג,ז) לַחֲיֹת זָרַע** – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב מפשט הכתוב בעופות אל האדם ובעלי חיים אחרים.

(ג,ז) על-פני כַּל-הָאָרֶץ – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ כעין רבוי הגבלות, ירמז ללמוד מהעופות היכן מתאים לאדם לחיות.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טורד"ל) כי במצוותך אמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"א; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבו; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דוגא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.11 בראשית נח וט (התשפ"ב)

בראשית נח ז,ו: וַיִּבְרָא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַהֲמַבּוּל הָיָה מִיַּם עַל-הָאָרֶץ: בראשית נח ז,ז: וַיִּבְרָא נֹחַ וּבָנָיו וְנָשֵׁי-בָנָיו אֹתוֹ אֶל-הַתְּהוֹמָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל:

[סדר עולם רבה (ליינר) פרק א]

מאדם עד המבול אלף ותרנ"ו שנים, וזה פרטן, אדם ק"ל, שת ק"ה, אנוש צ', קינן ע', מהללאל ס"ה, ירד קס"ב, חנוך ס"ה, מתושלח קפ"ז, למך קפ"ב ונח בן שש מאות שנה וגו' (בראשית ז 1). חנוך קבר את אדם, וחיה אחריו נ"ז שנה, מתושלח מיצה ימיו עד המבול, מן המבול עד הפלגה ש"מ שנה, נמצא נח חיה אחר הפלגה עשר שנים אבינו אברהם היה בפלגה בן מ"ח שנה, (ז,ו) **וַיִּבְרָא** – זקף-גדול בתפקיד שלוש, אפשר שמרמז על העברת המסורת על הבריאה ועד נח בין שלושה אנשים: אדם, חנוך, מתושלח. (ז,ז) **וַיִּבְרָא** הוא המקבל והמעביר לשם בן נח ולאברהם.

[רד"ק (ז,ו) וַהֲמַבּוּל הָיָה - וי"ו (ז,ו) וַהֲמַבּוּל בַּמָּקוֹם (מלת) כאשר ... (ז,ו) וַהֲמַבּוּל הָיָה מִבּוּל מִיַּם, וַהֲמַבּוּל שׁוֹכֵר עוֹמֵד בַּמָּקוֹם שָׁנִים. אפשר שלכאילו נאמר והמבול היה מבול מים רומז טעם מלת הָיָה זקף-קטן בתפקיד המספר שניים, פעמיים מלת מבול.

וילקוט שמעוני תורה פרשת נח רמז נו (ז,ו) וַיִּבְרָא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַהֲמַבּוּל הָיָה מִיַּם עַל-הָאָרֶץ: רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר שנת המבול אינה עולה מן המנין א"ל רבי נחמיה אף על פי שאינה עולה מן המנין עולה היא בתקופות וחשבונות, (המקור ב-ב"ר נח לב)]

[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת נח מאמר ארימת ידאי בצלותין אות קלב]

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, **(ז,ו) וַיִּבְרָא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה** וגו', ושואל, למה בא הכתוב למנות חשבון הזה, של שני נח. ומשיב, אלא אלו לא היה נח בן שש מאות שנה. לא היה נכנס להתיבה, ולא היה מתחבר עמה. כיון שנשלם בשש מאות שנה אז נתחבר עמה. פירוש. כי אמר לעיל דף ב' אות ו' שהתבה היא כנגד הנוקבא של מעלה, ונח כנגד יסוד של מעלה. ויסוד הוא ספירה הששית של ז"א. ולפיכך, כל עוד שלא נשלמו לו שש מאות שנה, לא היה עוד ראוי להיות מרכבה לספירה הששית. ומה שחושב מאות, הוא לרמז על המוחין שלו שהיו מבינה שה"ס (שהוא סוד) מאות.

[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת נח מאמר ארימת ידאי בצלותין אות קלג]

ועל דא מן יומא וכו': וע"כ מיום שנשלמו עונותיהם של בני העולם, דהיינו שנעשו ראויים לקבל עונשם, המתין עוד להם הקדוש ברוך הוא, עד שנשלם נח בשש מאות שנה, ונשלם מדרגתו כראוי, והיה צדיק שלם ואז נכנס לתיבה והכל כעין של מעלה. כלומר, הכל נעשה, באופן שיהיה עליו השראה מיסוד ומלכות של מעלה. וז"ש, **(ז,ו) וַיִּבְרָא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה**, כמו שאמרנו, ומשום זה לא נאמר כבן שש מאות שנה. כי שש מאות שנה הוא בדיוק, כדי להשלים ספירת היסוד, כנ"ל.

(בר' ו,ג) וַיִּאמֶר ה' לֹא-יִלְדוּ רֵיחֵי בָאֲדָם לְעֹלָם בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר וְהָיוּ זָמִיּוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' ג,ג) בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר ד"א לולא שזכר הקדוש ברוך הוא זכותו של משה רבינו שעתיד ליתן תורה לישראל, שחשבונו כמנין (בר' ג,ג) בְּשֶׁגֶם (גי' מש"ה), אפילו נח לא נמלט: (בר' ג,ג) וְהָיוּ זָמִיּוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: מלמד שבשעה שנדבר הקדוש ברוך הוא עם נח היה נח בן ארבע מאות ושמונים שנה, ונתן להם ארכה לשוב מאה ועשרים שנה, (ז,ו) וַיִּבְרָא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַהֲמַבּוּל הָיָה מִיַּם עַל-הָאָרֶץ: . וכל כך למה, כדי שימות מתושלח זקנו קודם המבול, דכתיב (בר' ה,כו) וַיְחִי מֵתוֹשֵׁלַח אֶחָרִי הוֹלִידוּ אֶת-לִמָּד שְׁתֵּים וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וַיִּשְׁבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, טול מאה ושתיים ושמונים שנה ללמך עד שנולד נח, דכתיב (בר' ה,כה) וַיְחִי-לִמָּד שְׁתֵּים וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וַיָּקָא שָׁנָה וַיִּלְדַּבּוּר: נח בן ארבע מאות ושמונים שנה, נמצא מתושלח הצדיק מת בשנת המבול, כי למך בנו מת חמש ותשעים שנה קודם המבול, שנאמר (בר' ה,ל) וַיְחִי-לִמָּד אֶחָרִי הוֹלִידוּ אֶת-נֹחַ חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, לכך משך קיצם של דור המבול ק"ך שנה ללמדך שמתנתן של צדיקים מעכבת את הפורענות:

[רש"י (בר' נח יבא) אָחִי יָפֶת הַגְּדוֹל: איני יודע אם יפת הגדול אם שם, כשהוא אומר (בר' נח יבא) אָחִי תוֹלְדֵת שֵׁם שָׁם בְּרֵמָאָה שָׁנָה וַיִּלְדַּבּוּר אֶת-אַרְפַּכְשָׁד וַיִּנְתֵּם אֶתֶר הַמַּבּוּל: הוי אומר יפת הגדול, שהרי בן חמש מאות שנה היה נח כשהתחיל להוליד, (ז,ו) וַהֲמַבּוּל הָיָה בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְנֹחַ, נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה, ושם לא הגיע למאה שנה עד שנתים אחר המבול:

(ז,ז) וַיִּבְרָא נֹחַ וּבָנָיו - מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבע דברים שאליהם מתיחס טעם טרסא של מלת וּבָנָיו המלמד אלפניו ולאחריו בתפקידי תלשא (שיעורין חציצין מחיצין, שחכה, עקירה).

(א) ע"פ **[ילקוט נח רמז נו]** שמקורו **[ב"ר נח ל"ב]** בלמד אלפניו (ז,ז) השנה ה-601 של נח היא שנת המבול אינה עולה למנין שנותיו של נח (כעין עקירת שעור) (ב) השנה ה-601 שנת המבול בתפקיד שיעורין עולה לחישוב תקופות וחשבונות. ע"פ **[פירוש הסולם לזוהר - נח אות קלב]** (ג) בפנימיות התורה, בתפקיד שיעורין, השלמת שנת שש מאות מאפשרת לנח חיבור לתיבה (ד) בפנימיות התורה מלת מאות מרמזת לספירת בינה (ה) בפנימיות התורה בתפקיד שיעורין, השלמת שנת שש מאות משלימה את עונותיהם של בני העולם, ונעשו ראויים לקבל עונשם. ע"פ **[לקח טוב]** (ו) תחילת דבור ה' לנח 120 שנה לפני סוף שנת 600 לנח כדי שיגיע משה לעולם, ועכוב המבול למות הצדיקים ואחרון שבהם מתושלח, וע"פ **[באר מים חיים (ז,ז)]** התראת המבול 120 שנה ללא גשם ושבעה ימים עם גשם ברחמים. ע"פ **[רש"י (ז,ז)]** לחישוב גיל שם בן נח כשהתחיל להוליד.

[רד"ק (בר' נח יבא) בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶתֶר לְחַדְשׁ - והנה נכנסה שנה אֶתֶת וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת לְנֹחַ כיון שנכנס תשרי שהוא ראשון, כי שנת שש מאות שלמה לו בשלשים באלול ובאחד בתשרי נכנס בשנה אֶתֶת וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת, ובשבעה עשר יום לחדש השני שלמה לו שנה שהיה בתבה. ואף על פי שחברו פני האדמה היתה טיט עדיין, כי הפנים חרבו ותחתיהם טיט ואינה ראויה ללכת עליה לפיכך לא צוהו האל לצאת כי ידע שהאל יצוהו לצאת כמו שצוהו לכנס:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התש"ס – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבוי**; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, **ממעט**, **לא ממשי**; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבוב, מכל מקום: **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

[דבר מלכות התשפ"א, ע' נה, רשימות חוברת סד האדמ"ר מ"ש] [רש"י] (בר' נח ה,יד) ... שמשפט דור המבול שנה תמימה היה (ראה משנה עדיית ב,?). אמרו רז"ל שבריה שאין בה עצם אינה חיה ששה חדשים ואינה מתקיימת י"ב חדש [חולין נח,א]; ירושלמי שבת פ"א,ג] וקשה, איך התקיימו בריות אלו בתבה. ויש לומר, דהנה דבר זה תלוי בסיבוב המזלות ובקדוש החדשים, שהיה אם נתעברה השנה, מתקיימו בריות כזו י"ג חדשים, גם חדש העבור [פמ"ג י"ד סקכ"ד]. ומכיון שבשנת המבול לא שמשו המזלות, ושנה זו לא נכנסה למספר שני עולם לגבי דברים – לא נחשבה לשנה גם לענין זה (טט: של בריות ללא עצם) פי' רד"ק ב-(בר' נח ה,ג) מקשה על הבנת הכתוב ב-(בר' נח ז,ז) וְנִסְחַתְּ מֵאֲדָמָה שָׁנָה. כי שם ע"פ [בר' נח ז,ז] שנת המבול לא נחשבת כחיי נח ולא למספר שני עולם אבל נחשבת לקביעת תקופות וחשבונות. ושם היה משמע ששלמה שנת 600 לנח כאשר התחיל המבול. ושנת המבול לא נחשבת לחייו, לכן כאן מתחיל בשנת 601 לחייו נח.

(המשך [ילק"ש נח רמז נו]) (ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנֹס וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְנֵי אֶתָּה אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל: אמר ר' יוחנן נח מחוסר אמנה היה אילולי שהגיעו מים עד קרסוליו לא היה נכנס בתיבה (המקור ב-'בר' לב). ב-[תו"ש ל] הביא כי [חזקוני] דורש שנה נכנס לתיבה מפני מי המבול ולא מפני הצווי. לעומתם [רד"ק] ומדרש [אלפא ביתא דב"ס אות פ] מלמדים כי נח נכנס לתיבה שבעה ימים קודם למבול כי היה צדיק תמים ועשה ככל שצוהו ה'. טעם תלשא ב-(ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנֹס המלמד לְאַחֲרֵינוּ בתפקיד תלשא – שיעוריו, כאן גובה המים עד קרסוליו נח, שהכריחוהו להכנס לתיבה. או נכנס לתיבה שבעה ימים קודם למבול כי היה צדיק תמים ועשה ככל שצוהו ה'.

[תו"ש לא] וכן עשו נח ובניו והבהמה והחיה והעוף לא נזקקו לפריה ורבייה כשנכנסו לתבה שכן צוה להם הקב"ה כשנכנסו לתבה מנין (ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנֹס וגו' הזכרים לעצמן וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְנֵי אֶתָּה הנקבות לעצמן כך כל הימים שהיה נח בתבה היו נח ובניו וכל אשר אתו אסורים בתשמיש המטה אמר להם הקב"ה אפשר שאהא כועס ומחריב את העולם ואתה בונה, אלא כשיעבור המבול אתם נזקקים לפריה ורבייה (תנחומא ישן נח י"ז) (ז,ז) וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְנֵי – מקף כבורר בין נשי בני נח, כי חם חיפה בתיבה על קלקול אשת חם לפני המבול. (ז,ז) וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְנֵי אֶתָּה – דרגא תבר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין כאן איסור אישות.

בראשית נח ז,ז: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ:

[באר מים חיים] (ז,ז) ... ואכן נודע אומרים [סנהדרין קח,ב] בפסוק (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מה טיבן של ז' הימים וכו' עד דבר אחר שקבע להם הקדוש ברוך הוא זמן גדול ואחר כך זמן קטן, ופירש רש"י בתחילה אמר להם (ז,ז) וַיְהִי וַיְמִי מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: כשעבר זמן זה ולא שבו לטובה חזר וקבע להם זמן קטן (ז,ז) שִׁבְעַת הַיָּמִים וגו'. ומבואר ב-[אבות דר' נתן פ"ב,א] שקביעת זמן קטן זה הוא שמה יעשו תשובה בזמן הזה, ולכאורה כמו זר יחשב שאחר ק"כ שנה שלא רצו לעשות תשובה יעשו תשובה בשבעה ימים וכי מה מעליותן של אלו שבעת ימים יותר מק"כ שנים הקודמים. ולכן נראה שאלו ב' המאמרים אחד, שזה שהורידן ברחמים היה בשבעה ימים האלו וירד הגשם בכל שבעת הימים להתרות בהם ואם יחזרו יהיו גשמי ברכה וכאשר אמר הקדוש ברוך הוא למשה (מכילתא מובא בילקוט רמז רפ"ה וברש"י בחומש בפסוק לך רד ועלית וגו') העד בהם שנית שמזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה, גם כאן הנה בשעת מעשה הוריד מים על הארץ להתרות בהם וזה התראה גדול הוא להם שראוין הפורעניות בעיניהם מה שאין כן בק"כ שנה הקודמין שלא ראו דבר, וקרוב יותר ששל ידי זה יחזרו בהם, ואם לא יחזרו יפתח ארובות שמים. ואלו שבעה ימים היו קודם להמ' יום ועל כן אמר (ז,ז) כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַע־אֶנְכִי עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמֵחֵיתִי לַיְלָה וּמֵחֵיתִי הַיּוֹם אֶשְׂרַע עֲשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: כלומר אחר השבעה יהיה מטר כזה אשר ימחה בו כל היקום ואך בתוך השבעה ירד סתם מים על הארץ ואם ישוּבו יהיו גשמי ברכה ולזה אמר הכתוב והמבול היה מים על הארץ. כלומר אז המבול היה עדיין מים בעלמא שיוכלו להיות עוד גשמי ברכה, והכתוב בא בזה לתמוה ולהפליא על אנשי הדור הרע הזה שהגם שראו בעיניהם כבר מי המבול והרי שור שחוט לפניך ובידם לחזור עוד ולהפכם לגשמי ברכה ולא רצו.

(ז,ז) וַיְהִי – טפחא בתפקיד שנוי גשם התראה היורד ברחמים ואם לא ישוּבו בתשובה ישתנה למבול משחית (ז,ז) לְשִׁבְעַת הַיָּמִים – מונח מרבה גשם, אתנח מגביל אבל עדיין לא גשם מהריב.

(המשך [ילק"ש נח רמז נו]) (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים אמר רבא אלו ימי אבלו של מתושלח הצדיק ללמדך שהספדן של צדיקים מעכב את הפורענות, (להלן הסבר למונח אתנח). ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים ששינה עליהן הקדוש ברוך הוא סדרי בראשית שהיתה חמה יוצאה ממערב ושוקעת במזרח, (ז,ז) וַיְהִי – טפחא בתפקיד שנוי כדרשה שב-[ילק"ש נח רמז נו] ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מלמד שקבע להן זמן קטן (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים גשם התראה) אחר זמן גדול (ז,ז) וַיְהִי וַיְמִי מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: (להלן הסבר למונח אתנח) ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים שהטעמן הקדוש ברוך הוא מעין העולם הבא לידע כמה טובה מנעו מהן: (להלן הסבר למונח אתנח) ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מלמד שתלה להן הקדוש ברוך הוא שבע ימי אבלו של מתושלח הצדיק כדי שיעשו תשובה ולא עשו, ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים נתאבל הקדוש ברוך הוא על עולמו (קודם) עד שלא הביא המבול מה טעם (בר' ו,ו) וַיִּתְעַצֵּב אֱלֹהִים: ואין עציבה אלא אבל כד"א (שמו"ב יט,ג) נִעְצַב הַמַּלְאָךְ עַל-בְּנֵי: (ז,ז) לְשִׁבְעַת הַיָּמִים – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות כדי לעכב את תחילת המבול אולי אומות העולם יתעוררו מהשנויים בטבע וממות הצדיק מתושלח כדי שיעשו תשובה

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדינת (ט"ו, ט"ז) כי במצוות האמנותי – התלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – רבוי; דרנא – דרנא; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; טפחא – סוף; שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעויה לגדול; יתור לרבוב, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; מונח רביעי – 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.**

הקודם (בר' נח ז,יט) **זָכַר וַיִּנְקְבָה יְהוָה** (סלוק כמגביל כנלמד) שלא יבואו שלושה זכרים ושתי נקבות או שתי נקבות ושלושה זכרים אלא שנים פירוש זוגות, כל זה כדי שלא להטיל קנאה בין הבריות כמו שאמר העורב רבך שונאני ואתה שנאתני. אבל בעת ביאתו אל התיבה אמר (בר' נח ז,א) **מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקְחָ לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ** שלא תקחם בפרהסיא בפני שאר הבריות, ולזה אמר לו **תִּקְחָ לָךְ** (מקף כבורר בין לקיחה בפרהסיא ובין לקיחה) שלא יראה אותך שום בריה בעולם, (ותבנית הטעמים תביר מרכא טפחא של **תִּקְחָ לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה** ממעטת מלקיחה בפרהסיא ומותרת לקיחה מוצעת). ולזה בפועל אמר (בר' נח ז,א) **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים וַיִּבְרָא אֶת-הַמַּבּוּל מִי-הַמַּבּוּל: (בר' נח ז,ח) מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה** לא אמר כמה אלא סתם, ושם (בר' נח ז,ח) **מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה יֵשׁ זָקָף קָטָן**, אחר כך אמר (בר' נח ז,ח) **וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הַעוֹף וְכָל אֲשֶׁר-רָמַשׁ עַל-הָאָדָמָה: (בר' נח ז,ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם**, והבהמה הטהורה נסתמה מן העין (בהפסק ענין ע"י זקא-קטן) ולכן הברכה מצויה בהם יותר משאר שאפילו ששאר יולדות ששה בכרס אחד אין בהם כל כך ברכה, ובעוף לא אמר תקח לך שבעה שבעה כי אינו ציד אלא אמר (בר' נח ז,א) **גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה** הם יבואו מעצמם כמו שאמר (בר' נח ז,ב) **וַיָּבֹאוּ אֵלָיךָ לְהִתְחַזֵּק**: (רוצה לומר שמהטהורים יבואו שבעה זוגות, ומהלא טהורים יבוא זוג אחד או שניים) וכן אמר בביאתו (בר' נח ז,ח) **וּמִן-הַעוֹף וְעַלְיוֹ זָקָף קָטָן** (קדמא זקא-קטן כעין מדה ל"א מל"ב מדות מוקדם והוא מאוחר בענין), אחר כך אמר (בר' נח ז,ט) **שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֵל-נֹחַ אֶל-הַתְּהֵבָה זָכָר וְנִקְבָּה**, אחר שאמר שנים למה אמר **זָכָר וְנִקְבָּה**, אלא לומר לך שנים מן הבהמה אשר איננה טהורה ו- **זָכָר וְנִקְבָּה** חוזר לעוף (שבפסוק (בר' נח ז,ח) **וּמִן-הַעוֹף** קדמא זקא-קטן כעין מדה ל"א מל"ב מדות מוקדם והוא מאוחר בענין כי לא כתב ב-(ז,ח) זכר ונקבה לעוף הלא טהור), וכן תמצא שעשה בעל הטעמים ואמר (בר' נח ז,ט) **שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֵל-נֹחַ אֶל-הַתְּהֵבָה** ועשה טעם טרחא (=טפחא במלת התבה, בתפקיד הפסק בין הענין עד כאן ובין הכתוב הבא), **זָכָר וְנִקְבָּה** (לדעת [שפתי כהן] ההפסק של טעם טרחא מאפשר חיבור "זכר ונקבה" לעוף שב-(ז,ח)). לדעת טט החיבור מרומז ב-(בר' נח ז,ח) **וּמִן-הַעוֹף** קדמא זקא-קטן וטעם טרחא=טפחא כאן מסייע לומר שמה שאחריו שייך לעוף מוקדם שב-(ז,ח)) (והסיפא של הפסוק הוא כעין כלל סוגר לכלל ולתנאי המוקדם המרומז בקדמא ואולא ברישא של הפסוק) **כְּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:**

בראשית נח ז,א: בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה-עשר יום החדש בינום הנה נבקעו כל מעינת תהום רפה וארפת השמים נפתחו:

[ילק"ש נח רמז נו] (ז,א) **וּמִן הַמַּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ:** הן חטאו בגלגל של עין שדומה למים אף הקדוש ברוך הוא לא פרע מהן אלא במים הן קלקלו סילונות שלהן אף הקדוש ברוך הוא שינה עליהן סדרו של עולם. דרך ארץ [יפה תואר פרשה לב סימן ז] בתחילה) המטר יורד ו(אחרי) התהום עולה ברם הכא (ז,א) **בֵּינוֹם הָיָה נִבְקָעוּ כָּל-מַעֲיֵנַת תְּהוֹמוֹת רֶפָה** [יפה תואר] בתחילה עלה התחתון ואח"כ ירד העליון). (ובנוסף [יפה תואר שם] שאמר לעיל ב-[פרק ל"א טו]) מבול מים, מים היו, דמשמע דמתחלה לא היה מבול אלא בגשמי ברכה שלא יהיו מבול בעולם אם ישוּבוּ. וכן כתב רש"י ויהי הגשם, ולהלן הוא אומר ויהי המבול, אלא כשהורידן הורידם ברחמים שאם יחזרו יהיו כגשמי ברכה, אך כשלא חזרו היו למבול, והלא כשירד הגשם כבר קדם עליית התהום וכס הארץ, ואיך אפשר שיהיו גשמי נדבה. ושם י"ל שאעפ"י שנבקעו מתחלה, לא עלו המים ממש אלא אחר ירידת גשמים, אולי ישוּבוּ ואז יחזור ויסתום הפתוח. ואפשר אלא זה כיון שרש"י ז"ל במ"ש בחומש נבקעו להוציא מימיהן, כלומר לא שנבקעו והוציאו מימיהן מיד, אלא נבקעו והוכנו להוציא מימיהן אחר כך, דאם לא כן מה השמיענו [רש"י] בזה:)

(ז,א) **בִּשְׁנַת שֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ** רבי אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמזל כימה עולה ביום ומעינות מתגברים ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקדוש ברוך הוא עליהן ונטל שני כוכבים מן כימה והביא מבול לעולם, ורבי יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטים ומתוך ששינו מעשיהן שינה עליהן הקדוש ברוך הוא סדרי בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם, בשלמא לרבי יהושע היינו דכתיב, (ז,א) **הַשָּׁנִי** אלא לר"א מאי (ז,א) **הַשָּׁנִי** שני לדין, בשלמא לרבי יהושע היינו ששינה אלא לרבי אליעזר מאי שינה כרב דאמר רב דור המבול ברוחחין קלקלו וברוחחין נדונו כתיב הכא (בר' נח ח,א) **וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם:** וכתיב התם (אסתר ז,ז) **נְחֵמַת הַמֶּלֶךְ שִׁקְכָה:** (בר' נח ז,ב) **וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ** עד כ"ז בכסליו (בר' נח ז,ב) **וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹת יוֹם:** עד א' בסיון והמים היו עומדין ודומיין והרשעים נדונין בהן כל אחד ואחד לפי מעשיו מכ"ז בכסליו עד אחד בסיון, ראה לעיל [בבלי ראש השנה יא,ב]

(בר' נח ז,א) **בִּשְׁנַת שֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ** – קדמא מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים. מונה עשוי ללמד על רבוי זוגות למודים המרומז בטעם זקא-קטן. (זוג למודים א) (למוד א) (בר' נח ז,א) **בִּשְׁנַת שֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה** – קדמא מהפך פשטא בתפקיד מדה כ"ב מל"ב "מדבר שחבירו מוכיח עליו", היינו שתבנית הטעמים של (בר' נח ז,א) **וַיְהִי לְשַׁבְּעַת הַמַּיִם** שהיא כתבנית הטעמים של (בר' א,א) **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים**, מרמזת על סדרי עולם שקבע הקב"ה בבריאה. וכאן הקב"ה שינה (ראה להלן מהפך פשטא). (למוד ב) (בר' נח ז,א) **לְחַיֵּי-נֹחַ** – מקף כבורר בין מגין לשנות נח מתאריך לידתו ובין מגין של שנות עולם המתחיל בניסן לר' יהושע או בתשרי לר' אליעזר. כאן מדה כ"ג מל"ב "מדבר שהוא מוכיח על חבריו", אפשר שתבנית הטעמים של (בר' נח ז,א) **וַיְהִי לְשַׁבְּעַת הַמַּיִם** שהיא כתבנית הטעמים של (בר' א,א) **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** מרמזת ש-לְחַיֵּי-נֹחַ הינו לשנות עולם. (זוג למודים ב) (למוד א) (בר' נח ז,א) **בִּשְׁנַת** – קדמא מרמז לדרשה הן חטאו בגלגל של עין שדומה למים אף הקדוש ברוך הוא לא פרע מהן אלא במים. (בר' נח ז,א) **שֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, מהפך פשטא מוציא מהפשט כדרשה הקדוש ברוך הוא שינה עליהן סדרו של עולם. (א) לר' אליעזר ב"ז מרחשון במקום מזל כימה עולה, הקב"ה השקיעו ונטל שני כוכבים ממנה וגרם למבול גשם. (ב) לר' יהושע ב"ז אייר במקום מזל כימה שוקע, הקב"ה העלהו ונטל שני כוכבים ממנה וגרם למבול גשם. (למוד ב) ע"פ [יפה תואר שם] שאעפ"י שתחילה (ז,א) **נִבְקָעוּ כָּל-מַעֲיֵנַת תְּהוֹמוֹת רֶפָה** לא עלו המים ממש (שזה היפוך מטבעם) אלא אחר ירידת גשמים, כגשמי ברכה, כדי לאפשר חזרה בתשובה, ומשלא חזרו בתשובה עלו מי תהום בעצמה ואז הגשמים הפכו למבול מלמעלה.

בראשית נח ז,א: וַיִּנְבְּעוּ כָּל-בְּשָׂרוֹ הָרָמָשׁ עַל-הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְחַיֵּי וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל-הָאָדָם: (ז,ב) כָּל-בְּשָׂר – מקף כבורר בין מצב שאכן **כָּל-בְּשָׂרוֹ הָרָמָשׁ עַל-הָאָרֶץ** וגו' שמחוץ לתיבת נח גווע ובין מצב שלא כולם גוועו. עוג היה מחוץ לתיבה ונח האכיל אותו, הראם וגוריו שחו מאחורי התיבה. [ילק"ש נח רמז נו] רבי צדוק אומר ... (ז,ב) **וַיִּשְׂאָר אֶף-נֹחַ** וחזן מעוג מלך הבשן ... [בראשית רבה (וילנא) (פרשת נח) פרשה לא סימן יג] ר"י ורבי נחמיה, ר"א ראם לא נכנס עמו אבל גוריו נכנסו, רבי נחמיה אמר לא הוא ולא גוריו אלא קשרו נח בתיבה, והיה מתלים תלמיות כמן טבריא לסוסתא,

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממש; טפחא = טרנא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.13 בראשית נח ויט (התשפ"ד)

בראשית נח ויט: ומכל־החי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל־תְּבִיאָה אֶל־הַתְּהֵבָה לְהַחֲיֵת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי: **בראשית נח זג:** גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיֹּת זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

ע"פ [בראשית רבתי פרשת בראשית עמוד 30]

הסבר הילכת: (ויט) ומכל־החי – מקף תלשא, מקף כבורר לקרבן בעל חי תם ולא תלוש איבר ולומד זאת מלא תביא תלוש אבר לתבה, מזה לימוד לאיסור קרבן של מחוסר אבר לבני נח ולא כל-שכן לישראל.

התוס' לומד מהעוף מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

הסבר אגדתי (ע"פ [שפתי כהן] בר' נח זט) תלשא בתפקיד מחיצה כנלמד) מאותם שהם חיים שלא נזדווגו לשאינם מינם זה נקרא חי הסבר אגדתי (ויט) ומכל־החי – מקף, ענין בעל מצבים אחדים, כאן בריות בעלי סוגי חיות שונים.

ומכל־החי – תלשא, במשמע תלוש, היינו בריות בעלות חיות התלושות מבשר, אילו שדים, כנראה הם המזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר (מסכת אבות), ועוד בריות הם עוג שהוא בן אחיה בן המלאך שמחזאי, וסיוחן אחיו או בן דוד של עוג (שואת חם הייתה מעוברת עמו) ושניהם בעלי חיות מיוחדת.

[תורה שלמה כ] (ג,ג) גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה כֵּן בַּפֶּסֶס כֵּן, ועי' לעיל פ"ו מאמר רי (על פסוק [בר' נח ויט) ומכל־החי

מכל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל־תְּבִיאָה אֶל־הַתְּהֵבָה לְהַחֲיֵת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי: [תו"ש רה] [בר' לא] א"ר הושעיא אפילו רוחות נכנסים עם נח אל התיבה, שנאמר (בר' נח ויט) ומכל־החי מאותן שנבראו להם נפשות ולא נברא להם גופין

(ויט) ומכל־החי – מקף כבורר בין טהורים ובין שלא טהורים, מקף כבורר בין בעלי גוף ובין נפשות ללא גופין,

וטעם מקף במלים **מכל־בֶּשֶׂר** מלמד על ענין בעל מצבים אחדים, כאן בשר שנברא בכריאת העולם, בשר המלאכים שנפלו מהשמים ולבשו גוש עפר.

וטעם גרשיים במלים **מכל־בֶּשֶׂר** מלמד (א) שאף שהמזיקין מהלכין בין בני אדם (שהם בעלי בשר) אבל הם מגורשים מבני אדם שלא רוצים בנוכחותם, היינו שאין מהלכין עם בני אדם. (ב) רמז לנפילים בני מלאכים שגורשו (נפלו מהשמים) ונהיו לבשר.

בראשית נח ו, כא: וַאֲתָנָה קַח־לָךְ מִכָּל־מֵאֲכָל־אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאַסְפֹּת אֹלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֻכְלָהּ: **ויפה תואר בראשית (פרשת נח) פרשה לא סימן יד]**

יד (יט) רוב מכניסו דבילה. שעל ידי שהוא מזון לאדם יזונו גם כן רוב הבעלי חיים, שאי אפשר שיניח מזון לכל מין ומין מהמזון הרגיל בו, כי מאין ידענו. דבשלמא להכיר במיני הבעלי חיים להכניסם לתיבה לא קשיא, שמאליהן באו כדלקמן בפל"ב [יג], אבל להכיר במזונם איך אפשר, אלא לקצת הבעלי חיים הרגילים בין האנשים כסוסים וחמורים ודומיהם שמזונותיהם ידועים לאנשים. ורבי אבא פליג ואמר הכניס עמו זמורות לפילים כו', כלומר שהכניס מזון מיוחד לכל מין, ואפילו לפילים וצבאים ונעמיות דלא שכיחי בישוב, ואין מזונם מהמין הנשאר, הכניס לכל אחד הצריך לו, והיינו דכתיב **מכל־מֵאֲכָל־אֲשֶׁר יֵאָכֵל**. וסבירא ליה שעל פי הדיבור ידע נח במזונות של כל אחד ואחד.

(בר' נח ו, כא) וַאֲתָנָה קַח־לָךְ – מקף כבורר בין הכנסת מאכל אחיד ובין הכנסת מאכלים לכל בעל חי לפי מה שרגיל בו, מזון מיוחד לכל מין על פי הדיבור מה'.

(בר' נח ו, כא) וַאֲתָנָה קַח־לָךְ – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה למודים כאן מיני מאכלים ומטרות לקחת המאכלים.

(למוד א) רוב המזון שנח הכניס היה דבילה (תאנים דחוסות) שהוא מזון לאדם יזונו גם כן רוב הבעלי חיים

(למוד ב) לקצת הבעלי חיים הרגילים בין האנשים כסוסים וחמורים ודומיהם שמזונותיהם ידועים לאנשים

(למוד ג) ורבי אבא פליג ואמר הכניס עמו זמורות לפילים כו', כלומר שהכניס מזון מיוחד לכל מין, על פי הדיבור מה'.

מההמשך (למוד ד) ור' לוי אמר לאו למזון כל המינים, שאי אפשר לכיין אלא להחיות זרע זמורות לנטיעות

מההמשך (למוד ה) וַאֲסֹפֹת אֹלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם – אסיפת דבילה למאכל בתיבה לאדם ולבעלי החיים שמסתפקים בה שלא כטבעם, מאכלים לפי טבע בעלי החיים, לזריעה לאכילה בעתיד אחרי המבול.

ור' לוי אמר דהאי (בר' נח ו, כא) **מכל־מֵאֲכָל־אֲשֶׁר יֵאָכֵל** לאו למזון כל המינים, שאי אפשר לכיין אלא להחיות זרע זמורות לנטיעות וכו', אבל למזונות לא הכניס אלא לידועים לו, ולשאר דבילה כדברי נחמיה. וקאמר דעל דעתיה דר' אבא פירוש (בר' נח ו, כא) וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם שיכניס מאכל שיהיה בו מין מיוחד לאדם ומין מיוחד להם, וקאמר דבר כלישנא דקרא דקרי לכולהו בשם **מֵאֲכָל**, וכתב (בר' נח ו, כא) וְהָיָה בלשון יחיד שכולו נכלל בשם דבר אחר דהיינו מזון. ועל דעתיה דר' לוי פירוש בר' נח ו, כא) וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם שהוא עיקר

והם טפילה שרוב מכניסו דבילה שהוא מאכל אדם, וא"כ עושה עיקר בכניסתו מה מיוחד לאדם. אבל קשה א"כ למה ליה לר' אבא למימר בתחלה הכניס עמו דבילה, דלדידיה ד- (בר' נח ו, כא) **מכל־מֵאֲכָל** כל מין מיוחד למינו מה צ"ל דבילה. ושמא דהתם מילתא

אחריתי דייק, דמאי מאכל אשר יאכל, פשיטא שהמאכל יאכל, ולהכי קאמר דאתא למימר דבילה דהיינו פירות קיץ כגורגורות וצמוקים שהן מאכל נאכל בשעתו כשהם טובים. ועוד נאכלים אחר כך כשהם יבשים, ומשום דר' אבא דייק מקרא דאיכא דבילה, דהקדים דבריו לדר' נחמיה דאמר רוב מכניסו דבילה, אף על גב דר' אבא בדבריו הראשונים לענין **מֵאֲכָל־אֲשֶׁר יֵאָכֵל** מיירי, ור' נחמיה ור' לוי

ור' אבא בדבריו האחרונים בענין כל מאכל מאי הוא מיירי. אי נמי משום דר' נחמיה דאמר רוב מכניסו דבילה, ומפרש לדידיה **מכל־מֵאֲכָל** לענין זריעה מתפרש נמי שפיר **אֲשֶׁר יֵאָכֵל** דהיינו מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע. ואפשר דהכי גרסינן רבי לוי אמר הכניס עמו זמורות לפילים כו', ר' אבא בר כהנא אמר הכניס עמו זמורות לנטיעה כו'. דר' אבא דאמר לעיל הכניס עמו דבילה היינו שרוב מכניסו דבילה כדר' נחמיה, ולהכי מפרש כל מאכל לצורך זריעה. ורבי ס"ל כל מאכל כפשוטו לצורך מאכל לכל מין מהבעלי חיים. וקאמר על דעתיה דרבי אבא (בר' נח ו, כא) וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם דבר שהוא (בר' נח ו, כא) לָךְ וְלָהֶם, דהיינו דבילה שהוא מין אחד שהוא מאכל לו ולהם.

ועל דעתיה דרבי לוי שלכל אחד מין מיוחד, פירוש (בר' נח ו, כא) לָךְ וְלָהֶם אתה עיקר כו', שבתחלה תשתדל בכניסו מאכלך ואחר כך מאכל הבעלי חיים שאתה עיקר להם. שוב ראיתי שזו הגירסא היא הנכונה, דבהדיא אמר לקמן ב-[בראשית רבה? פל"ו ד] אמר רבי

אבא בר כהנא הכניס עמו זמורות וכו'. ואפשר שגם ב"ש על דעתיה דר' אבא מוחלפת השיטה והכי גרסינן על דעתיה דרבי לוי דבר שהוא לך ולהם ועל דעתיה דר' אבא אתה עיקר כו', ופירושו כפירוש הראשון שפירשנו. ושוב ראיתי שכן הוא בפירוש רש"י הגירסא:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אם אחר/בתושב"ע פ.

חצובות. מין עשב שיורדין ישרשי בארץ אמות הרבה ולא ינטו הנה והנה. ופירש בערוך [ערוך חצב] שהוא מלשון לחצוב להם בורות (ירמיה בג), ונקרא אדרא, ובו תיחם יהושע ארץ ישראל כדאיתא בפ' חזקת הבתים [ב"ב נו ע"א], והוא מאכל לציב:

הכניס עמו זמורות לנטיעות. נראה דכולי עלמא לא פליגי בהא, דכיון דנתקלקל כל העולם ואפילו ג' טפחים שבקרקע כדלעיל [לא, ז], ודאי שנשחתו כל הצמחים שבארץ, והוצרך לשמור מינם בתיבה. ובהא קמפלגי, דלמר (בר' נח ו,כא) **מִכָּל-מְאֻכָּל** דקרא דוקא לצורך זרעים, ולמר לצורך **מְאֻכָּל בתיבה נמי**:

(בר' נח ו,כא) **מִכָּל-מְאֻכָּל** – מקף (א) מורה שמלת "מכל" אין משמעה כל מוחלט (שזה מנוקד בחולם חסר וללא מקף) (ב) מקף כבורר בין משמע מאכל לאכילה בלבד ובין רוב המאכל לאכילה בתיבה וזמן אחריה עד שיגדלו צמחי המאכל אחר המבול ולזריעה **מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע**

(בר' נח ו,כא) **מִכָּל-מְאֻכָּל אֲשֶׁר יֹאכֵל** – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי מטרות למאכל שהוכנס לתיבה, טעם פשטא מרמז ששתי המטרות הן בפשט לפי הברור במקף לעיל. (א) רוב המאכל לאכילה בתיבה וזמן אחריה עד שיגדלו צמחי המאכל אחר המבול (ב) לזריעה **מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע**.

טעם מלת (בר' נח ו,כא) **אֲשֶׁר** – מונח מרמז שבטעם זקף-קטן עשויות להיות עוד דרשות. צ"ע

גרוניות לזיתים. בפרק מרובה [בבא קמא פא ע"א] גבי עשרה תנאים התנה יהושע, פרש"י גרופיות של זיתים מלא ב' אגרופין, שהקוצץ זיתיו לשרוף מניח ב' גרופיות מלא ב' אגרופין, והן מחליפות ומוציאות בדין. וב-**ערוך** [ערוך גרופית] פירש, הנטיעה כשהיא קטנה נקאת גרופית. פירוש אחר גרופית מדה היא, כגון פקק הקנים והגפנים. וה-**תוספות** [ד"ה חוץ] כתבו בערוך פירש מגרופים ענפים, וענפי הזית קרויים גרופיים, כמו יחור בתאנה וזמורה בגפנים שכל אחד יש לו שם לבדו. והביא הא דאמר בב"ר זמורות לנטיעות יחורים לתאנים גרופיות לזיתים, וזה לא מצאתיו בערוך. וקשיא לי לפי זה הא דלעיל בפכ"ה [ג] שהיה שאול גרופית של שקמה, דא"כ יחור מיבעי ליה. ושמא בשקמה שהוא מין התאנים המדבריים גם כן שמו המיוחד גרופית כזיתים:

אין אדם כונס דבר שאינו צריך לו. פירוש הא סייעתה למ"ד הכניס זמורות לנטיעות וכו', דלשון אסיפה (**וְאֶסְפֶּתָה**) משמע בכל מקום מה שצריך לו, כמו ואספת דגנך [דברים יא, יד], ויאספו את השליו [במדבר יא, לב], ואוסף שללכם [ישעיה לג, ד], וכל שכן הכא ד-**וְאֶסְפֶּתָה יתירא** הוא. ובשלמא למ"ד רוב מכניסו דבילה, ומכל מאכל היינו זמורות לנטיעה, היינו דנקט לשון אסיפה, שהדבילה עיקרה לצרכו, וכן הנטיעות של זריעה הם לצרכו שצריך לזרעם אחר כך וליישב העולם. אבל למ"ד דכל מאכל עיקרו זמורות לפילים כו', הרי הן לצורך הבעלי חיים שבתביבה, ולא הו"ל למנקט לשון אסיפה (**וְאֶסְפֶּתָה**). ומיהו מצי דחי דכיון דזמורות כולן עליו הוטלה, הו"ל אסיפתם צורך לו. והקדים המדרש והיה לך ולהם, שהוא מתוקן לשניהם יפה:

(בר' נח ו,כא) **וְאֶסְפֶּתָה אֹלֶיךָ** – טפחא כשנוי ורבוי, אתנח מגביל. (בר' נח ו,כא) **וְאֶסְפֶּתָה** – טפחא כשנוי ורבוי, תומך בהסבר שהמלה יתירה ומלמדת שהדבילה עיקרה לצרכו (המיידי בתיבה וגם לאלו מבעלי החיים שמספקים בדבילה בשנוי מטבעם), וכן הנטיעות של זריעה הם לצרכו שצריך לזרעם אחר כך וליישב העולם.

(בר' נח ו,כא) **וְהָיָה לָךְ וְלְהֵם לְאֹכְלָהּ** – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל אותו ענין או אותה הלכה. על דעתיה דרבי אבא (בר' נח ו,כא) **וְהָיָה לָךְ וְלְהֵם** דבר שהוא (בר' נח ו,כא) **לָךְ וְלְהֵם**, דהיינו דבילה שהוא מין אחד שהוא מאכל לו ולהם.

(בר' נח ו,כא) **וְהָיָה לָךְ וְלְהֵם לְאֹכְלָהּ** – סלוק מגביל, על דעתיה דרבי לוי שלכל אחד מין מיוחד, פירוש (בר' נח ו,כא) **לָךְ וְלְהֵם אתה עיקר כו', שבתחלה תשתדל בכינוס מאכלך ואחר כך מאכל הבעלי חיים שאתה עיקר להם. שוב ראיתי שזו הגירסא היא הנכונה,**

(בר' נח ו,כא) **וְהָיָה לָךְ וְלְהֵם לְאֹכְלָהּ** – סלוק מגביל, מאכלים שיעזרו לכל באי התיבה לא להנות, לא להתחמם, להיות מאופקים. להלן: **אילת השחר** (בר' נח ו,כא) **מִכָּל-מְאֻכָּל אֲשֶׁר יֹאכֵל**. צ"ב מה צריך להוסיף אשר יאכל, וה-**[משך חכמה]** מפרש דבא לאפוקי שלא

יכניס איסורי הנאה כיון שמזונותם היו עליו והי' חייב לזונם, וצ"ע אם הי' אז דבר שאסור בהנאה (ועי' **פנים יפות**, ועי' **חידושי הר"ן נ"ט ב' דלב"נ** אסור להנות מע"ז, וזה דלא כהמנ"ח מצוה תכ"ח והטור"א חגיגה י"ג א'): שם. והיה לך ולהם לאכלה. מה דמוסיף לאכלה י"ל שהבטיחו שהמאכלים יהיו ראויים לאכלה משך כל זמן היותם בתיבה (ורש"י לעיל פסוק י"ח מפרש שעשה עמו ברית על זה):

והנה ב-[**ברכות (מ' א)**] כתוב דאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, וא"כ למה כתוב והי' לך ואח"כ להם לאכלה, ואפי' אם נח לא התכוין לזכות בבע"ח שהיו בתיבה מ"מ הם היו תלוים בו (כמש"כ **המשך חכמה**) וצריך להקדימם, ואולי הקדימו אותו כיון דבזמן שאין מספיק אוכל, אז האדם קודם לבהמות (ועי' אוה"ח בפרשת חקת כ' ח', ובהגהות יד אפרים שו"ע או"ח סימן קס"ז, ובמהרי"ל ד, ועי' מד"ר ל"א י"ד שני פירושים בפסוק):

ב-[**קול אליהו**] מפרש שהקב"ה צוהו להכין כביצה לסעודת אדם וכן לכל הבריות שיעור בליעתן לסעודה והקב"ה ישלח ברכתו ויהי' לאכלה לשבעה (לכאורה כונתו שיקח כביצה לכל ארוחה, ולא כביצה אחת לכל השנה) דאם כפשוטו שהכין כדי שביעה ממש לשנה למה לא נזכר הנס שהחזיק מועט את המרובה שנכנסו כל האוכלים לתיבה עכ"ל, ויל"ע דבאמת גם מה שהאוכל החזיק שנה עבור כל הבע"ח זה נס:

(בר' נח ו,כא) **כָּכֹל** – תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפני ולכתוב אחריה. אפשר שכאן בתפקיד שיעור מזון של כביצה לכל יום או לכל השנה לכל בעל חיים כפי שהביא **[אילת השחר]** בשם **[קול אליהו]** בפירוש ל-(בר' נח ו,כא)

ב"ל טוב טעם ודעת למוציא (טור) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: בעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבו; **המקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרדך; **רבו**; **דקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שני ראו רבו /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"ש ששניה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דקא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – ב"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקא קטן** – 2; **זקא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא קטן** ... **זקא קטן** בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), **תלישא קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: **תלישא גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.14 בראשית נח וט (התשפ"ה)

בראשית נח ז,יב: וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ **אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים לַיְלָה:**

(רש"י) (בר' נח ז,יב) – **וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ** – ולהלן הוא אומר **(בר' נח ז,יז) וַיְהִי הַמַּבּוּל**, אלא כשהורידן, הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול:

(רש"י) (בר' נח ז,יב) **אַרְבָּעִים יוֹם וָגו'** – אין יום ראשון מן המנין לפי שאין לילו עמו, שהרי כתיב **(בר' נח ז,יג) בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקַעוּ כָּל-מַעֲיַנַת תְּהוֹם רַבָּה**, נמצאו ארבעים יום כלים בכ"ח בכסליו, לרבי אליעזר שהחדשים נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר, הרי שנים עשר ממרחשון ועשרים ושמונה מכסליו:

[די ברכה אין שטיב, ע' 153, אוצה"ח] וצ"ב וכי לא היו משפטיו של הקב"ה אלא מ-**(בר' נח ז,יג) תְּהוֹם רַבָּה** והרי הכתוב אומר **(בר' נח ז,יג) וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ**: **(בר' נח ז,יב) וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ** **אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים לַיְלָה:**

וי"ל, עפ"י המבואר בגמ' **[יומא ע"א]** וכפירש"י שם **שמתחלה נבקעו מעינות תהום רבה** "עד דאשוו מיא בהדי טורייהו" כלומר עד גובה ההרים הגבוהים, ואחר כך נוספו עליהן גשמים עד שהיה גובה המים עוד חמש עשרה אמה ע"ש הי"ב. **[ובמדורש סוף פרשה ל"ב הוא פלוגתא דר' יהודה ור' נחמיה]**. ואם כן הרי כל היקום שאינו דר על ההרים הגבוהים נמחה ממעינות התהום קודם שבאו מי הגשמים וזהו **(תה"ז, יז) מִשְׁפָּטָה תְּהוֹם רַבָּה**. והטעם בזה נראה עפ"י המבואר בגמ' **[סנהדרין קח"ב]** אמר רב חסדא ברותחין קלקלו בעבירה, וברותחין נדונו. והמים הרוותחין באו מהמעיינות כפרש"י.

רש"י בחומש קשה על רש"י בגמ' **[יומא ע"א]**. לפי רש"י **בחומש הגשם החל מיד ומשהדור לא התחרט (בר' נח ז,יג) וְאַרְבַת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ**: המלה **וְאַרְבַת** מרמזת על זרמי מים אדירים. אבל הורמים נהיו לגשם **על-הָאָרֶץ** מקף כבורר בין משמעות מלת "על" בסמוך ובין משמעות מעל. ולפי פ' **(רש"י)** הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, יצאו חזקים אבל סמוך לארץ היו לגשם שעשוי להועיל. לפי רש"י **בגמרא** הגשם ירד רק אחרי שמי תהום הגיעו עד גובה ההרים הגבוהים.

[נחלת אברהם, הרצל אברהם, ע' 116, אוצה"ח] מפרש המלה **וְאַרְבַת** כחלונות לראות במעשה הדור. אם רעים הם נפסק ה"א אך אפיים". **[ר' צדוק כהנן מלובלין - צדקת הצדיק אות צב ד"ה לפעמים נפתח]**

לפעמים נפתח לאדם מדריגות ואם הוא רק לפי שעה ואחר כך נעלם ממנו והוא חוזר לסורו להיות משוקע בתאוות יש לו להתבונן ולדאוג פן הוא חס ושלום על דרך שאמרו בפרק חלק **[סנהדרין ק"ח ב]** כדור המבול שהטעימן מעין עולם הבא, והרי אמרו בפרק היה קורא **(ברכות י"ז א)** שהעולם הבא אין בו שום הנאה וחמדה מעניני תאוות עולם הזה רק נהנין מזיו השכינה, ואחר פתיחת אור כזה הרי לא היו עוד בני מבול רק על כרחך שנפתח להם ישעיה ונעלם והוא אחד עם הדבר אחר דשם דקאמר זמן קטן אחר זמן גדול שזה היה זמן אולי ישוּבו על ידי זה שפתח להם השם יתברך אור כזה שהוא גם כן העדר היצר רע ואחר כך העלימו כרעג וחזרו לתאוותם:

מוצע לומר שמעיינות תהום נבקעו תחילה וכוונת הכתוב ארובות השמים הראה להם לרגע "אור עולם הבא" לבחינת אנשי הדור, שעדיין לא נספו, ככל שהמים גואים האם הם פונים אל הבורא בהרטה על מעשיהם. הם לא התחרטו עד שכולם כלו. אז ירד הגשם. **(בר' נח ז,יג) וְאַרְבַת הַשָּׁמַיִם** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן תפקידי הארובות (א) להאיר אור מעין עולם הבא (ב) לבחון את הדור האם חוזר בתשובה (ג) עבור ירידת הגשם.

(בר' נח ז,יג) וְאַרְבַת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: **(בר' נח ז,יג) וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ** – (סלוק) מרכא טפחא מעלה אפשרות לכעין למוד סמוכים, כאן (ז,יג) מלמד על (ז,יב). טעם מלת **נִפְתְּחוּ** סלוק כמגביל את ארובות השמים לבחינת התנהגות הדור תוך שהמים גואים. כאשר פסק ה"א אך אפיים" ארובות השמים הפסיקו לשמש לבחינת התנהגות הנשאים מעליית מי התהום, גשם מבול החל לרדת.

[ילק"ש נח רמז נח] (בר' נח ז,יב) וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ עד כ"ז בכסליו **(בר' נח ז,כד) וַיַּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ מִמַּיִם וּמֵאֵת יוֹם**: עד א' בסיון והמים היו עומדין ודומיין והרשעים נדונין בהן כל אחד ואחד לפי מעשיו מכ"ז בכסליו עד אחד בסיון, ראה לעיל **[בבלי ראש השנה יא,ב]** תפקיד ירידת הגשם **[מלב"ם] (יחזקאל כב,כד)** אמר לה. שמה שאמרתי שהיו לי בית ישראל לסיג, היינו שאת ארץ לא מטהרה היא, ויצירי הכליון שנעשה בארץ כציור הכליון שנעשה בארץ בעת המבול, כי גם הם השחיתו דרכם כמו דור המבול, רק שבעת המבול ירד הגשם וטהר את הארץ, שאז נמחה כל הטומאה והגיעול שנמצא ע"פ הארץ כרוחץ דבר מטונף במים שיטהר מטומאתו וצואתו, ואחר המבול היתה הארץ מטהרה שהמים מטהרים כל טומאה.

[שם עולם – באגדות הש"ס, קוק איסר דב בן נחום הכהן, ע' 141 אוצה"ח] לשון אמה על אמה ברום של של מקוה. מ' שנמשך ממאמר "אל אמה תכלנה מלמעלה" שבתביבה שהוא שיעור אמה על אמה ברום של קומות (ולא נאמר ברום של אמות היינו כרמז הנ"ל) **ומקור טהרת מקוה הוא בטהרת העולם שבמבול** בתוכן פסקה זוהמה כשביל הכשר עור לעיבוד סת"ם שבגמ' שבת (קמ"א), ומשמע שארבעים יום גשם דמבול ברישא שהן רחמים, הוא יסוד הכשר ארבעים סאה של מקוה ולומר שאף בשעת מבול הקשה, עדין חביבותא של "ויזכר אלהים" וכו' יש - וימקוה ישראל ה' / כמטבע הנביא ירמיה הנדרש בשלהי יומא, אשר נמשך שמה נמי ממטבע **(בר' נח ז,יג) בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה** שבלשה"ק המשמש בכניסת התיבה.

(רש"י) ע"פ "ב"ר פ"ר ל"ג, ד] **(בר' נח ז,יב) וַיַּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ** דנשאר חמי טבריה למרחצאות. ב-**[בבלי חולין קו"א]** חמי טבריה, חזקיה (התנא) אמר אין נוטלין מהם לידים, אבל מטבילין בהם הידים, ורבי יוחנן (האמורא) אמר: כל גופו טובל בהן, ראה **[ש"ע י"ד סי' קס סע' ו-ט]** מים מלוחים או סרוחים או מרים כשרים למי מקוה לטבילה. ... ואם הם עכורים מחמת טיט ... אם כלב אינו יכול לשתות מהם, פסולים לנטילת ידים ולטבילה במקוה. **המחלוקת האם מעיינות תהום יכולים להיות מקוה טהרה משליכה על האם היו יכולים להיות מקוה טהרה לעולם שעד המבול.** מעיינות תהום רותחין היו עונש על חטאים ברותחין. הגשם, שאין עליו מחלוקת שממיו כשרים למקוה, נצטווה **(בר' נח ז,יג) וְאַרְבַת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ**: **(בר' נח ז,יב) וַיְהִי הַנֶּגֶשׁ עַל-הָאָרֶץ** כדי לטהר את הארץ כמו טבילת אדם וכלים במקוה.

נעייין אילו ממימי המבול הם כמו מי מקוואות לטבילת אדם וכלים. **[משנה מקוואות פ"א, מ"ז] [*]** למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין למעלה מהן מעין שממיו מועטין ורבו עליו מים שאובין שיה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא:

[שם משנה ח] [*] למעלה מהן מים מוכין שהן מטהרין בזוחלין למעלה מהן מים חיים שבהן טבילה לזכים והזייה למצורעים וכשרים לקדש מהן מי חטאת: **[ש"ת בר-אילן] [מושגים תלמודיים מים מוכים; מים מוכין]**

מעייין שממיו מקולקלים, כגון שהם מלוחים או חמים, להבדיל מן "מים חיים" שהם מי מעייין זכים ויפים לשתיה. "מים מוכים" – פסולים לקידוש מי חטאת ולטבילת זכים ולטהרת מצורע בצפורים, לפי שבאלה צריך "מים חיים", כמפורש בתורה **(ויקרא יד, ה - ו; טו, יג; במדבר יט, יז)**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

ברם, גדולה מעלתם של "מים מוכים", לענין טבילת שאר תמאים, מן "המקווה", שהמקווה אינו מטהר אלא בזמן שמימיו מכונסים במקום אחד ואינם זוחלים, ואלו "מים מוכים" דינם כ"מים חיים" המטהרים אף כשהם זוחלים ונגררים על גבי הקרקע.

בגמ' [יומא עו,א] מובא הציטוט (תה' לו,ז) מִשְׁפֹּטָה תְהוּם רַבָּה. מוצע להתבונן בפסוקים (תה' לו,ו) יוֹדֵד בְּהִשְׁמֵם סִסְגָה לְמִוְנָתָהּ עַד־שִׁתְקִים:

(תה' לו,ז) צְדָקְתָּהּ בְּהִרְיֵאל מִשְׁפֹּטָה תְהוּם רַבָּה אֲזַם־יִבְהַמָּה תוֹשִׁיעַ יוֹדֵד:

והפירוש הוא שה' שפט את דור המבול משפט צדק והפסק היה ש- תְהוּם רַבָּה יעלה לגובה בְּהִרְיֵאל וימחה את כל החי שביבשה. בקריאה עם פסק (תה' לו,ו) עַד־שִׁתְקִים: (תה' לו,ז) צְדָקְתָּהּ הבורא מנהיג בצדק כל פרטי הבריאה מעליונים עד תחתונים.

בקריאה בלי פסק (ז) צְדָקְתָּהּ בְּהִרְיֵאל והפירוש הוא שה' שפט את דור המבול משפט צדק והאריך אף עד שמלאה הסאה כמו הררי-אל. אז פסק מִשְׁפֹּטָה היה ש- תְהוּם רַבָּה יעלה לגובה בְּהִרְיֵאל וימחה את כל החי שביבשה.

מִשְׁפֹּטָה – טעם דחי שהוא כעין טפחא בכ"א ספרים בתפקיד רבוי ללמד שהפסק של המשפט היה ש- תְהוּם רַבָּה יעלה לגובה בְּהִרְיֵאל וימחה את כל החי שביבשה.

(תה' לו,ו) בְּהִרְיֵאל – רביע בתפקיד ארבעה פרטים שהשחיתו בארץ בנוסף על האדם: הבהמות והחיות והעופות ורמש

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת נח סימן ה] ... א"ר אחוה ב"ר זעירא אף בני נח שנכנסו בתיבה והבהמה והחיה ועופות כלן צדיקים היו, לפי שדור המבול השחית כל בשר את דרכו על הארץ כתיב בהן, שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל, לפיכך כתיב בהן הנני משחיתם את הארץ, ומנין שממשה בראשית צנתו (נצטוו) הבהמות והחיות והעופות ורמש שלא להדבק עם שאינו מינו דכתיב ויעש אלהים את חית הארץ למינה וגו' (שם /בראשית/ א) אמר להן הקדוש ברוך הוא כל מין ומין ידבק במינו ושאין מינו אסור.

[שבילי התורה – בראשית, לוי חנו, ע'68 אוצה"ח] ... ולשון הכתובים כאן מורים שכאילו הכל נהיה מאליו, שנבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו ויהי הגשם על הארץ ויש לומר זאת למה לא נזכר שמו יתברך על ירידת מי המבול. ... עונש שנטלה ההשגחה הפרטית. טט: אבל בפנימיות התורה נמצא שם אהו-ה המנהיג את פרשת המבול

(בר' נח ז,יא) רַבָּה הַ נֶאֱרָתָה שְׁמַיִם – האותיות המופרדות משלוש המלים מצטרפות למלה הַ נֶאֱרָתָה – שם אהו-ה שם אור הגנוז של התורה, שם הפלאים, שם הבינה, שם הדעת, שם קפיצת הדרך. המבול וההצלה בא בשלוב של ספירת בינה ומדת גבורה ושם הפלאים. (בר' נח ז,יב)] יְהִי הַ גֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ – האותיות המופרדות מארבע המלים מצטרפות למלה הַ נֶאֱרָתָה – שם אהו-ה שם אור הגנוז וכו'

בראשית נח ז,יג: בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־יָחִים וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁת׃ נֹחַ וּשְׁלֹשַׁת נָשִׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתְּהֵבָה:

[י] וְהָיָה לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וְיָמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: [יא] בְּשָׁנָת שֶׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנַיִ בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל־מַעְיֵנֹת תְהוּם רַבָּה וְאֶרְצַת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:

[מדרש הגדול] (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ. ר' צדוק אומר בעשרה במרחשון נכנסו כל הבריות לתיבה ובשבעה עשר בו ירדו גשמים. (בר' נח ז,יא) בְּשָׁנָת – קדמא ללא אזלא ... (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם – קדמא ללא אזלא, בשני המופעים רוצה לומר כי כתוב שלא על סדר הזמן כי בעלי החיים התכנסו קודם ובתחילה הגשם היה נראה כגשמי ברכה ורק אח"כ כיון שהאנשים לא חזרו בתשובה הפכו למי מבול.

[מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' הא' לב,מה) ... מה ראה לומר בנח בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה אלא אמר הקדוש ברוך הוא אם נכנס נח לתיבה בלילה עכשו כל דורו אומ' כך מכך לא היינו יודעים בו שאלו היינו יודעים לא היינו מניחים אותו להיכנס ולא עוד אלא שהיינו נוטלין כשילין וקרדומין ומבקעין עליו את התיבה לכן אמ' הקדוש ברוך הוא הרני מכניסו בחצי היום ומי שיש בו כוח יבא וימחה שנ' (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ:

[בראשית רבה (וילנא) (פרשת נח) פרשה לב סימן ח] (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ, א"ר יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא אם נכנס נח לתיבה בלילה, עכשיו יהיו כל דורו אומרים כך, לא היינו יודעים בו ואלו היינו יודעים בו לא היינו מניחין אותו ליכנס, אלא (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ דרגיש ליה ימלל,

[מדרש אנדה (בבור) (בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ. בעצומו של יום, וחצי היום היה שלא נכנס לתיבה אלא בפני כולם, שהיו כולם מזומנים להרוג אותו בשעה שיכנס לתיבה, ונכנס בפניהם ולא היה רשות להם לעשות לו כלום:

(בר' נח ז,יג) בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחת מהלמודים יוצא מהפשט, מונח מרבה למודים או אפיונים בתבנית עוצרת ענין זאת. ע"פ [מדרש אנדה] (למוד א) שלא נכנס לתיבה אלא בפני כולם (למוד ב) ולא היה רשות להם לעשות לו כלום. וזה מאופיין בנאמר ב-[מדרש תנאים שם] ולא יכלו לבקוע את התיבה בקרדומין, וב-[בר' נח ז,טו] בקשו להפוך התיבה, והקיפה אריות שלא יגעו בו.

[המשך בר' שם] (בר' נח ז,יד) הָמָּה וְכָל־הַחַיָּה, המה עיקר, והכל טפילה להם, כָּל צִפּוֹר כָּל־כַּנָּף, אמר רבי אלעזר בשם רבי אסי להבריה, פרט (לבעלי איבר) מורטיא ולקטעיא שהן פסולין לקרבנות בני נח, [ילקוט שמעוני תורה פרשת נח רמז נז] ... פרט למרורים ולקטועים ולסריסים ולמחוסרי איברים שהן פסולין לבני נח לקרבנות, [המשך בר' שם] (בר' נח ז,טו) וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה, א"ר אסי פרט לסרוחין ולמחוסרי איברים שפסולים לקרבן בני נח, (בר' נח ז,טו) וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה, א"ל נח וכי קניגי (צייד המכיר גוף החיות והעופות) אנא, א"ל מה איכפת לך מובאים אין כתיב אלא הַבָּאִים, מאיליהן היו באים, ר' יוחנן אמר (ישעיה לד) דרשו מעל ספר ה' וקראו, ומה אם להסגר בתיבה י"ב חודש היו באים מאיליהן, להפטמם מבשר גבורים על אחת כמה וכמה הה"ד (יחזקאל לט) בן אדם כה אמר ה' אלהים אמור לצפור כל כנף ולכל חית השדה הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני וזבח לכם זבח גדול על הרי ישראל ואכלתם בשר ושתיתם דם בשר גבורים תאכלו ודם נשיאי הארץ תשתו אלים כרים ועתודים פרים מריאי בשן כולם, (בר' נח ז,טו) וַיִּסְגְּר׃ ה' בַּעֲדָיו: אמר רבי לוי לשר שקבע דרולמוסאי שלו במדינה, ונטל אוהבו וחבשו בבית האסורין, נתן ספרגוס שלו עליו, כך (בר' נח ז,טו) וַיִּסְגְּר׃ ה' בַּעֲדָיו: בקשו להפוך התיבה, והקיפה אריות שלא יגעו בו.